

Total No. of Questions : 5]

P323

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

[4801]-Ext.-601

S.Y. B. A.

ENGLISH (Compulsory)

Literary Landscapes

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one from (A) and one from (B) of the following in about 150 words each: **[20]**

- A) i) Describe Gandhiji's attempts to fit in with the fashionable society.
ii) Why did Phatik decide to return to his mother's home?
- B) i) How, according to Shashi Tharoor, are freedom of the press and democracy essential for progress?
ii) What changes in behaviour does Hazlitt expect from his son?

Q2) Attempt any one from (A) and one from (B) of the following in about 150 words each: **[20]**

- A) i) Describe the schoolmaster as he appeared to the villagers.
ii) Write a note on theme of the poem 'The Quality of Mercy'.
- B) i) Comment on the title of the poem 'O Captain! My Captain!'.
ii) How does William Wordsworth get influenced by the solitary reaper's song?

P.T.O.

Q3) Attempt any one from (A) and one from (B) of the following in about 150 words each: **[20]**

- A) i) Explain the theme of the story 'The Last Leaf.'
ii) Why does Rosemary Fell invite Miss Smith to her home?
- B) i) Describe Kalpana Chawla's educational career.
ii) What is the central idea of the story 'My Lost Dollar'?

Q4) Attempt any one from (A) and one from (B) of the following in about 150 words each: **[20]**

- A) i) Explain how Maya Angelou depicts the picture of the Blacks' suffering in her poem 'Still I Rise'.
ii) How does John Masefield convince readers to be cheerful?
- B) i) Comment on the title of the poem 'My Grandmother's House'.
ii) Describe the suffering of women as depicted in 'Another Woman'.

Q5) A) Attempt any eight of the following: **[8]**

- i) Prashant wants to learn astrology. (Change into a negative sentence)
ii) Give him your pen. (Change into a negative sentence)
iii) It is very cold. (Rewrite sentence adding a question tag)
iv) They don't work hard. (Rewrite sentence adding a question tag)
v) Vijaya couldn't walk, can she? (Correct the sentence)
vi) Ramesh helped Mohan for writing the application form. Ramesh posted the application form for Mohan.
(Combine the sentences using 'not only but also')
vii) Do you know that the examination has been postponed?
(Identify whether it is simple, compound or complex sentence)

viii) He is a foreigner and yet he speaks Marathi well.

(Change into a simple sentence)

ix) People know very well that exercise is a must for a healthy body and mind.

(Change into a compound sentence)

x) I have tried to read this book several times, but I was never able to go beyond the first ten pages.

(Change into a complex sentence)

B) Attempt any two of the following:

[12]

i) Write a paragraph on 'Comparison between Village Life and City Life'.

ii) Write a brief report on the 'Inter-College Dance Competition' organized by your college.

iii) Imagine that you want to invest in stock market and looking for some professional advice. Your friend has recommended Mr. Umesh Mehta. You want to get an appointment of Mr. Mehta. Write a letter of appointment for consultation.

[4801]Ext. - 602

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

G - 2 : आधुनिक मराठी साहित्य आणि उपयोजित मराठी
(2013 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- अभ्यासक्रम:-
- 1) जीवनवेध
 - 2) माझी जडण घडण
 - 3) उपयोजित मराठी

- सुचना:-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

अ) खालील उताऱ्याचे एक तृतीयांश सारांश लेखन करा.

इंद्रिय - निग्रह - पूर्वक आपल्याला जे निश्चितपणे वाटते त्या आपल्या मताचा प्रचार करणे योग्य आहे. पण अशा प्रकारचा प्रचार करण्याचे खरे साधन आचार, उच्चार नव्हे, उच्चाराने मतप्रचार करू पाहणे हा मोहच होय. हा मोह आपल्यात फार आहे. आपले मत जर खरे असेल तर आपण त्या प्रमाणे वागल्याने त्याचा आपोआप प्रचार होईलच. आपला सत्यावर विश्वास असला पाहिजे. सत्यामध्ये स्वतःचा प्रचार करण्याची स्वयंभू शक्ती आहे. सत्य सूर्याप्रमाणे स्वयंप्रकाशी आहे. सूर्य जसा झाकला जात नाही तसे सत्यही झाकले जात नाही. आचरण टाकून बाह्य उपायांनी प्रचार करण्याचा प्रयत्न फुकट आहे. त्याचा काहीच परिणाम होऊ शकत नाही. त्याने हिंसा वाढते आणि असत्याचा प्रचार होतो. प्रचारालाही मर्यादा आहे. सूर्याची प्रचारक शक्ती किती जबरदस्त आहे! पण तोही मर्यादा सांभाळून असतो. त्यामुळे तो दुनियेचा 'मित्र' राहून प्रचारही करू शकतो. दार बंद करून कोणी निजला आहे तर सूर्य त्याची सेवा करण्यासाठी त्याच्या दाराशी येऊन उभा राहातो. पण दाराला धक्का देऊन आत शिरत नाही. मात्र जरा दार किलकिले झाले की संबंधच्या संबंध आत शिरलाच ही प्रचाराची मर्यादा होय. आपले मत सत्य असले तरी त्याचा स्वाभाविक रीतीनेच प्रचार झाला पाहिजे. मूक आचरण म्हणजे स्वाभाविक प्रचार. आचरणाचे मौन सुटले की हिंसा दाखल होते आणि हिंसा दाखल झाली की. सत्य उडालेच. पाण्याने जसा आग्नि विझतो, तसे हिंसेने सत्य विझते आणि आचरण टाकून प्रचार करण्याचा प्रयत्न म्हणजे नागडी हिंसाच प्रचाराची घाई ही ही हिंसाच आणि शिवाय अश्रद्धा, अज्ञान तर खरेच, किंवा दंभ का म्हणू नये? लहान मुले बी पेरतात आणि जरा अंकूर फुटला की तो लवकर उगवावा म्हणून त्याला वर उपटतात तसेच हे.

- ब) पुढील शब्दांसाठी मराठी पारिभाषिक संज्ञा लिहा. (कोणत्याही दहा) [10]
i) Act	ii) Basic pay	iii) Cashier
iv) Text Book	v) Deposit	vi) Daily allowance
vii) Eligibility	viii) Honorary	ix) Inward
x) Notification	xi) Passport	xii) Registration
xiii) University	xiv) Office	xv) Zoo

प्रश्न 2) वीस शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) [20]

- i) 'जीवनवेध' या संपादित पुस्तकाचे संपादक कोण आहेत?
- ii) प्रा. हरि नरके यांचा कोणता चरित्र लेख 'जीवनवेध' या संपादित पुस्तकात समाविष्ट केला आहे?
- iii) प्रबोधनकार ठाकरे यांच्या आईने त्यांना कोणती कादंबरी वाचावयास दिली.
- iv) भारतातील पहिल्या महिला विद्यापीठाची स्थापना केंव्हा झाली?
- v) एकात्मिक ग्रामीण विकासाचे आद्यप्रवर्तक कोणास म्हटले आहे?
- vi) आनंदीबाई शिर्के यांच्या आत्मचरित्राचे नाव लिहा.
- vii) बाळासाहेब वाघ यांनी 'नवयुगाचे सूत्रधार' कोणास म्हटले आहे?
- viii) 'मर्यादशील जीवनाचा आलेख' हा लेख कोणाच्या जीवनावर आधारित आहे.
- ix) यु.म.पठाण आपल्या वडीलांना कोणत्या नावाने संबोधत?
- x) पहिले मराठी विश्वसाहित्य संमेलन कोणत्या ठिकाणी झाले?
- xi) रा.ग.जाधव यांनी निवृत्तीनंतर कोणते महत्वपूर्ण काम हाती घेतले?
- xii) गिरिजा कीर यांचे कोणते आत्मचरित्र प्रसिद्ध आहे?
- xiii) मधुमंगेश कर्णिक यांचे बालपण कोणत्या गावी गेले?
- xiv) विश्वास पाटील यांच्या कोणत्याही दोन कादंबऱ्यांची नावे लिहा.

प्रश्न 3) 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतीही चार) [20]

- i) चरित्र म्हणजे काय ते सांगून चरित्राचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ii) चरित्र आणि आत्मचरित्र यातील साम्यभेद स्पष्ट करा.
- iii) आत्मचरित्र लेखनामागे कोणकोणते हेतू असतात?
- iv) आत्मचरित्र काराने कोणती पथ्ये पाळावयाची असतात?
- v) आत्मचरित्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- vi) आत्मचरित्रातून कोणकोणत्या प्रेरणा मिळतात?

प्रश्न 4) दीडशे शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

[16]

- i) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी विद्येसाठी कोणती खडतर तपश्चर्या केली? ते धनंजय कीर यांच्या लेखाच्या आधारे स्पष्ट करा.

किंवा

‘दूरद्रष्टा राजा’ ही सयाजीरावांची ओळख सार्थ आहे.’ कसे ते उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

- ii) ध्येयनिष्ठा आणि संघर्ष यांच्या जोरावर डॉ. गंगाधर पानतावणे यांच्या जीवनप्रवासाचा आढावा घ्या.

किंवा

‘विस्तारणारे क्षितिज’ या लेखाच्या आधारे डॉ. तारा भवाळकर यांनी तत्कालिन कुटुंब व्यवस्थेचे सम्यक दर्शन कशाप्रकारे घडविले आहे?

प्रश्न 5) तीनशे शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

[24]

- i) प्रबोधनकार ठाकरे यांच्यावर त्यांच्या आईने कोण-कोणते संस्कार केले ते वेगवेगळ्या प्रसंगांच्या निमित्ताने सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

संयुक्त महाराष्ट्राच्या चळवळीतील भाऊसाहेब हिरे यांचे योगदान सविस्तर स्पष्ट करा.

- ii) डॉ. नागनाथ कोत्तापळे यांच्या जडणघडणीचा वेध ‘नैराश्य कधी आले नाही!’ या लेखाच्या आधारे घ्या.

किंवा

‘माझी वाङ्मयीन जडणघडण’ या लेखाच्या आधारे रा.रं. बोराडे यांची जडणघडण उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

P324

[4801]Ext. - 602

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

G - 2 : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी (पर्यायी अभ्यासक्रम)
(2013 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

- i) टिप्पणी म्हणजे काय?
- ii) अर्ज लेखनाचे प्रकार लिहा.
- iii) इतिवृत्तासाठीचे आवश्यक घटक लिहा.
- iv) माहिती पत्रक म्हणजे काय?
- v) जाहीर निवेदनात कोणकोणत्या गोष्टी महत्त्वाच्या असतात?
- vi) पत्र लेखनाचे घटक लिहा.
- vii) स्मरणिकेचे महत्त्व विशद करा.
- viii) समीक्षा म्हणजे काय?
- ix) माहिती पत्रकाचा हेतू लिहा.
- x) परिपत्रक म्हणजे काय थोडक्यात लिहा.
- xi) सुवर्ण महोत्सवी वर्ष म्हणजे किती वर्ष?
- xii) 'रक्तदाना' संबंधी एक आकर्षक घोषवाक्य तयार करा.
- xiii) संपादनाची दोन प्रयोजने लिहा.
- xiv) निविदा म्हणजे काय?

प्रश्न 2) पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

‘अ’ गट

- i) टिप्पणी लेखनासाठी कोणत्या मार्गदर्शक सूचनांचा आधार घ्यावा लागतो?
- ii) कार्यालयीन भाषेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- iii) इतिवृत्त म्हणजे काय थोडक्यात लिहा.

‘ब’ गट

- i) नौकरीसाठी अर्जा सोबत कोणकोणती कागद पत्रे आवश्यक असतात थोडक्यात लिहा.
- ii) महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांना गैरसोयीबाबत पत्र लिहा.
- iii) माहिती पत्रकाचे स्वरूप विशद करा.

प्रश्न 3) पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांपर्यंत लिहा. [30]

‘अ’ गट

- i) सेवक पतसंस्थेच्या वार्षिक सर्वसाधारण सभेची कार्यक्रम पत्रिका तयार करा.
- ii) लोकसभा निवडणुकीच्या कार्यक्रमाचे जाहीर निवेदन सादर करा.
- iii) तहसिलदारपदी नियुक्ती झाल्या बद्दलचे अभिनंदन करणारे पत्र मित्रास लिहा.

‘ब’ गट

- i) महाविद्यालयाच्या वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभाचे इतिवृत्त तयार करा.
- ii) टिप्पणी लेखन हा कार्यालयाच्या कामकाजातील आत्मा असतो साधार विवेचन करा.
- iii) स्मरणिकेच्या संपादनातील विविध घटकांचा परिचय करून द्या.

प्रश्न 4) पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका गटातील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा. [30]

‘अ’ गट

- i) राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विशेष हिवाळी शिबिराची कार्यक्रम पत्रिका तयार करा.
- ii) जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेमध्ये व्यवस्थापक पदासाठी अर्ज तयार करा.

‘ब’ गट

- i) दुष्काळी परिस्थितीच्या पाहणीसाठी मंत्र्यांचे आगमन आणि त्यावरील उपाय योजनां विषयी निवेदन तयार करा.
- ii) धारिका म्हणजे काय? सांगून धारिकांचे व्यवस्थापन कसे करावे सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

P324

[4801]Ext. - 602

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

सामान्यस्तर प्रश्नपत्रिका क्रमांक - 2

व्यावहारिक व उपयोजित मराठी (पर्यायी अभ्यासक्रम)
(2013 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दापर्यंत लिहा.

[20]

- i) कार्यालयीन भाषेची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- ii) व्यक्तिगत पत्रलेखनाचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
- iii) सभा म्हणजे काय ?
- iv) टिप्पणीच्या अखेरीस कोणत्या गोष्टी नमूद कराव्या लागतात ?
- v) निवेदन पत्रक कशासाठी प्रसिध्द केले जाते ?
- vi) माहिती पत्रकाची व्याख्या लिहा.
- vii) रौप्य महोत्सवी वर्ष म्हणजे कितवे वर्ष ?
- viii) स्मरणिका प्रकाशित करण्याचा प्रमुख हेतू कोणता ?
- ix) निविदा लेखनाचे दोन उद्देश सांगा.
- x) दैनंदिन व्यवहाराच्या भाषेचे दोन विशेष लिहा.
- xi) पत्रलेखनाचे दोन विशेष लिहा.
- xii) 'एडस्' संबंधी प्रबोधनात्मक एक घोषवाक्य तयार करा.
- xiii) नोकरीविषयक अर्जातील दोन प्रमुख बाबी सांगा.
- xiv) पत्रलेखनाच्या दोन बाबी सांगा.

प्रश्न 2) पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दापर्यंत लिहा. [20]

‘अ’ गट

- i) व्यवहारभाषा व कार्यालयीन भाषा यातील फरक सांगा.
- ii) अहवालात्मक इतिवृत्ताचे वैशिष्ट्ये लिहा.
- iii) अर्जाचा मसुदा म्हणजे काय?

‘ब’ गट

- i) कार्यालयीन पत्राचा प्रवास कसा होतो ते सांगा.
- ii) टिप्पणी लेखनाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- iii) वार्षिक अहवाल म्हणजे काय? त्याचे स्वरूप लिहा.

प्रश्न 3) पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दापर्यंत लिहा. [30]

‘अ’ गट

- i) ‘निफाड ते नाशिक’ अशी नवी बस सुरू करण्यासंदर्भात ग्रामस्थांच्या वतीने आगार प्रमुखांना विनंती पत्र लिहा.
- ii) महिंद्रा कंपनीमध्ये ‘सहाय्यक’ पदासाठी अर्जाचा नमुना तयार करा.
- iii) ‘साक्षरता मोहिमेत सहभागी होण्यासंदर्भात आयोजित करण्यात आलेल्या ग्रामसभेचे’ इतिवृत्त लिहा.

‘ब’ गट

- i) अवकाळी पावसाने नुकसान झालेल्या द्राक्ष, कांदा पिकविणाऱ्या शेतकऱ्यांच्या जिल्हाधिकाऱ्यांना केलेल्या नुकसान भरपाई अर्जावर टिप्पणी लेखन करा.
- ii) ‘पाण्याच्या कमतरतेमुळे आठवड्यातून दोन दिवस पाणी पुरवठा होणार नाही’ या आशयाचे ग्रामपंचायतीच्या वतीने जाहीर निवेदन तयार करा.
- iii) कर्मवीर अण्णासाहेब पाटील शिक्षण संस्थेला 50 वर्ष पुर्ण झाली. त्या निमित्ताने काढण्यात येणाऱ्या स्मरणिकेचा आराखडा तयार करा.

प्रश्न 4) पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दापर्यंत लिहा. [30]

‘अ’ गट

- i) महाविद्यालयाच्या वार्षिक स्नेहसंमेलनानिमित्त आयोजित कार्यक्रमाचे निमंत्रण पत्र तयार करा.
- ii) महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या ‘विद्यार्थिनी व्यक्तिमत्त्व विकास’ कार्यशाळेचे इतिवृत्त तयार करा.

‘ब’ गट

- i) माजी विद्यार्थी मेळाव्यानिमित्त करावयाच्या विशेषांकाची रूपरेषा तयार करा.
- ii) पिंपळगांव येथील आठवडे बाजाराचे स्थलांतर करण्यासाठी नवीन गाळेवाटप करावयाचे असल्याने त्यासाठी ग्रामपंचायतीच्या वतीने जाहीर निविदा तयार करा.

MARATHI (मराठी)

S - 1 : मराठी साहित्यातील विविध साहित्य प्रकार
(2013 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

अभ्यासक्रम:-

- 1) नाटक व कादंबरी यांचे तात्त्विक स्वरूप
- 2) नटसम्राट (नाटक) - वि. वा. शिरवाडकर
- 3) फकिरा (कादंबरी) अण्णा भाऊ साठे

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[20]

- i) 'नाटक' या वाङ्मय प्रकाराचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ii) नाटकाच्या मुख्य घटकांचा थोडक्यात परिचय करून द्या.
- iii) नाट्यलेखनात विषयसूत्र असणे का आवश्यक असते?
- iv) 'कादंबरी' या साहित्यप्रकाराची वाटचाल थोडक्यात स्पष्ट करा.
- v) 'कादंबरी' तील 'वातावरणनिर्मिती' या घटकाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- vi) ग्रामीण कादंबरीचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांपर्यंत लिहा.

[20]

- i) 'नटसम्राट' या नाटकाला कोणता पुरस्कार मिळाला?
- ii) अप्पासाहेब बेलवलकर यांना किती अपत्ये होती? कोणती?
- iii) अप्पासाहेब बेलवलकरांना रसिकांनी सत्कारप्रसंगी किती रूपयांची थैली दिली?
- iv) 'तुमच्यासारखे नवरे म्हणजे बायकांनी कमरेला खोचलेले हातरूमाल' असे कोणी कोणाला उद्देशून म्हटले?
- v) 'नटसम्राट' मधील स्त्रीपात्रांची नावे लिहा.
- vi) विठोबा नोकरी का सोडतो?
- vii) अप्पासाहेबांनी आपल्या संपत्तीचे वाटप कशाप्रकारे केले?
- viii) 'फकिरा' या कादंबरीच्या सुरुवातीला कोणत्या गावाचे वर्णन आले?

- ix) जोगिणीची यात्रा कोणत्या गावात भरणार असते?
- x) शिंगावातील जोगणी वाटेगावात कोणी आणली?
- xi) 'फकिरा' कादंबरीचा नायक कोण होता?
- xii) 'फकिरा' ची कथा कोणत्या काळात घडली?
- xiii) फकिरा कोणाचे धान्य लुटतो?
- xiv) विष्णुपंत कुलकर्णी फकिराला गाव सोडून जाण्यास का सांगतो?

प्रश्न 3) पन्नास शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) 'नटसम्राट' मधील पुरुषपात्रांचा थोडक्यात परिचय करून द्या.
- ii) 'शारदा' ची व्यक्तिरेखा 'नटसम्राट' च्या आधारे रेखाटा.
- iii) फकिराला कैद करण्यासाठी ब्रिटिशांनी काय केले? ते 'फकिरा' कादंबरीच्या आधारे स्पष्ट करा.
- iv) जोगणी मिळविण्यासाठी राणोजीला कशाप्रकारे संघर्ष करावा लागला?

प्रश्न 4) दीडशे शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- i) 'नटसम्राट' या नाटकाचे संविधानक थोडक्यात लिहा.
- ii) नाटकामधील भाषा व संवाद यांचे महत्त्व सांगून त्यादृष्टीने 'नटसम्राट' नाटकाचे परीक्षण करा.
- iii) 'फकिरा' मधील जोगणी प्रकरणाची चर्चा करा.
- iv) 'फकिरा' या कादंबरीची वैशिष्ट्ये थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) तीनशे शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [30]

- i) 'नटसम्राट' या नाटकाच्या शीर्षकाची समर्पकता स्पष्ट करा.
- ii) 'नटसम्राट' या नाटकातून वृद्धांच्या समस्यांचे चित्रण कशाप्रकारे आले आहे? ते स्पष्ट करा.
- iii) 'फकिरा' ही व्यक्तिरेखा तुमच्या शब्दांत स्पष्ट करा.
- iv) 'फकिरा' या कादंबरीचे कथानक थोडक्यात लिहा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P326

[4801]Ext. - 604

[Total No. of Pages : 3

S.Y.B.A

MARATHI (मराठी)

विशेष स्तर प्रश्नपत्रिका क्रमांक - 2

अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास इ.स. 1818 ते 1920
(2013 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढील प्रत्येक गटातील पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दापर्यंत लिहा.

[20]

‘अ’ गट

- i) महाराष्ट्राचे पहिले शांत राजकुल कोणते?
- ii) मुंबई विद्यापीठाची स्थापना कधी झाली?
- iii) इंग्रजी विधेला विष्णूशास्त्री चिपळूणकरांनी काय म्हटले आहे?
- iv) शतपत्राचे जनक कोण आहेत?
- v) ‘सार्वजनिक सत्यधर्म’ व गुलामगिरीचा कर्ता कोण?
- vi) लोकमान्य टिळकांनी कोणते वर्तमानपत्र सुरु केले?
- vii) ‘सुधारक’ नावाचे वर्तमानपत्र कोणी व केंव्हा सुरु केले?

‘ब’ गट

- i) आधुनिक मराठी कवितेचे जनक कोणास म्हटले आहे?
- ii) कवी ‘बी’ यांचे पूर्ण नाव लिहा.
- iii) विष्णुदास भावे यांचे पहिले नाटक कोणते?
- iv) रविकिरण मंडळाची स्थापना केंव्हा करण्यात आली?
- v) ‘पर्सनल एसे’ हा लेखन प्रकार मराठीत प्रथम कोणी आणला?
- vi) ‘झेडूंची फुले’ हा विडंबनपर काव्य संग्रह कोणी लिहिला?
- vii) पु.ल.देशपांडे यांच्या कोणत्याही दोन नाटकांची नावे लिहा.

P.T.O.

प्रश्न 2) पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. [20]

‘अ’ गट

- i) 1874 ते 1920 या कालखंडातील राजकीय पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.
- ii) 1818 ते 1874 या कालखंडातील भाषांतरित वाङ्मयाचे स्वरूप विशद करा.
- iii) 1818 ते 1874 या कालखंडातील सामाजिक प्रेरणा लिहा.
- iv) ‘यमुना पर्यटन’ या कादंबरीचे सामाजिक स्वरूप स्पष्ट करा.

‘ब’ गट

- i) 1920 ते 1945 या कालखंडातील आधुनिक कवितेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ii) 1945 ते 1960 या कालखंडातील आत्मचरित्र वाङ्मयाच्या निर्मिती मागील प्रेरणा लिहा.
- iii) भा.वि.वरेरकर यांच्या नाटकांचे वेगळेपण लिहा.
- iv) 1945 ते 1960 या कालखंडास ‘सत्यकथा’, ‘अभिरूची’ चा कालखंड का म्हणतात ते सांगा.

प्रश्न 3) पुढील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. [10]

- i) महात्मा जोतिबा फुले यांच्या ‘शेतकऱ्यांचा आसूड’ या ग्रंथाचे वेगळेपण स्पष्ट करा.
- ii) विष्णूशास्त्री चिपळूणकरांच्या निबंधमालेचे वैशिष्ट्य सांगा.
- iii) ख्रिस्ती धर्माचा प्रभाव महाराष्ट्रावर कसा पडला ते सांगा.
- iv) साहित्य सम्राट न.चिं.केळकर यांची निबंध वाङ्मयातील कामगिरी स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) पुढील प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा. [20]

‘अ’ गट

- i) 1818 ते 1874 या कालखंडास ‘प्रबोधनकाळ’ असे का म्हणतात ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ii) 1874 ते 1920 या कालखंडातील या कालखंडातील काव्य या वाङ्मय प्रकाराचा विकास कसा झाला ते सविस्तर लिहा.

‘ब’ गट

- i) गंगाधर गाडगीळांच्या कथांचे वेगळेपण सोदाहरण लिहा.
- ii) 1920 ते 1945 या कालखंडातील लघुनिबंधाची वाटचाल विशद करा.

प्रश्न 5) पुढील प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात उत्तर लिहा.

[30]

‘अ’ गट

i) 1818 ते 1874 या कालखंडातील ‘शब्दकोशांच्या कामगिरीचा सोदाहरण आढावा घ्या.

ii) 1818 ते 1874 या कालखंडास भाषांतर युग का म्हणतात ते उदाहरणे देऊन लिहा.

‘ब’ गट

i) 1920 ते 1945 या कालखंडातील मराठी कादंबरीचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये सोदाहरण लिहा.

ii) 1945 ते 1960 या कालखंडातील नाट्यसृष्टीचा उदाहरणे देऊन आढावा घ्या.

Total No. of Questions : 4]

P1251

[Total No. of Pages : 3

[4801]Ext. - 605
S.Y. B.A. French (General)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Q1A) Traduisez en anglais

[10]

Une vieille cousine de ma mère, Mme Lavigne, habitait à dix ou douze kilomètres dans sa vieille maison de Monplaisir. C'était une excellente personne, charmante et pleine de bonnes intentions, mais pas très divertissante. Elle insistait pour que nous allions déjeuner à Monplaisir tous les dimanches, mon mari et moi. Le dimanche, disait-elle est un jour où l'on doit déjeuner en famille. Donc, chaque dimanche, M Lavigne où le chauffeur venait nous chercher en voiture à midi, et on nous ramenait à six heures du soir. Ces déjeuners en famille étaient malheureusement très ennuyeux. La salle à manger était sombre, la conversation était insipide et monotone.

B) Traduisez en français.

[10]

1. I am very tired, I need to rest.
2. They hurry so as to not be late.
3. Tomorrow, being a holiday, one can go anywhere, do anything anytime.
4. I prefer to live in a joint family.
5. I would love to invite all my friends for my birthday.

Q2) Répondez aux questions: (trois au choix)

[15]

- 1) Racontez « un voyage inoubliable » en utilisant tous les temps du passé ainsi que les connecteurs convenables.
- 2) Décrivez une fête française ou indienne.
- 3) « Si j'avais gagné un billet d'avion pour aller en France,..... » Faites des suppositions.
- 4) Si vous seriez le ministre de l'Education de votre pays, que feriez- vous ?
- 5) Que préférez-vous, habiter seul ou dans une famille élargie ? Nommez les avantages et les désavantages de chaque situation.

Q3) Ecrivez une recette de votre plat préféré (indien ou français)

[10]

Q4) A. Réécrivez les phrases en utilisant le subjonctif ou l'indicatif.

[4]

1. Il est nécessaire que vous (manger) des légumes.
2. Je suis désolé que votre mère (avoir) la grippe.

P.T.O.

3. Il est probable qu'il (faire) beau demain.
4. J'espère que tu (venir) chez moi ce soir.
5. Je voudrais que vous (faire) des efforts pour mieux réussir à l'examen.

B) Mettez au discours indirect.

[6]

1. Il m'a dit »Aller au bureau tout de suite ! «
2. La fille m'a demandé : « voudriez –vous m'aider ? »
3. Le mari lui a demandé : « Tu étais à Paris la semaine dernière ? »
4. Il me demande : « tu arrives quand ? »
5. Il demande : « est-ce que le voyage est agréable ? »
6. Le garçon a dit : « Je vais visiter la ville demain. »

C) Choisissez le bon mot.

[2]

- 1) La moutarde est la spécialité de (Dijon/de Normandie/du Maroc)
- 2) La pastille de (Québec/ de Suisse/de Vichy) sont délicieux.

D) Mettez les verbes aux temps du passé (passe composé /plus que parfait)

[4]

1. C'est la ville de Paris que vous ne (visiter) pas encore.
2. Le jeune homme a illustré son voyage avec les images qu'il (apporter)
3. Vous avez traduit ces pages ? Non, je ne les (traduire) pas.
4. Vous avez pris votre douche ? Oui, je le (prendre).

E) Complétez / reliez avec le pronom relatif qui convient.

[8]

1. Cette dame ___ le bagage est volé, est allée chez la police.
2. Vas-tu souvent à Paris ? Tu y as beaucoup d'amis.
3. As-tu vu le monument ? il se trouve tout près.
4. La chambre ___ donne sur la cour appartient à mes parents.
5. Le monsieur avec ___ je voyage est un collègue,
6. Passe-moi le dictionnaire ___ j'ai besoin.
7. Voilà Pierre ___ les parents je connais très bien.
8. Le garçon _____ j'ai étudié la musique est devenu un grand musicien

F) Donnez le contraire du mot souligné.

[4]

Réussir/ commencer/ défaite/toujours

G) Trouvez le nom

[4]

1. Agiter 2.parler 3. continuer 4. venir

H) Remplacez les mots soulignés par les pronoms personnels.

[8]

- 1) Le train arrive à 23h à Nice.
- 2) Ils ont acheté les pommes.
- 3) Les enfants ont mangé des gâteaux.
- 4) N'achetons pas cette maison.
- 5) Donne la carte au garçon !
- 6) Il parle à son amie.
- 7) M et Mme Vincent vont chez leurs amis.

I) Mettez les verbes selon les indications données.

[9]

- 1) Quand l'horloge (sonner) l'heure, l'examen (commencer). (Futur Antérieur/ Futur)
- 2) Le professeur (dire) que nous (réussir) l'examen (passé composé /plus-que-parfait)
- 3) Mon chéri, tu dors ? (se réveiller- impératif) vite ! On va être en retard.
- 4) Si elle avait de l'argent, elle (acheter) une voiture.(conditionnel)
- 5) y a / six / au / chômage / il / mois / Jean/ que / est (Mettez en ordre)
- 6) Hier, quand nous (arriver) à la gare, il y (avoir) un monde de fou. (Passé composé Imparfait)

J) Mettez au passif

[6]

- a) On a voté une nouvelle loi en 2010.
- b) Elle placera une vase de fleurs sur la table.
- c) L'étudiant a compris la question.
- d) La serveuse sert les plats.
- e) Le garçon mangera la pomme.
- f) les filles portaient des fleurs pour leurs professeurs.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P327

[Total No. of Pages : 4

[4801]Ext.-608
S.Y. B.A. (External)
GERMAN
(General Paper - II)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Use of a bilingual dictionary is allowed.*

Frage I.A. Übersetzen Sie ins Englische.

(22)

A.

(08)

Meine Eltern hatten es nicht leicht mit mir. Als kleines Kind musste ich sonntags immer ein weißes Kleid tragen. Das war damals so üblich. Aber ich habe dieses Kleid gehasst. Es war unbequem und ich konnte nicht richtig spielen, denn es musste natürlich sauber bleiben und durfte keine Flecken bekommen. Wenn ich es anziehen musste, habe ich mich jedes Mal geärgert. Ich wollte viel lieber Jeans anziehen, weil ich dann rennen und auf Bäume klettern konnte.

B.

(08)

Vor zwanzig Jahren haben sie Abitur gemacht, vierzig Schülerinnen und fünfzig Schüler des Herder-Gymnasiums unserer Stadt. Damals war alles offen und jeder hatte seine Träume und Pläne für die Zukunft. Die meisten wollten studieren, einige eine Lehre machen und einpaar wollten einmal ins Ausland gehen. Zum Treffen ist fast die Hälfte der Abiturienten von damals gekommen. Drei von ihnen haben wir gefragt: „ Wie ist Ihr Leben seit dem Abitur ?“

C. Übersetzen Sie ins Deutsche.

(06)

Kira has written almost ten applications. She has finished her studies last year and is now looking for a job. But it is difficult to get a job these days. She works parttime as a waitress in a Restaurant and earns a little bit. She wants to save some money and open up a shop of her own later on. For that she must work hard. Her friend Kurt is ready to help her too.

Frage II.A: Beantworten Sie FÜNF der folgenden Fragen.

(15)

1. Beschreiben Sie Ihr Wohnzimmer.
2. Wohin möchten Sie gern reisen? Warum?
3. Welche Glücks-, Pechsymbole kennen Sie? Glauben Sie daran?
4. Wie ist das Wetter in Ihrem Land. Wie viel Grad sind es im Sommer?
5. Was würden Sie machen, wenn Sie Millionär wären?
6. Beschreiben Sie das indische Schulsystem.
7. Beschreiben Sie **eine** Sehenswürdigkeit in Ihrem Land.

P.T.O.

Frage II.B: Schreiben Sie einen Dialog über EINS der folgenden Themen. (10)

Sie haben neulich eine Wohnung gekauft. Aber Sie haben Probleme mit der Wohnung. (z.B. Küche zu klein und eng, Heizung im Wohnzimmer wird nicht richtig warm us.w.) Sprechen Sie darüber mit Ihrem Freund/Ihrer Freundin.

ODER

Sie haben eine neue Stelle bei einer Firma bekommen. Aber Sie haben Probleme wie z.B. keine Aufstiegsmöglichkeiten, sich mit den Kollegen nicht verstehen usw. Rufen Sie Ihren Freund an und erzählen Sie ihm darüber.

Frage III:Grammatik und Wortschatz (40)

A. Bilden Sie Nebensätze! (Nur 4) (04)

(weil, wenn, dass, um...zu, zu + Infinitiv, damit)

1. Maya benutzt ihr Handy oft. Sie lädt Information herunter.
2. Sie liest den Brief schnell. Ihr Freund soll schnell ihre Antwort bekommen.
3. Er duscht morgens kalt. Er möchte schnell wach werden.
4. Man muss die Hauptsicherung einschalten. Die Heizung ist an.
5. Weißt du es? Eric hat letzte Woche geheiratet.

B. Ergänzen Sie die Komparativ- und Superlativformen! (Nur 3) (04)

(scharf, hoch, gern, kalt, groß, teuer, lang)

1. Der Esstisch ist _____ als der Schreibtisch.
2. Das Wohnzimmer ist so _____ wie das Schlafzimmer.
3. Käse isst man in Deutschland _____.
4. Die Suppe ist _____ als die Nudeln.
5. Im Sommer sind die Tage _____ als im Winter.

C. Welche Präposition passt? (Nur 4) (04)

1. Sabine unterhält sich gern _____ Menschen.
2. Die Kinder freuen sich _____ nächste Woche, weil sie Urlaub haben.
3. Er hat sich _____ eine Stelle als Automechaniker beworben.
4. Jens ist jetzt _____ seinem Beruf zufrieden.
5. Der Ausländer fragt _____ dem Weg.

D. Schreiben Sie die Sätze im Präteritum. (Nur 4) (04)

1. Die Dame findet nichts in ihrer Tasche.
2. Wir treffen uns im Hotel und dann gehen wir ins Kino.
3. Die Handwerker schneiden das Holz.
4. Sie hat kein Benzin mehr aber sie will weiter fahren.
5. Wegen des Nebels können wir nichts sehen.

E. Bilden Sie Relativsätze. (Nur 4) (04)

1. Das ist die Bahn. Mit der bin ich zur Uni gefahren.
2. Der Mann heißt Herbert. Sein Auto steht vor dem Schloss.
3. Der Dom steht in Köln. Wir haben ihn im März besucht.
4. Der Sekretärin hat dem Chef Blumen geschenkt. Sie arbeitet sehr hart.
5. Das ist meine Freundin Maya. Ich habe auf sie gewartet.

F. Bilden Sie das Passiv. (Nur 4) (04)

1. Frau Meyer schneidet die Karotten.
2. Das Kind stellte die Vase auf den Tisch.
3. Er würzt den Salat mit Salz und Pfeffer.
4. Wir kochen eine Pizza und einen Pilzsalat am Sonntag.
5. Meine Großmutter kaufte frisches Obst auf dem Markt.

G. Bilden Sie Konjunktiv II. (Nur 4) (04)

1. Die Kandidaten sprechen nicht laut. (Wunschsatz)
2. Geben Sie mir den Hausschlüssel? (Höfliche Bitte)
3. Ich fahre nicht nach Spanien. Ich habe nicht genug Geld. (Bedingungssatz)
4. Heute hat es nicht geregnet. (Wunschsatz)
5. Der Junge arbeitet wie eine Maschine. (Vergleichssatz)

Wortschatz

A. Ergänzen Sie das richtige Wort. (Nur 4) (04)

1. Vom Balkon meines Hotel hat man eine wunderbare _____ auf den Bodensee.
2. Er ging zum Arzt, weil er _____ hatte.
3. Eine _____ arbeitet am Computer und schreibt Briefe für ihren Chef..
4. Rita sucht eine Stelle. Sie schreibt eine _____.
5. Berlin und Frankfurt sind _____ in Deutschland..

B. Was passt nicht? (Nur 4) (04)

1. Braten: Kartoffeln- Fisch-Eis-Zwiebeln

2. Rufen: Polizei- das Glück- einen Arzt- die Feuerwehr
3. Eine dicke Katze- eine dicke Mütze- eine dicke Wohnung- eine dicke Mauer
4. Seminar- Unterricht- Kurs- Rennen
5. Passen: der Pass- der Hut- der Pullover- das Kleid

C. Schreiben Sie das richtige Nomen oder das richtige Verb. (Nur 4) (04)

1. Die Begrüßung-
2. studieren-
3. Hilfe-
4. organisieren-
5. der Beginn-

Frage IV. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen. (13)

Lieber Alois,

vielen Dank für deinen letzten Brief. Es tut mir leid, dass es dir zur Zeit so schlecht geht. Aber ich kann dir ein paar Dinge dazu schreiben.

Letztes Jahr war ich nämlich in einer ähnlichen Situation. Ich habe alles schwarz gesehen, zu nichts hatte ich Lust. Ich kann also verstehen, wie du dich fühlst.

Auch ich wollte mit der Schule aufhören, Geld verdienen, meine Freiheit haben. Zum Glück habe ich das nicht gemacht! Was für einen Job bekommst du denn ohne eine gute Ausbildung?

Und dieses Problem hast du dann dein ganzes Leben lang.

Die Idee, von zu Hause auszuziehen, kann ich verstehen. Du willst einfach einmal alleine leben und selbstständig sein. Aber denke auch daran: Dann musst du alles selbst machen: kochen, putzen, einkaufen, Wäsche waschen usw.

Du solltest einmal mit deinen Eltern über alles sprechen. Die sind doch in Ordnung. Vielleicht findet ihr gemeinsam eine Lösung. Sie haben doch Verständnis für dich!

Jetzt mach's gut!

Viele Grüße

Dein Boris.

A] Beantworten Sie die folgenden Fragen! (08)

1. Welche Probleme hat Alois?
2. Welche Ratschläge macht Boris?
3. Was bedeutet, „ Ich habe alles schwarz gesehen“?
4. Welche Probleme hat man, wenn man auszieht?

B] Richtig oder Falsch? (03)

1. Boris geht es schlecht.
2. Alois will mit seinen Eltern wohnen.
3. Ohne gute Ausbildung einen Job zu bekommen ist fast unmöglich.

C] Wortschatz (02)

1. Suchen Sie bitte zwei Feminin Substantive!

[4801]-Ext.-613
S.Y. B.A. (External)
URDU
Urdu (General Paper - II)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the left indicate full marks.

16

سوال نمبر ۱:- نظیر اکبر آبادی کی شاعری کی فنی خوبیاں بیان کیجیے۔

یا

نظیر اکبر آبادی کے مجموعہ ملام پر طائرانہ نظر ڈالیے۔

16

سوال نمبر ۲:- سلیمان خطیب کی شاعری دکنی زبان کی ترجمان ہے۔ بحث کیجیے۔

یا

سلیمان کے ملام کی خصوصیات بیان کیجیے۔

16

سوال نمبر ۳:- جدید اردو ادب میں طنز و مزاح کی وضاحت کیجیے۔

یا

اردو نظم کی خصوصیات پر تبصرہ کیجیے۔

08

سوال نمبر ۴ (الف) :- ذیل میں سے کسی ایک نظم کا فنی جائزہ پیش کیجیے۔

۱۔ سہلی سے ۲۔ سنجارہ نامہ ۳۔ رومی

08

۴ (ب) :- ذیل میں سے کسی ایک نظم کا تنقیدی جائزہ پیش کیجیے۔

۱۔ ایلینس کا موسم ۲۔ پہلی تاریخ ۳۔ ساس جھو

سوال نمبر 5 (الف) :- ذیل میں سے کسی چھ اشعار کی تشریح کیجیے۔

- 1- محفے اپنے گلے میں تو کھیا من کے پڑے بار
 - 2- بے رنگ چھڑکنے سے ہر اک رنگ زمین پر
 - 3- مر جاوے گرو کوگا، تو کہاں سے اُسے اٹھائے
 - 4- کوڑی کے سب جہان میں نفس و نگین ہیں
 - 5- جب آدمی کے پیٹ میں آئی ہیں روٹیاں
 - 6- یہ کھیب جو تونے لادی ہے۔ سب حصوں میں بٹ جاوے گی
 - 7- اور آدمی ہی پھرتے ہیں رکھ سر پہ خواجیا
- اور بار کے گھر سے بھی تھے اک دھون کا مقدار
ہول کی نے مجایا ہے عجب رنگ زمین پر
اس مفلسی کی خواہیاں کیا کیا کہوں میں ہائے
کوڑی نہ سو، تو کوڑی کے کھرہ میں تین ہیں
کھولی نہیں بدن میں سمائی ہیں روٹیاں
دھما پوت، جنوائی، بیٹا کیا، بنجان پاس نہ آوے گی
کس کس طرف سے سچتے ہیں چہرے میں بنا بنا

سوال نمبر 5 (ب) :- 1- ذیل میں سے کوئی اشعار کی تشریح کیجیے۔

- 1- تو بھی اچھے سے ترے بھاگ بھی اچھے ہیں گے
 - 2- جو کہو تم سو ہے بجا صاحب
 - 3- کوئی نوکر تو نہیں در پہ تمہارے بیٹھیں
 - 4- ہر شکل بد کو کہتا ہے تجربہ بدی آرٹ ہے
 - 5- شیریں انگھیاں کے کالے جاوے سے
 - 6- میں کوزاری چھوڑیاں کی ایک لمبھی سانس ہوں
 - 7- سانس سینے میں رُک رُک کے چلنے لگی
- باتاں پاواں کے غلاماں حرسے بچے ہیں گے
ہم بڑے ہی سہی بھلا صاحب
تم بھی انسان ہو ذرا دل کو ٹٹو لو بیگم
ہیلن بنا کے روکو دیا عورت کے نام سے
شیریں ماتاں میں گھل گیا کاجل
دو دلاں میں چھنے والی ایک سنگی بھانسی ہوں
تہلی سر کوٹیا متی چلنے لگی

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P329

[Total No. of Pages : 2

[4801]-Ext.-614
S.Y. B.A. (External)
URDU (Special Paper - I)
History of Urdu Literature (Poetry and Prose)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the left indicate full marks.

سوال نمبر ۱۔ آزادی سے پہلے تک اردو نظم نگاری کا جائزہ لیجیے 20

یا
اردو ادب سے غزل کے مختلف نظریات پر روشنی ڈالیے

سوال نمبر ۲۔ درج ذیل میں سے مشابہ کی کسی دو تصانیف پر اپنے خیالات
کا اظہار کیجیے 20

(۱) الملامون

(۲) سیرت لنگمان

(۳) القاروق

یا
مولوی عبدالحق کی خاکہ نگاری پر نقد و تبصرہ کیجیے

P.T.O.

20

سوال نمبر ۱۰۔ کلام اصغر کے فنی محاسن بیان کیے

یا
اصغر گو زبوی کے حالاتِ زندگی اور ان کی تصانیف پر
روشنی ڈالے۔

20

سوال نمبر ۱۱۔ علی سردار جعفری کی نظم گوئی بزمِ بحث کیجیے۔

یا
اسرار الحق مجاز کا ادبی مقام متعین کیجیے

20

سوال نمبر ۱۲۔ درج ذیل میں سے کسی دو پر اپنے خیالات کا اظہار کیجیے۔

- (۱) شبلی نعمانی بچپن شاعر
- (۲) اسرار الحق مجاز بچپن نثر نگار
- (۳) عیادت مولوی عبدالحق
- (۴) پطرس بخاری بچپن نثر نگار

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P330

[Total No. of Pages : 2

[4801]-Ext.-615
S.Y. B.A. (External)
URDU (Special Paper - II)
Prose & Poetry Texts
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the left indicate full marks.*

- تمام سوالات لازمی ہیں۔
- (20) سوال نمبر ۱: بحیثیت طنز و مزاح نگار یوسف ناظم کے فن کا جائزہ لیجئے۔
- یا
- یوسف ناظم کی حیات و شخصیت پر روشنی ڈالیے۔
- (20) سوال نمبر ۲: کسی ایک انشائیے کا تنقیدی جائزہ لیجئے۔
- ۱۔ دیواریے ۲۔ زیر غور ۳۔ کیف و کم
- (20) سوال نمبر ۳: بحیثیت غزل گو شاعر یاس ریگانہ چنگیزی کا جائزہ لیجئے۔
- یا
- یاس ریگانہ چنگیزی کی سیرت و شخصیت کا احاطہ کیجئے۔
- (20) سوال نمبر ۴: کسی دو پر مختصر نوٹ لکھیے۔
- ۱۔ یاس ریگانہ کا اندازِ بیان ۲۔ یوسف ناظم کی انشائیہ نگاری
- ۳۔ یاس ریگانہ کی شاعری میں تراکیب و تشبیہات ۴۔ یوسف ناظم کا فن

P.T.O.

سوال نمبر ۵: کسی پانچ اشعار کی تشریح بہ حوالہ متن کیجئے۔

- ۱۔ رنگ بدلا پھر ہوا کا، مے کشوں کے دن پھرے
 - ۲۔ نیم جاں چھوڑ اتری تلوار نے اچھا کیا
 - ۳۔ میں قفس میں بھی کسی روز نہ خاموش رہا
 - ۴۔ تصویر نزع دیکھنا چاہو تو دیکھ لو
 - ۵۔ کچھ دل کی لگی اور بھڑک جاتی ہے ساقی
 - ۶۔ روشن تمام کعبہ و بت خانہ ہو گیا
 - ۷۔ بہت تڑپی بہت شرمائی روح اس وقت اے قاتل!
 - ۸۔ اڑتے ہیں ہوش گردش لیل و نہار دیکھ کر
- پھر چلی باد صبا پھر مے کدے کا در کھلا
ایڑیاں بسمل نے رگڑی، صبر کا جو ہر کھلا
کشکش میں بھی طبیعت کا وہی جوش رہا
رہ رہ کے جھلملانا چراغ مزار کا
ملتا بھی ہے اک جام تو بھر کر نہیں ملتا
گھر گھر جمال یار کا افسانہ ہو گیا
لہوا پنا ترے دامن سے جب دست و گریباں تھا
آج وہی قفس سے پھر سیر بہار دیکھ کر

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P331

[4801]Ext.-618

[Total No. of Pages : 8

S.Y. B.A.

Hindi (General - II)

कहानी, काव्य एवं लेखन
(2013 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 100

पाठ्यपुस्तकें :-

- 1) कथाधारा : संपा. डॉ. अनिता नेरे
डॉ. अशोक धुलधुले
- 2) काव्ययन : संपा. डॉ. सुभाष तळेकर
डॉ. सुरेश सांळुके

सूचनाएँ :-

- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
- 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [20]

- i) 'कर्मफल' कहानी के आधार पर संपन्न वर्गों के हृदयहीन व्यवहार का चित्रण कीजिए ।
- ii) 'नमक का दरोगा' कहानी का आशय बताइए ।
- iii) 'सिलिया' कहानी दलित युवती के आत्मसम्मान की कहानी है' स्पष्ट कीजिए ।
- iv) 'बिगडैल बच्चे' कहानी की कथावस्तु संक्षेप में लिखिए :
- v) 'झूठी है तेतरी दादी' कहानी के आधार पर तेतरी का चरित्र-चित्रण कीजिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । [20]

- i) 'पोस्टर और आदमी' कविता का आशय लिखिए ।
- ii) 'बाबा ने कहा था' कविता में कवि युवकों को क्या संदेश देते हैं ?
- iii) 'बेजगह' कविता में लड़कियों की दशा का चित्रण किस प्रकार हुआ है ?
- iv) 'गाँव पर माँ' कविता में कवि ने माँ - बेटे के रिश्ते को किस प्रकार वर्णित किया है ?
- v) 'दो हाथियों की लड़ाई' कविता का केंद्रीय भाव लिखिए ।

P.T.O.

प्रश्न 3) अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]

- i) 'देखो तो कैसी मस्ती में नाच रहा है सामने वाला पढाकू । एक बात में जानती हूँ यह जो कर रहा है कथक नहीं है । यह तो अपनी मौज में, जैसे मन आये, नाच रहा है ।'
- ii) 'अब बुढ़िया बचेगी नहीं । अक्ल से काम लो, नहीं सब चौपट हो जायेगा । यह आखिरी मौका है । बुढ़िया ने अगर अब दे दिया, तो दे दिया वरना समझो यह घर खत्म ।'

आ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]

- i) 'राम छद्म-भक्तों से त्रस्त हैं
समकालीन अँधेरे में
प्रार्थनाएँ भी अशक्त हैं ...
इस रूट की सभी लाईनें व्यस्त हैं ।'
- ii) पीढ़ियाँ
जन्म से नदी के पास आती हैं
हर संस्कार की गवाह है नदी
बचपन का कुतूहल
यौवन के पनीले सपन
और अंत का विसर्जन
छिपा है नदी के आंचल में
नदी अक्षत रहती हैं।'

प्रश्न 4) अ) निम्नलिखित में से किसी एक पर टिप्पणी लिखिए : [8]

- i) 'लालपान की बेगम' कहानी की नायिका:
- ii) 'धूस एक चिकनाई है' कहानी का व्यंग्य:
- iii) 'छप्पनतोले का करधन' कहानी के शीर्षक की सार्थकता ।

आ) निम्नलिखित में से किसी एक पर टिप्पणी लिखिए : [8]

- i) 'गाँव के लड़के' कविता का भावार्थ :
- ii) 'चुनौती' कविता का आशय :
- iii) 'अतीत नहीं होती नदी' कविता का बोध।

- प्रश्न 5) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं चार शब्द - युग्मों के अर्थ बताकर वाक्य में प्रयोग कीजिए : [8]
- i) कलि - कली
 - ii) दिवा - दीवा
 - iii) सदेह - संदेह
 - iv) सर्ग - स्वर्ग
 - v) अवधि - अवधी
 - vi) भवन - भुवन
- आ) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर साक्षात्कार का नमूना तैयार कीजिए : [8]
- i) केंद्रिय लोकसेवा आयोग की परीक्षा में सफलता प्राप्त उम्मीदवार से साक्षात्कार ।
 - ii) विश्वविद्यालय की नई योजनाओं के सदंर्भ में मा कुलगुरू से साक्षात्कार ।
- इ) निम्नलिखित में से किन्हीं छह पारिभाषिक शब्दों का हिंदी पर्याय लिखिए : [6]
- i) Mail Train
 - ii) Elected
 - iii) Cabinet
 - iv) File
 - v) Bonafide
 - vi) Minutes
 - vii) Marketing
 - viii) Post Office
- ई) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर विज्ञापन नमूना तैयार कीजिए : [6]
- i) बालों के तेल का विज्ञापन ।
 - ii) बाजार में आई नयी वॉशिंग मशीन का विज्ञापन ।

Total No. of Questions : 5]

P331

[4801]Ext.-618

S.Y. B.A.

Hindi (General - II)

प्रयोजनमूलक हिंदी (Functional Hindi)

(2013 पॅटर्न)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 100

सूचनाएँ :-

- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
- 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं आठ प्रश्नों के संक्षिप्त उत्तर लिखिए :

[16]

- i) 'प्रयुक्ती' का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।
- ii) आलेखन के चार गुण लिखिए ।
- iii) व्यावसायिक पत्राचार का महत्व स्पष्ट कीजिए ।
- iv) रेलवे के क्षेत्र में प्रयुक्त हिंदी की विशेषता लिखिए ।
- v) श्रव्य माध्यमों की भाषा की चार विशेषताएँ लिखिए ।
- vi) एनीमेशन का महत्व लिखिए ।
- vii) अनुवाद के प्रकार लिखिए ।
- viii) विज्ञापन का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए ।
- ix) रेडियो वार्ता लेखन का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।
- x) विज्ञापन की आवश्यकता को स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 2) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं छह के हिंदी पारिभाषिक वाक्यांश लिखिए : [12]

- i) Accepted for payment
- ii) Charge handed over
- iii) Kindly acknowledge
- iv) No further action is called for
- v) The papers are sent herewith
- vi) The proposal is quite in order
- vii) I agree
- viii) As a rule
- ix) It is suggested
- x) This is certify

आ) निम्नलिखित में से किन्हीं छह अंग्रेजी मुहावरों के हिंदी पर्याय लिखिए : [12]

- i) Born of contention
- ii) Brain drain
- iii) Hold your mouth
- iv) Pull ones leg
- v) To clear the air
- vi) To ask for it
- vii) To point with a finger
- viii) To go back from

इ) निम्नलिखित में से किन्हीं छह शब्द युग्मों के अर्थ बताकर उनका वाक्य में प्रयोग कीजिए : [12]

- i) अश्व - अश्म
- ii) अलि - अली
- iii) कुल - कूल
- iv) अनिल - अनल
- v) छत्र - छात्र
- vi) बहु - बहू
- vii) भारती - भारतीय
- viii) पानी - पाणि

प्रश्न 3) अ) निम्नलिखित में से किसी एक पत्र का नमूना तैयार कीजिए । [6]

ओंकार टी.वी., शिवाजी स्टेडियम, कोल्हापुर से क्षेत्रीय प्रबंधक, क्राऊन टी.वी. कम्पनी, लक्ष्मी रोड पुणे को टेलिविजन सेट की खराबी के विषय में सूचना देते हुए पत्र लिखते हैं । पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए ।

अथवा

अश्विन / अश्विनी महाले, सरस्वती पेपर मार्ट, गांधी मार्केट, इलाहाबाद से, प्रबन्ध संचालक, विकास पेपर मिल्स लिमिटेड, नयी दिल्ली के नाम एजेन्सी की माँग हेतु पत्र लिखता / लिखती है ।

आ) निम्नलिखित में से किसी एक पत्र का नमूना तैयार कीजिए । [6]

हेमन्त / हिमांगी जोशी, नूतन कॉलनी, लातुर से शाखा प्रबन्धक, लातुर जिला सहकारी बैंक लिमिटेड, लातुर को चेक बुक प्रदान करने हेतु आवेदन पत्र लिखता / लिखती है ।

अथवा

मोहन / मोहिनी माहेश्वरी विश्वभारती कॉलनी औरंगाबाद से, शाखा प्रबन्धक, बैंक ऑफ कॅनरा, औरंगाबाद को वाहन खरीदने हेतु ऋण के लिए आवेदन पत्र लिखता / लिखती है ।

इ) निम्नलिखित में से किसी एक परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद लिखिए : [8]

School friend ships are taken very seriously. For men are social creatures and like to have friends. Our school friends often remain loved and trusted throughout all our life. There is no greater pleasure than to attend a gathering of old pupils of the same school. We remember that James played for the football Eleven, that Bill was our captain at cricket. What a day it was thirty years ago when he made a century against Laxing ! our hearts warm still as we think of that exciting match and how we carried him shoulder-high from the field, bat in hand.

अथवा

मानव हा समाजप्रिय प्राणि असल्यामुळे आणि त्यांना मित्रांची आवड असल्याने शाळेतल्या ओळखी फार जपल्या जातात. आपले शाळासोबती आपल्याला आयुष्यभर प्रिय आणि विश्वासू वाटत असतात. एखाद्या शाळेच्या माजी विद्यार्थ्यांच्या स्नेहसंमेलनात उपस्थित राहण्यासारखा दुसरा आनंद नसतो. जेम्स आपल्या फुटबॉल संघात खेळल्याचे आणि बिल क्रिकेट संघाचा कप्तान असल्याचे आपल्याला आठवते. त्याने लॉन्सिंगविरुद्ध शतक झळकावले, तो तीन वर्षांपूर्वीचा दिवस किती अविस्मरणीय ! तो रोमहर्षक सामना आणि हातातली बॅट उंचावणाऱ्या बिलला खांद्यावर घेऊन आपण मैदानाबाहेर कसे नेले यांच्या आठवणीने आजही अंतःकरण उंचबळून येते.

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं चार लघूत्तरीय प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [16]

- i) प्रयोजनमूलक हिंदी का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।
- ii) टिप्पण की भाषा का स्वरूप बताइए ।
- iii) आलेखन की भाषा की जानकारी दीजिए ।
- iv) जनसंचार माध्यमों में भाषा के महत्व को स्पष्ट कीजिए ।
- v) बैंकिंग पत्राचार का महत्व लिखिए ।
- vi) अनुवाद के प्रकार लिखिए ।

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए :

[12]

- i) दूरसंचार के क्षेत्र में हिंदी का प्रयोग ।
- ii) आलेखन के गुण ।
- iii) कहानी लेखन ।
- iv) विज्ञापन का स्वरूप ।
- v) अनुवाद का स्वरूप ।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P332

[4801]-Ext.-619

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

हिंदी विशेष - I

(Hindi Special - I)

हिंदी भाषा का विकास
(2013 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 100

सूचनाएँ :-

- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
- 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं छह प्रश्नों के उत्तर एक - एक वाक्य में लिखिए : [6]

- i) अवधी भाषा के दो कवियों के नाम लिखिए ।
- ii) राजभाषा किसे कहते हैं ?
- iii) देशज शब्दों के दो उदाहरण लिखिए ।
- iv) पूर्णविराम का प्रयोग कब किया जाता है ?
- v) भाषा विज्ञान की परिभाषा लिखिए ।
- vi) क्रिया के आधार पर वाक्य के भेद लिखिए ।
- vii) अर्थ की परिभाषा दीजिए ।
- viii) वाराणसी में कार्यरत हिंदी का प्रचार - प्रसार करनेवाली संस्था का नाम लिखिए ।

आ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [10]

- i) पश्चिमी हिंदी की बोलियों के नाम लिखिए ।
- ii) विराम चिह्नों के नाम लिखिए ।
- iii) नागरी लिपि के लिपि-चिह्न लिखिए ।
- iv) शब्द भंडार किसे कहते हैं ?
- v) बोली की दो विशेषताएँ लिखिए ।
- vi) अर्थ के आधार पर वाक्य के भेद लिखिए ।
- vii) ओष्ठ्य ध्वनियों के उदाहरण लिखिए ।

P.T.O.

- प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [12]
- परिनिष्ठित भाषा
 - भाषा का स्वरूप
 - तुलनात्मक भाषा विज्ञान
- प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए: [18]
- संचार भाषा का महत्व स्पष्ट कीजिए
 - राजस्थानी बोली वर्ग का परिचय दीजिए ।
 - शब्द और पद का अंतर स्पष्ट कीजिए ।
 - स्वर और व्यंजन का अंतर लिखिए ।
 - रचना के आधार पर वाक्य के भेद लिखिए ।
- प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए : [24]
- भाषा की परिभाषा देकर भाषा की विशेषताएँ लिखिए ।
 - हिंदी के शब्द भंडार का परिचय दीजिए ।
 - हिंदी वर्तनी की विशेष अशुद्धियों पर प्रकाश डालिए ।
- प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए : [30]
- भाषा विज्ञान के प्रमुख अंगों का परिचय दीजिए ।
 - ध्वनियंत्र और उनकी कार्यप्रणालियाँ स्पष्ट कीजिए ।
 - वाक्य की परिभाषा देकर वाक्य की आवश्यकताएँ लिखिए ।
 - अर्थ परिवर्तन के कारण लिखिए ।
 - राष्ट्रभाषा हिंदी का प्रसार करनेवाली संस्थाओं का सामान्य परिचय लिखिए ।

Hindi (Special - II)

उपन्यास, नाटक तथा मध्ययुगीन हिंदी काव्य
(2013 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 100

- पाठ्यपुस्तकें :-
- 1) समुद्र में खोया हुआ आदमी - कमलेश्वर
 - 2) युगे युगे क्रान्ति - विष्णु प्रभाकर
 - 3) मध्ययुगीन हिंदी काव्य - संपा.
डॉ. राजेंद्र खैरनार
डॉ. विठ्ठलसिंह ठाकरे

सूचनाएँ :-

- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
- 2) दाहिनी ओर के लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं छह प्रश्नों के उत्तर एक - एक वाक्य में लिखिए : [6]

- i) प्यारेलाल की बेटी का नाम क्या था ?
- ii) आर्यसमाजी प्यारेलाल किससे शादी करना चाहते थे ?
- iii) तारा किससे शादी करती है ?
- iv) 'पैटर्न हाऊस' के मालिक का नाम क्या था ?
- v) कबीर के अनुसार अनंत का दर्शन कौन कराता है ?
- vi) सूरदास के काव्य में कौन - सा रस प्रमुख रूप से मिलता है ?
- vii) कवि रहीम का पूरा नाम लिखिए ।
- viii) बिहारी के आश्रयदाता का नाम लिखिए ।

आ) निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [8]

- i) शारदा के विद्रोही विचार संक्षेप में लिखिए ।
- ii) श्यामलाल की सिंधी ट्रान्सपोर्ट की नौकरी क्यों गई ?
- iii) निदंक को साथ रखने की सलाह कबीर क्यों देते हैं ?
- iv) कृष्ण यशोदा से अपने दाऊ की क्या शिकायत करते हैं ?
- v) रहीम ने चंदन की उपमा किसे और क्यों दी है ?
- vi) बिहारी ने राजा जयसिंह को कौन सा दोहा लिखकर भेजा था ?

- प्रश्न 2) अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं दोन की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए: [16]
- i) “पिता सिध्दांत के नाम पर दल बदलता हैं । बेटा प्रेम के नाम पर संगिनी बदलता है ।”
 - ii) “अनुभव और क्रान्ति की सदा अनबन रहती है । दोनों एक दूसरे को फुटी आँखों से नहीं सुहाते । अनुभव स्थापित सत्यों की रक्षा करता है लेकिन क्रान्ति नये सत्यों की खोज करती हैं ।”
 - iii) “हम लोगों की जिन्दगियाँ सिर्फ खिलवाड के लिए रह गई है । जो खो गया है, वह भी खिलवाड बन गया है । मुझसे यह सब बर्दाश्त नहीं होता....”
- आ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [16]
- i) पाणी ही तो हिम भया, हिम हवै गया बिलाइ ।
जो कुछ था सोई भया, कुछ कहया न जाइ ॥
 - ii) बिगरी बात बनै नहीं, लाख करो किन कोय ।
रहिमन फाटे दूध को, मथे न माखन होय ॥
 - iii) दृग उरझत, टूटत कुटुम, जुरत चतुर चित प्रीति ।
परति गाँठि दुरजन हियै, दई नहीं यह रीति ॥
- प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर प्रत्येकी आठ-दस पक्तियों में लिखिए : [18]
- i) ‘युगे युगे क्रान्ति’ नाटक के शीर्षक की सार्थकता पर प्रकाश डालिए ।
 - ii) ‘समुद्र में खोया हुआ आदमी’ उपन्यास का उद्देश्य लिखिए ।
 - iii) कबीर की प्रेम भावना को स्पष्ट कीजिए ।
 - iv) गोपियों की शिकायत के बाद कृष्ण यशोदा से अपनी सफाई कैसे देते हैं।
 - v) रूठे सुजन को मनाने की बात रहीम क्यों कहते हैं ?
 - vi) पठित दोहों के आधार पर बिहारी के संयोग श्रृंगार को स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए : [12]

- i) औपन्यासिक तत्वों के आधार पर 'समुद्र में खोया आदमी' उपन्यास की समीक्षा कीजिए ।
- ii) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' उपन्यास के प्रमुख स्त्री पात्रों का चरित्र - चित्रण कीजिए ।

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए : [24]

- i) 'युगे युगे क्रान्ति' नाटक में चित्रित समस्याओं पर प्रकाश डालिए ।
- ii) 'युगे युगे क्रान्ति' नाटक के प्रमुख पात्रों का चरित्र-चित्रण कीजिए ।
- iii) 'रहीम नीति के श्रेष्ठ कवि हैं' पठित दोहों के आधार पर स्पष्ट कीजिए ।
- iv) पठित दोहों के आधार पर बिहारी की काव्यकला पर प्रकाश डालिए ।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P334

[Total No. of Pages : 2

[4801]-Ext.-621
S.Y. B.A. (External)
PERSIAN
Persian (General Paper - II)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Describe persian Rubai, its history and Salient features. **[20]**

OR

Explain the life sketch and literary works of Umar Khayyam.

Q2) Discuss 'Hafiz' as an optimistic poet and moralist. **[20]**

OR

“Hafiz is one of the greatest Ghazal writers of persian”. Comment.

Q3) a) Write short notes in your own persian about the views of Umar Khayyam any two of the following. **[10]**

(۱) جبر و اختیار (۲) زند و سبختانه (۳) خوش باشی (۴) فلسفہ اخلاق

b) Write short notes in your own persian about the views of Hafiz shirazi any two of the following. **[10]**

(۱) لطف (۲) زہد و زندگی (۳) بیوفائی جہان (۴) عشق

Q4) Explain in persian or translate and explain into English. Urdu or Marathi any four of the following: **[20]**

(۱) آسہ سحرے نواز سبختانه ما
برخیز کہ پُر کنیم پیمانہ زہ
(۲) دل نر زمانہ رسم جھیل مطلب
درمان طلبی در در لغز افزوں گردد
کاے زند و خراباتی و دیوانہ ما
نران پیش کہ پُر کنند پیمانہ ما
وز گردش دوران سرو سامان مطلب
با درد بساز و هیچ درمان مطلب

P.T.O.

در بند سر زلف نگارے بود دست
 دستیت کہ برگردن یارے بود دست
 عز عالم شک تا بہ یقین یک نفس است
 چون حاصل عمر ما ہمیں یک نفس است
 خون جگرے بدرد مندان داد است
 شادیم کہ عم ہزار چندان داد است
 بانیک و بد زمانہ می باید تاخت
 ہر نفس کہ پیدا است ہمان باید باخت
 گر شادی از ویک نفس آن نیز لبے است
 ہرگز نہ شود چنانکہ دل خواہ کیے است

(۳) این کوزہ چو من عاشق زارے بود دست
 این دستے کہ برگردن او می بینی
 (۴) از منزل کفر تا بدین یک نفس است
 این یک نفس عزیز را خوش میدار
 (۵) آنکس کہ بخوبان لب خندان داد است
 گر قسمت ما نداد شادی مخم نیست
 (۶) از ہرزہ بہر درے می باید تاخت
 از طاسک چرخ و کعبتین تقدیر
 (۷) ساقی عدھے کہ کار عالم نفس است
 خوش باش بہر چہ پیش آید کہ جهان

Q5) Explain in Persian or translate and explain into English, Urdu or Marathi any five of the following: [20]

(۱) آنکہ پامال جفا کردہ چو خاک راہم
 خاک می بوسم و عذر کرمش میخواہم
 (۲) دختران راہم جندست و جدل با مادر
 لپسراں را ہمہ بد خواہ پدر می بینم
 (۳) سخن درست بگویم نمی توانم دید
 کہ می خوردند حریفان و من تطارہ کنم
 (۴) من کز وطن سفر نگریم بہر خویش
 در عشق دیدن تو ہوا خواہ غریبم
 (۵) بعد ازین بارخ خوب تو نظر خواہم بافت
 گوہم خلق بدانند کہ شاید بازم
 (۶) در پس آئینہ طوطی صفتم داشتہ اند
 آنچہ اسناد ازل گفت ہمان می گویم
 (۷) عیاں نشد کہ چرا آدم کجا بودم
 در بیخ و درد کہ غافل ز کار خویشتم

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P335

[4801]-Ext. - 622

[Total No. of Pages : 3

S.Y. B.A.

SANSKRIT (General Paper - II)

Saṅskrtārnavaḥ

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Q1) Translate any two each from 'A' and 'B' sections, into Marathi or English.

[10]

‘अ’ आणि ‘ब’ विभागातून प्रत्येकी दोहोंचे मराठीत किंवा इंग्रजीत भाषांतर करा.

SECTION - A

विभाग - अ

- i) अहिंसासत्यास्तेय ब्रह्मचर्य परिग्रहा यमाः ।
देहेन्द्रियवैराग्यं यम इत्युच्यते बुधैः
अहिंसा सत्यमस्तेय ब्रह्मचर्यं क्षमा धृतिः
दयाडर्जवं मिताहारः शौचं चैव यमा दश ॥
अहिंसादिभ्यो निषिद्धकर्मभ्यो योगिनं यमयन्ति इति यमाः ।
- ii) दक्षिणारण्ये एकः वृध्दव्याघ्रः निवसति स्म । एकदा
सः स्वातः कुशहस्तः सरस्तीरे उपविश्य ब्रूते,
“भोः भोः पान्थाः इदं सुवर्णकङ्कणं गृह्यताम्” ।
ततो लोभाकृष्टेन केनचित्पान्थेनालोचितम्, भाग्येनैतत्संभवति ।
किं त्वस्मिन्नात्मसंदेहे प्रवृत्तिर्न विधेया यतः
अनिष्टादिष्टलाभेऽपि न गतिर्जायते शुभा ।
यत्रास्ते विससंसगोडमृतं तदपि मृत्यवे ॥
- iii) ततस्तानारङ्गोऽकथयत् - को नामाडपरः शिववीरात् ?
स एव राजनीतौ निष्णातः, स एव सैन्धवाडडरोह
विद्या-सिन्धुः स एव चन्द्रहासचालने चतुरः स एव
मल्लविद्यामर्मज्ञः स एव बाणविद्यावारधिः
स एव पण्डित मण्डल मण्डनः स एव धैर्यधारिधौरैयः
स एव वीर-वार-वरः स एव पुरुषपौरुषपरीक्षकः
स एव दीनदुःखदावदहनः स एव स्वधर्मरक्षण - सक्षणः
स एव विलक्षण-विचक्षणः स एव मादृश गुणि-गण-गुण-ग्रहणाडडग्रही वर्तते ।

P.T.O.

SECTION - B

[10]

विभाग - 'ब'

- i) अधश्चोर्ध्वं प्रसृतास्तस्य शाखा
गुणप्रवृद्धा विषयप्रवालाः ।
अधश्च मूलान्यनुसन्ततानि
कर्मानुबधिनी मनुष्यलोके ॥
- ii) अवन्तिकायां विहितावतारं मुक्तिप्रदानाय च सज्जनानाम् ।
अकालमृत्योः परिरक्षणार्थं वन्दे महाकाल महासुरेशम् ॥
- iii) खल्वाटो दिवसेश्वरस्य किरणैः संतापितो मस्तके
वाञ्छान् देशमनातपं विधिवशाद् बिल्वस्य मूलं गतः ।
तत्राप्यस्य महाफलेन पतता भग्नं सशब्दं शिरः
प्रायो गच्छति यत्र भाग्यरहितस्तत्रैव यान्त्यापदः ॥

Q2) Explain with reference to context any two

[10]

From each Section 'A' and 'B'

'अ' आणि 'ब' विभागातून प्रत्येकी दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

SECTION - A

विभाग - 'अ'

- i) आचार्यदेवो भव
- ii) अस्तेयमस्पृहाडन्येषां वित्ते वाक्कायमानसैः ।
- iii) तथा प्रभुर्नो भगवानुपेन्द्रः

SECTION - B

[10]

विभाग - 'ब'

- i) कुलशिखरिणः क्षुद्रा नैते न वा जलराशयः ।
- ii) कोणदिगुत्था न शुभा निमित्तान्यतो वक्ष्ये ।
- iii) नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।

Q3) Write an essay type answer (any one)

[20]

सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणत्याही एकाचे)

- i) State the नियम according to पतंजली.
पतंजलीने सांगितलेल्या नियमांचे स्पष्टीकरण करा.
- ii) Write the story 'तृतीयं नेत्रम्' in your own words and explain it.
'तृतीयं नेत्रम्' ही कथा तुमच्या भाषेत लिहून स्पष्ट करा.

Q4) Write an essay type answer (any one) [20]

सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणत्याही एकाचे)

- i) Critically appreciate the lesson 'उत्तिष्ठत उत्तिष्ठत सुप्तसिंहाः'
'उत्तिष्ठत उत्तिष्ठत सुप्तसिंहाः' या पाठाचे रसग्रहण करा.
- ii) Explain कर्मपध्दतिः
कर्मपध्दतिः स्पष्ट करा.

Q5) A) Write critical notes (any two) [10]

विवेचक परिच्छेद लिहा. (कोणत्याही दोहोंवर)

- i) ब्रह्मचर्यम्
- ii) हितोपदेशः
- iii) पुराणवाङ्मयम्

B) Write answers in Sanskrit (any five) [10]

संस्कृतमध्ये उत्तरे लिहा (कोणतेही पाच)

संस्कृतभाषायामुत्तराणि लिखत (कान्यपि पञ्च)

- i) हितोपदेशस्य रचयिता कः ?
- ii) दकलस्थिः इत्येषः पाठः कस्मात् ग्रन्थात् गृहीतः ?
रिक्तस्थानानि पूरयत (रिकाम्या जागा भरा)
- iii) स्वस्था स्तिष्ठत हि नृणां वृद्धौ क्षयेचाकुलम् ।
- iv) केन वा लङ्घनीयः ।
- v) महतां धैर्यध्वंसं यदीक्षितुमीहसे ।
- vi) इमि शास्त्रमिदमुक्तं मयानघ ।
- vii) चाहं हृदि सन्तिविष्टो ।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P336

[4801]Ext. - 623

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

SANSKRIT

S - 1 : काव्यशास्त्रविमर्श, वृत्तविचार व कौटिलीय अर्थशास्त्र (अधिकरण 1,6)
(2013 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

प्रश्न 1) Explain with reference to the context any two of the following: [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

- रामादिवत् वर्तितव्यं न रावणादिवत् ।
- तददोषौ शब्दार्थौ सगुणावनलंकृती पुनः क्वापि ।
- नियतिकृत नियमरहितां ह्रदैकमयीमनन्यपरतन्त्राम् ।
- शक्तिः कवित्वबीजरूपसंस्कारविशेषः ।

प्रश्न 2) A) Define any two अलंकार along with examples. [10]

कोणत्याही दोन अलंकाराचे लक्षण सोदाहरण स्पष्ट करा.

उपमा, अप्रस्तुतप्रशंसा, अनन्वय, ससन्देह

B) Define any two वृत्त along with examples. [10]

कोणत्याही दोन वृत्तांचे लक्षण सोदाहरण स्पष्ट करा.

गीति, भुजंगप्रयात, वंशस्य, मन्दाक्रान्ता

C) Fill in the blanks (any five) [10]

रिकाभ्या जागा भरा. (कोणत्याही पाच)

- एतद्विलक्षणा तु ।
- यस्याः पादे प्रथमे मात्रास्तथा तृतीयेऽपि ।
- शक्तिः लोकशास्त्रकाव्याद्यवेक्षणात् ।
- यदेकस्योपमानं बहु दृश्यते ।
- भेदोक्तौ तदनुक्तौ च संशयः ।
- पर्यायेण द्वयोरेतद मता ।
- षष्ठं गुरू ज्ञेयं सर्वत्र लघु पञ्चमम् ।

P.T.O.

प्रश्न 3) Write an essay type answer of any one of the following: [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

i) How has Mammata differentiated the world of creator from the creator of poet?

मम्मटाने विधात्याच्या (ब्रह्मदेवाच्या) सृष्टीतून कवीची सृष्टी कशी भिन्न वर्णिली आहे।

ii) Types of poetry

काव्याचे प्रकार

प्रश्न 4) A) Write reference to the context (any three) [15]

पुढीलपैकी कोणत्याही तिहींचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.

i) प्रदीपः सर्वविद्यानामुपायः सर्वकर्मणाम् ।

ii) विद्याविनितो राजा हि प्रजानां विनये रतः ।

iii) सबन्धुराष्ट्रा राजानो विनेशुरजितेन्द्रियः ।

iv) शौचाशौचममात्यानां राजा मार्गेत सात्त्रिभिः ।

v) शौर्यममर्षः शीघ्रता दाक्ष्यं चोत्साहगुणाः ।

B) Match the following (any five) [10]

जोड्या जुळवा कोणत्याही पाच

i) त्रयी - वार्ता दण्डनीतिः - कौटिल्यः

ii) वार्ता - दण्डनीतिः - मानवः

iii) चतस्र एव विद्या इति - बार्हृचत्याः

iv) जनमेजयः - मदः

v) स्वयं दृष्टं - अनुमेयम्

vi) कर्मसु कृतेनाकृतावेक्षणम् - प्रत्यक्षम्

vii) ऐलः - कोपात् ।

viii) दम्भोद्भवः - लोभात् ।

प्रश्न 5) Write critical notes on any two of the following: [25]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक परिच्छेद लिहा.

i) विद्यासमुद्देशः तत्र त्रयी स्थापना

ii) मन्त्राधिकारः ।

iii) शमव्यायामिकम् ।

iv) मन्त्रिपुरोहितोत्पत्तिः ।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P337

[4801]Ext. - 624

[Total No. of Pages : 2

S.Y. B.A

SANSKRIT

वेदसौरभ (Vedasaaurabha)

(2013 Pattern) (Special Paper - II)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
All questions are compulsory.
- 2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
Figures to right indicate marks.

Q1) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे सटीप भाषांतर करा.

[10]

Translate any two of the following with an explanation.

- a) अस्य त्वेषा अजरा अस्य भानवः सुसंदृशः सुप्रतीकस्य सुदयुतः ।
भात्वेषसो अत्यक्तुर्न सिन्धवोऽग्ने रजन्ते असंसन्तो अजराः ॥
- b) रथीव कशयाश्वाँ अभिक्षिपन्नाविर्दूतान् कृणुते वर्ष्या इ अहे ।
दूरात् सिंहस्य स्तनथा उदिरते यत् पर्जन्यः कृणुते वर्ष्या नभेः ॥
- c) त्वां विशो वृणतां राज्याय त्वामिमाः प्रदिशः पञ्च देवीः ।
वर्षन् राष्ट्रस्य ककुदि श्रयस्व ततौ न उग्रो वि भेजा वसूनि ॥

Q2) a) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

[20]

Write a long answer to any one of the following.

- i) विश्वामित्र - नदी संवादसूक्ताचे (ऋ. 3.33) रसग्रहण करा.
Appreciate a dialogue hymn of विश्वामित्र and नदी (Rv. 3.33).
- ii) मेधाजननसूक्तम् ।

b) पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर टीप लिहा.

[10]

Write a short note on any one of the following.

- i) ऋग्वेदाचे भाष्यकार.
Commentators of the Rgveda.
- ii) अथर्ववेदात आलेले विषय.
Topics discussed in the Atharvaveda.

P.T.O.

Q3) कोणत्याही दोहोंचे ससन्दर्भ स्पष्टीकरण करा. [10]

Write reference to context to any two of the following.

- i) अन्नादीमरे ते सर मे प्रजां करोमि या नो गा अन्वविदः ।
- ii) अन्नं न निन्द्यात् ।
- iii) सस्यमिव मर्त्यः पच्यते सस्यमिवाडजायते पुनः ।

Q4) a) थूपनिर्माणम् । [20]

किंवा/OR

ईशावास्योपनिषद् ।

b) पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर टीप लिहा. [10]

Write a short note on any one of the following.

- i) ब्राह्मणग्रंथांचे स्वरूप
Nature of Brāhmanatexts
- ii) उपनिषद् शब्दविवेचन.
Etymology of the word उपनिषद्.

Q5) संस्कृतभाषेमध्ये उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) [20]

Write answers in Sanskrit (any ten)

- i) पवमानमण्डल नाम्ना कः मण्डलः ऋग्वेदे विख्यातः ?
- ii) निरुक्तम् केन लिखितम् ?
- iii) अग्निसूक्तस्य ऋषिः कः ?
- iv) ऐतरेयब्राह्मणं केन वे देन सह संलग्नम् ?
- v) सरमापणयोः संवादः कस्मिन् ब्राह्मणे विद्यते ?
- vi) तैत्तिरीयोपनिषदि कस्यां वल्ल्यां भार्गवीवारूणीविद्या आगता ?
- vii) कठोपनिषद कस्य वेदस्य ?
- viii) अथर्ववेदस्य शौनकशाखायाः प्रथमं सूक्तं किम् ?
- ix) रैक्वः जानश्रुतये कां विद्यां उपादिशत् ?
- x) गाः शोधार्थं इन्द्रेण का प्रेषिता ?
- xi) अथर्ववेदस्य कानि अपि त्रीणि नामानि लिखत ।
- xii) कतिपयाः वराः यमधर्मेण नचिकेतसे दत्ताः ?

G - 2 : ARDHAMAGADHI (PRAKRIT)

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

- Texts : 1) अगडदत्तमुणिअत्तकहा (Vashudev Hindee)
2) अभक्खाणं (Ambdev Virachit)

Q1) A) Translate into English or Marathi any two:

[16]

कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा:

- i) ततो ममं भवियत्वयाए गुरुथयाए य दुक्खाणं बालभावे चेव पिया उवरओ । भतुमरण दुक्खिया ममं च सोयमाणी माया मे सुक्कोढरूक्खो इव वणदेवेण सोयग्गिणा अंतो अंतो डज्झइ । तं च तहादुक्खियं पासित्ता पुच्छामि-अम्मो ! कीस रोवसि ? त्ति ततो ममं निब्बंधे कए समाणे कहिउमारध्दा, जहा एस अमोहप्पहारी नाम रहिओ, एस ते पिउउवरथमेत्तस्स संतियं सिरिं पत्तो, जइ ते पिया जीवंतो ।
- ii) हा ! हा ! हत्तो भायघायउ त्ति । ततो अहं निहा (ध्दा) इऊण तं वालेसु घेतूण भणामि - दासि ! को मं घाएइ त्ति ? ततो सा मम पाएसु पडिया 'सरणागया मि' त्ति भणति । महिलासहावभयविब्भला मए आसासिया 'मा भाहि' त्ति । ततो तं घेतूण रायकुंल गतो । सव्वं च रण्णो जहा वत्तं परिकहियं । सो य चोरो विवण्णसरीसो रण्णा आइट्टेण णयरजणेणे दिट्ठो ।
- iii) सो य मे भाया पडिमाप डिच्छादितसरीदो रतिं गमेऊण आगतो अम्ह पासं सव्वं जहावत्तं साहइ । ततो अम्हे छ वि जणा इत्थिजण साहसं दटूण विरत्तघरवासा, इत्थिजणं च निदंता, निव्विभकामभोगा पव्वइया जिण सासणधम्मं सोऊण दढचित्तस्स पायमूणे । तेण य गुरुणा संवेगं जाणिऊण नामाणी कयातिं, तं जहा-दढधम्मो, धम्मरूई, धम्मदासो, सुव्वओ, ददव्वओ, धम्मापिऊ त्ति ।

B) Translate into English or Marathi any two:

[12]

कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा.

- i) अवरसमयम्मि राया बुद्धिपरिक्खणकए कुमाराण ।
मुद्देइ गणियलडडुयकरंडए सल्लिकलसे य ॥
'वक्कारिउं तओ ते भणेइ 'वच्छ सबुद्धिविहवेण ।
मुद्दमभंजिय भुंजेह मोयगे पियह सल्लिलं पि' ॥

- ii) सवंगलक्खणधरो स एव एसो त्ति चित्तिउं सेट्ठी ।
पभणद 'सुपुरिस तुब्भे इह नयरे कस्स पाहुणया' ॥
तो तेण 'ताय तुम्हाण' पभणिए सेट्ठिणा निययभवेण ।
नेऊन ण्हाणआसणपुरस्सयं भोइओ विहिणा ॥
- iii) तो भूवइणा भणियं भद्द तुमं भद्दसेट्ठिणो धूयं ।
परियोणेसि सुणंदं तो अभओ भणइ 'आमं' त्ति ।
तो सायरं नरिंदेण पुच्छियं तीए वच्छ गब्भम्मि ।
कि जायं 'त्ति सपणयं 'पुत्तो' त्ति पर्यंपए ॥

Q2) A) Explain with reference to the context any two: [12]

कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा:

- i) किं इहं विसए ओसही नत्थिं? वेज्जा वा नत्थि? त्ति ।
ii) नाहं बाणेण हओ, हओ मि बाणेण मगरकेउस्स ।
iii) भयवं ! अह सो तुब्भं भायघायओ म्हि ।

B) Explain with reference to the context any two: [12]

कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा:

- i) 'एसो उदारवीरो त्ति कायरा इयरकुमरा मे' ।
ii) हा हा ! न जुत्तमेयं उत्तमवंसप्पसूयाणं ।
iii) पउत्थवइयाण अंब न कयाइ जुज्जइ विहूसा ।

Q3) Attempt any one question: [16]

कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा:

Describe the heroic deeds of अगडदत्त on his way to उज्जेणी?

उज्जेणीका जाताना अगडदत्ताने केलेल्या पराक्रमी कृत्यांचे वर्णन करा.

OR/अथवा

Give the character sketch of सामदत्ता.

सामदत्तेचे व्यक्तिचित्रण करा.

Q4) Attempt any one question:

[16]

कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा:

Describe the episode of Udayana and Vasavadatta.

उदयन व वासवदत्ता यांच्या उपाख्यानाचे वर्णन करा.

OR/अथवा

How did अभयकुमार obtain the four boons?

अभय कुमाराने चार वरांची प्राप्ती कशी करून घेतली?

Q5) A) Write a critical paragraph on any one:

[8]

कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा.

i) उज्जाण जत्ता

ii) Military training of अगडदत्त.

अगडदत्ताचे लष्करी प्रशिक्षण.

B) Write a critical paragraph on any one:

[8]

कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा.

i) The statesmanship of अभयकुमार.

अभयकुमाराची मुत्सद्देगिरी.

ii) राजा प्रसेनजित.

Q1) Translate into English or Marathi. (Any Two)

[25]

इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा. (कोणतेही दोन)

- i) “‘सस्सतो लोको’ति, मालुक्यपुत्त, दिट्ठिया सति ब्रह्मचरियवासो अभविस्साति, एवं ‘नो असस्सतो लोको’ ति, मालुक्यपुत्त, दिट्ठिया सति ब्रह्मचरियवासो अभविस्साति, एवम्पि ‘नो सस्सतो लोको’ ति वा, मालुक्यपुत्त, दिट्ठिया सति, ‘असस्सतो लोको’ ति वा दिट्ठिया सति अत्थेव जाति, अत्थि जरा, अत्थि मरणं, सन्ति सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा; येसाहं दिट्ठेव धम्मे निघातं पञ्जपेमि । ‘अन्तवा लोको’ ति, मालुक्यपुत्त, दिट्ठिया सति ब्रह्मचरियवासो अभविस्साति, एवं ‘नो अनन्तवा लोको’ ति, मालुक्यपुत्त, दिट्ठिया सति ब्रह्मचरियवासो अभविस्साति, एवम्पि ‘नो अन्तवा लोको’ ति वा, मालुक्यपुत्त, दिट्ठिया सति, अनन्तवा लोको’ ति वा दिट्ठिया सति अत्थेव जाति, अत्थि जरा, अत्थि मरणं, सन्ति सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा; येसाहं दिट्ठेव धम्मे निघातं पञ्जपेमि ।
- ii) अथ खो वासेट्टुभारद्वाजा माणवा येन भगवा तेनुपसङ्गमिसु; उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदिसु। सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्नो खो वासेट्टो माणवो भगवन्तं एतदवोच – “इध, भो गोतम, अम्हाकं जङ्गविहारं अनुचङ्गमन्तानं अनुविचरन्तानं मगामगो कथा उदपादि । अहं एवं वदामि – ‘अयमेव उजुमगो, अयमञ्जसायनो निय्यानिको निय्याति तक्करस्स ब्रह्मसहब्यताय, य्वायं अक्खातो ब्राह्मणेन पोक्खरसातिना’ ति। भारद्वाजो माणवो एवमाह – ‘अयमेव उजुमगो अयमञ्जसायनो निय्यानिको निय्याति तक्करस्स ब्रह्मसहब्यताय, य्वायं अक्खातो ब्राह्मणेन तारूक्खेना’ ति। एत्थ, भो गोतम, अत्थेव विग्गहो, अत्थि विवादो, अत्थि नानावादो” ति।
- iii) अथ खो आयस्मा पुण्णो मन्ताणिपुत्तो सेनासनं संसामेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सावत्थि तेन चारिकं पक्कामि। अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन सावत्थि जेतवनं अनाथपिण्डिकस्स आरामो येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्मन्तं पुण्णं मन्ताणिपुत्तं भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तजेसि सम्पहंसेसि अथ खो आयस्मा पुण्णो मन्ताणिपुत्तो भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो भगवतो भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्टायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा येन अन्धवनं तेनुपसङ्गमि दिवाविहाराय। अथ खो अञ्जतरो भिक्खु येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्गमि।

Q2) Translate into English or Marathi. (any two)

[25]

इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा. (कोणतेही दोन)

- i) “काळका भमरवण्णसादिसा, वेल्लितग्गा मम मुद्धजा अहं ।
ते जराय साणवाकसादिसा, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥
“वासितोव सुरभी करण्डको, पुप्फपूर मम उत्तमङ्गजो ।
तं जरायथ सलोमगन्धिकं, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥
“काननंव सहितं सुरोपितं, कोच्छसूचिविचितग्गसोभितं ।
तं जराय विरलं तहिं तहिं, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥
“कणहखन्धकसुवण्णमण्डितं, सोभते सुवेणीहिलङ्कतं ।
तं जराय खलितं सिरं कतं, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥
- ii) आणापयित्वा मत्तिमा, नानापासण्डिके विसुं ।
वीमंसित्वा निसज्जाय, भोजापेत्वा विसज्जयि ॥
काले वातायनगतो, सन्तं रच्छागतं यतिं ।
निग्रोधसामणेरं सो, दिस्वा चित्तं पसादयि ॥
बिन्दुसारस्स पुत्तानं, सब्बेसं जेट्टुभातुनो ।
सुमनस्स कुमारस्स, पुत्तो सो हि कुमारको ॥
असोको पितरा दिन्नं, रज्जमुज्जेनियज्झि सो ।
हित्वा' गतो पुप्फपुरं, बिन्दुसारे गिलानके ॥
- iii) “तस्स ते नत्थि भीतत्तं, भिय्यो वण्णो पसीदति ।
कस्मा न परिदेवेसि, एवरूपे महब्भये ॥
“नत्थि चेतसिकं दुक्खं, अनपेक्खस्स गामणि ।
अतिक्कन्ता भया सब्बे, खीणसंयोजनस्स वे ॥
“खीणाय भवनेत्तिया, दिट्ठे धम्मे यथातथे ।
न भयं मरणे होति, भारनिक्खेपने यथा ॥
“सुचिण्णं ब्रह्मचरियं मे, मग्गो चापि सुभावितो ।
मरणे मे भयं नत्थि, रोगानमिव सङ्घुये ॥

Q3) Explain with reference to context (any four)

[25]

संदर्भासहीत स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही चार)

- i) सा “न सकका मुण्डकं वञ्चेतु” न्ति उच्छुं दत्वा ओदनं पचित्वा घतगुळमच्छेहि सद्धिं सब्बं अदासीति ।
- ii) “ किं भदन्ते करित्वान, को वा आचरियो तव ।
कस्स सासनमागम्म, लब्भते तं असोकता” ॥
- iii) तस्मातिह, मालुक्यपुत्त, अब्याकतञ्च मे अब्याकततो धारेथ; ब्याकतञ्च मे ब्याकततो धारेथा” ति ।
- iv) नत्थि कोचि तेविज्जानं ब्राह्मणानं याव सत्तमा आचरियामहयुगा येन ब्रह्मा सक्खिदिट्ठो ।
- v) “पत्तलीमकुलवण्णसादिसा, सोभरे सु दन्ता पुरे मम।
ते जराय खण्डिता चासिता, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥
- vi) “सब्बञ्जू सब्बदस्सावी, जिनो आचरियो मम।
महाकारुणिको सत्था, सब्बलोकतिकिच्छको ॥

Q4) Answer any one of the following question.

[25]

खालीलपैकी एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

- i) Critically appreciate tevijjasutta.
तेविज्जसुत्ताचे चिकित्सक रसग्रहण करा.
- ii) Write an essay on impermanence as described by aṃbapāli.
आम्रपालीने वर्णन केलेला अनित्यवाद या विषयावर सविस्तर निबंध लिहा.

[4801]-Ext.-627

S.Y. B.A. (External)

ARABIC (Gen - II)

(2013 Pattern) (New)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 100

Q1) Translate into English or Urdu or Marathi any two of the following passages:[20]

(الف) - جَاءَ سَاحِدٌ مِنَ الْبَرِيدِ جَامِلًا بِرَيْدِ الْيَوْمِ،
وَسَلَّمَ الْبَرِيدَ إِلَى سَاجِدٍ، سَاجِدٌ تَسَلَّمَ الْبَرِيدَ وَ
فَتَحَ الظَّرْفَ مُسْرِعًا، فَقَرَأَ الْخَطَابَ وَاقْتَضَا، جَاءَ إِلَيْهِ
أَبُوهُ وَسَأَلَهُ قَائِلًا: مِنْ أَيِّ جَاءَ الْخَطَابُ؟ فَاجَابَ
سَاجِدٌ أَبَاهُ فَرَجًا: إِنَّ هَذَا الْخَطَابَ وَرَدَ مِنْ مَلَكِنَا
مَنْ عِنْدَ صَدِيقِي، هُوَ دَعَانِي إِلَى مَلَكِنَا عَلَى مَجَلٍ
ثُمَّ قَدَّمَ سَاجِدٌ الْخَطَابَ مَفْتُوحًا إِلَى أَبِيهِ وَقَالَ:
تَفَضَّلْ يَا أَبَتِي خُذْ الْخَطَابَ وَاقْرَأْهُ بِنَفْسِكَ، قَرَأَ
أَبُو سَاجِدٍ مُسْرِعًا وَأَعَادَ بَعْدَ الْقِرَاءَةِ ذَلِكَ الْخَطَابَ
إِلَى سَاجِدٍ وَسَأَلَ ضَاحِكًا: فَمَتَى تَسَافِرُ يَا ابْنِي؟

(ب) - طَلَعَ الْفَجْرُ، وَأَذَنَ الْمُؤَذِّنُ، وَاسْتَيْقَظَ الْمُسْلِمُونَ
مَا جَدَّ اسْتَيْقَظَ وَتَوَجَّهَ إِلَى الْمَسْجِدِ لِلصَّلَاةِ، هُوَ فَتَحَ
الْحَنْفِيَّةَ وَتَوَضَّأَ لِصَلَاةِ الصُّبْحِ، جَاءَ الْمُسْلِمُونَ وَتَوَضَّأُوا -
خَرَجَ الْإِمَامُ مِنْ حُجْرَتِهِ، كَبَّرَ الْمُؤَذِّنُ وَ
قَالَ: قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَامَ الْمُسْلِمُونَ فِي صُفُوفٍ

← بِنِظَامٍ حَسَنٍ ، وَصَلُّوا بِالْجَمَاعَةِ ، سَلَّمَ الْإِمَامُ وَسَلَّمَ
 الْمُسْلِمُونَ ، وَأَنْتَهتِ الصَّلَاةُ ، وَكَعَدَ الدُّعَاءُ تَوَجُّهَهُ
 الْإِمَامُ إِلَى الْمُصَلِّينَ وَقَدَّمَ إِلَيْهِمْ ، فَسَّرَ الْقُرْآنَ الْحَكِيمَ
 وَشَرَّحَ الْحَدِيثَ الشَّرِيفَ ، فَأَثَرَتِ السَّمَاعُونَ —

(ج) — ذَهَبَ حَامِدٌ إِلَى مَكْتَبَةِ الْبَرِيدِ ، وَاشْتَرَى
 لَهَا قَتَّةً وَظُرْفًا وَدَخَلَ حُجْرَتَهُ وَجَلَسَ أَمَامَ
 مَكْتَبَتِهِ ، وَكَتَبَ الْخَطَابَ إِلَى الْوَالِدِ وَالْوَالِدَةَ يَعِيشُ فِي
 بَلَدٍ بَعِيدَةٍ ، فَوَضَعَ الْخَطَابَ فِي الظَّرْفِ ، وَكَتَبَ
 الْعُنْوَانَ عَلَى الظَّرْفِ وَأَغْلَقَهُ ، ثُمَّ الصَّقَى عَلَى الظَّرْفِ
 طَالِحَ بَرِيدٍ وَوَضَعَهُ فِي صُنْدُوقِ الْخَطَابَاتِ ، وَصَلَّ
 الْخَطَابُ إِلَى الْوَالِدِ وَفَتَحَ الْوَالِدُ خَطَابَ ابْنِهِ فَرَجَّأَ

Q2) Explain with reference to the context any five of the following couplets:[15]

- ① مَا فِي الْمَقَامِ لِدَيْ عَقْلٍ وَذِي أَدَبٍ
 مِنْ رَأَاهِ فَدَعِ الْأَوْطَانَ وَأَعْتَرِبْ
- ② سَافِرٌ تَجِدُ عَوْضًا مِمَّنْ تَفَارِقُهُ
 وَالنَّصَبُ فَإِنَّ لِدَيْ الْعَيْشِ فِي النَّصَبِ
- ③ إِنْ رَأَيْتَ وَتُوقِفَ الْمَاءَ لِفَسْدِهِ
 إِنْ سَأَلَ طَابَ وَإِنْ لَمْ يَجْرِ لَمْ يَطِبْ

- ④ الْأَسَدُ لَوْلَا فِرَاقُ الْغَابِ مَا افْتَرَسَتْ
وَالسَّهْمُ لَوْلَا فِرَاقُ الْقَوْسِ لَمْ يُصِيبْ
⑤ وَالشَّمْسُ لَوْ وَقَفَتْ فِي الْفُلْكِ دَائِمَةً
لَمَلَّهَا النَّاسُ مِنْ مُحْجَمٍ وَمِنْ عَرَبٍ
⑥ وَالتَّبِيرُ كَالشَّرْبِ مَلْفَى فِي أَمَا كِنِهِ
وَالْعَوْدُ فِي أَرْضِهِ لَوُغِيَ مِنَ الْحَطَبِ
⑦ فَإِنْ تَخَرَّبَ هَذَا عَرَبٌ مَطْلَبُهُ
وَأَنْ تَخَرَّبَ ذَاكَ عَرَبًا كَالذَّهَبِ
⑧ إِذَا الْمَرْءُ لَا يَبْرِيكَ إِلَّا تَطَلُّمًا
فَدَاعُهُ وَلَا تَكْثِرْ عَلَيْهِ النَّاسُ سَفَا

Q3) A) Explain any Two of the following surahs: [15]

- ① الْغِيلُ - ② الْفَاتِحَةُ - ③ الْفَلَقُ -

B) Summarise any Two of the following lessons: [15]

- ① الْعَاتِفُ - ② الصَّيْدَ لَيْتَهُ ③ الْبِقَالَ ④ الزَّيْنُ

Q4) Define with examples any Two of the following topics: [15]

- ① الْفِعْلُ الْمُضَارِعُ الْمَجْرُومُ - ② النُّظْرَةُ -
③ الْجَمْعُ الْمُؤَنَّثُ السَّلَامُ - ④ الْأَسْمُ الْمُؤَوَّلُ -

Q5) A) Translate into English any five of the following sentences:

[10]

- ① لَا يَسْكُنُ مَا جَدُّ فِي هَذَا الْبَيْتِ -
- ② سَوْفَ يَفْتَحُ الْفَرَاشُ بَابَ الْمَكْتَبِ -
- ③ اذْهَبِي إِلَى خُرْمٍ فَتَكِي وَاقْرَأِي كِتَابَكُمْ -
- ④ يَا فَاطِمَةُ! اذْهَبِي إِلَى الْمَدْرَسَةِ -
- ⑤ وَالْعَبِي فِي الْحَدِ يَفْتَحُ فِي الْمَسَاءِ -
- ⑥ مَتَى يَعُودُ وَالِدُكَ مِنْ مَكْتَبِهِ -
- ⑦ تَطِيرُ الطَّائِرَةُ فِي السَّمَاءِ -
- ⑧ قَالَتِ الْمَدْرَسَةُ: لَا تَغْبِ عَنِ الْفَصْلِ -

B) Translate into Arabic any five of the following sentences:

[10]

- i) Ayesha sits on the chair.
- ii) And reads the new lesson.
- iii) Do you live in that big house.
- iv) Sit on your desk and read.
- v) Open your note book and write a short essay.
- vi) Samiyah, dont sit on that chair.
- vii) Her brother won the first prize.
- viii) The earth circles around the Sun.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P341

[Total No. of Pages : 4

[4801]Ext.-628
S.Y.B.A.
ECONOMICS
G - 2 : Modern Banking
(2013 Pattern)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) Explain the evolution of Banking in India.
- b) Explain the types of Bank Account Holder.

Q2) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) Explain the components of Balance Sheet of Commercial Bank.
- b) Explain the methods of remittances.

Q3) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) What is Endorsement? Explain the types and effects of Endorsement.
- b) Meaning of Core Banking and Explain its merits and demerits.

Q4) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) What is monetary policy? Explain the objectives of monetary policy.
- b) Explain the objectives and functions of NABARD.

P.T.O.

Q5) Write short notes (any two)

[20]

- a) Primary Agricultural Co-operative credit societies - PACS.
- b) Quantitative Instruments of credit control.
- c) Types of Bank deposits.
- d) No Frills Account.

Total No. of Questions : 5]

P341

[4801]Ext.-628
S.Y.B.A. (External)

अर्थशास्त्र

G - 2 : अधुनिक बँकव्यावसाय
(2013 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) भारतातील बँक व्यावसायाची उत्क्रांती स्पष्ट करा.
ब) बँक खातेदाराचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) व्यापारी बँकाच्या ताळेबंदातील विविध घटक स्पष्ट करा.
ब) पैसे पाठविण्याच्या पध्दती स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) पृष्ठांकन म्हणजे काय? पृष्ठांकनाचे प्रकार आणि परिणाम स्पष्ट करा.
ब) कोअर बँकींगचा अर्थ सांगुन फायदे - तोटे विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

अ) चलनविषयक धोरण म्हणजे काय? चलनविषयक धोरणाची उद्दीष्टे सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) नाबार्डची उद्दीष्टे आणि कार्य स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

अ) प्राथमिक कृषि सहकारी पतसंस्था

ब) पतनियंत्रणाची संख्यात्मक साधने

क) बँक ठेवींचे प्रकार

ड) मर्यादित सेवा बँक खाते (नो फ्रिल्स अकाँट)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P342

[Total No. of Pages : 4

[4801] - Ext. - 629
S.Y.B.A.
ECONOMICS
Micro Economics
(2013 Pattern) (Special Paper - I)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) What is micro - economics? Explain the scope and importance of micro economics.
- b) What is monopoly? Explain short equilibrium under monopoly.

Q2) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) What is utility? Explain the law of diminishing marginal utility.
- b) Explain the ricardian theory of rent.

Q3) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) What is supply? Explain the determinants of supply.
- b) Explain the modern theory of wages.

Q4) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) Explain the various cost concepts.
- b) Explain the welfare economic thoughts of Amartya sen and pigovau.

P.T.O.

Q5) Write short notes (any two)

[20]

- a) Law of Demand
- b) Revenue concept
- c) Features of oligopoly
- d) Classification of markets

Total No. of Questions : 5]

P342

[4801] - Ext. - 629
S.Y.B.A.
ECONOMICS
Micro Economics
(2013 Pattern) (Special Paper - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नप्रतिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) सूक्ष्मअर्थशास्त्र म्हणजे काय? सूक्ष्म अर्थशास्त्राची व्याप्ती व महत्व स्पष्ट करा.
ब) मक्तेदारी म्हणजे काय? मक्तेदारीतील अल्पकालीन समतोल स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) उपयोगीता म्हणजे काय? घटत्या सीमांत उपयोगीतेचा नियम स्पष्ट करा.
ब) रिकार्डोचा खंड सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) पुरवठा म्हणजे काय? पुरवठ्याचे निर्धारक घटक स्पष्ट करा.
ब) वेतनाचा आधुनिक सिद्धांत स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) खर्चाच्या विविध संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) पिंगू आणि अमर्त्यसेन यांच्या आर्थिक कल्याणाचे विचार स्पष्ट करा.

- प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
- अ) मागणी नियम.
- ब) प्राप्ती संकल्पना.
- क) अल्पविक्रेताधिकाराची वैशिष्ट्ये.
- ड) बाजारांचे वर्गीकरण.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P343

[Total No. of Pages : 4

[4801]Ext.-630
S.Y.B.A. (External)
ECONOMICS
Macro Economics
(2013 Pattern) (Special Paper - II)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) What is Macro Economics? Explain the nature and scope of macro economics.
- b) Explain the quantity theory of money.

Q2) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) What is National Income ? Explain the difficulties in measurement of National Income.
- b) What is Inflation ? Explain the causes and effects of Inflation.

Q3) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) Critically evaluate the Say's market law.
- b) What is Business Cycle ? Explain the phases of Business Cycle.

Q4) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) What is consumption function? Explain the factors influencing consumption function.
- b) Define the Macro - Economic policy? Explain the objectives of macro-economic policy.

P.T.O.

Q5) Write short notes (any two)

[20]

- a) Circular flow of National Income.
- b) Average and Marginal propensity to consume.
- c) Features of Business Cycle.
- d) Instruments of Fiscal Policy.

Total No. of Questions : 5]

P343

[4801]Ext.-630
S.Y.B.A. (External)
ECONOMICS
Macro Economics
(2013 Pattern) (Special Paper - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र म्हणजे काय? समग्रलक्षी अर्थशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) पैशाचा चलन संख्यामान सिध्दांत स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) राष्ट्रीय उत्पन्न म्हणजे काय? राष्ट्रीय उत्पन्न मोजतांना येणाऱ्या अडचणी स्पष्ट करा.
ब) चलनवाढ म्हणजे काय? चलनवाढीचे कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) 'से' च्या बाजारविषयक नियमाचे टिकात्मक मुल्यमापन करा.
ब) व्यापार चक्र म्हणजे काय? व्यापार चक्राच्या अवस्था स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) उपभोग फलन म्हणजे काय? उपभोग फलनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- ब) समग्रलक्षी आर्थिक धोरणाची व्याख्या द्या. समग्रलक्षी आर्थिक धोरणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

- प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
- अ) राष्ट्रीय उत्पन्नाचा चक्रिय प्रवाह
- ब) सरासरी व सिमांत उपभोग प्रवृत्ती
- क) व्यापार चक्राची वैशिष्ट्ये
- ड) राजकोषीय धोरणाची साधने

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P344

[Total No. of Pages : 8

[4801]Ext.-631
S.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
G - II : Political Theory and Concepts
(2013 Pattern)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following: **[20]**

- i) Define political theory and explain its nature and scope.
- ii) What is equality? Explain the types of equality.

Q2) Attempt any one question of the following: **[20]**

- i) What is authority? Explain types of authority.
- ii) What is democracy? Features of Democracy.

Q3) Attempt any one question of the following: **[20]**

- i) What is rights? Explain the various types of Rights.
- ii) Explain the concept of globalization and discuss its impact on India.

Q4) Attempt any one question of the following: **[20]**

- i) What is liberty? Explain the types of liberty.
- ii) What is sovereignty? Explain the salient features of sovereignty.

P.T.O.

Q5) Attempt any two short notes of the following:

[20]

- i) Social Justice
- ii) Liberal Democracy
- iii) Hegemony.
- iv) Theory of popular sovereignty.

Total No. of Questions : 5]

P344

[4801]Ext.-631

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

G - II : Political Theory and Concepts
(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक हे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- i) राजकीय सिध्दांताची व्याख्या स्पष्ट करून स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ii) समता म्हणजे काय? समतेचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- i) अधिसत्ता म्हणजे काय? अधिसत्तेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ii) लोकशाही म्हणजे काय? लोकशाहीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- i) हक्क म्हणजे काय? हक्कांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- ii) जागतिकीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करून भारतावरील झालेल्या परिणामाची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- i) स्वातंत्र्य म्हणजे काय? स्वातंत्र्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ii) सार्वभौमत्व म्हणजे काय? सार्वभौमत्वाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

- i) सामाजिक न्याय
- ii) उदारमतवादी लोकशाही
- iii) “प्रभुत्व ”
- iv) सार्वभौमत्वाचा अनेक सत्तावादी सिध्दांत

Total No. of Questions : 5]

P344

[4801]Ext.-631
S.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
G - II : Government and Politics of U.K. & U.S.A.
(2013 Pattern)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following: **[20]**

- i) Explain the origin and development of the constitution of America.
- ii) Explain the salient features of the U.K. constitution.

Q2) Attempt any one question of the following: **[20]**

- i) Write features of American federalism.
- ii) Explain the structure and functions of the House of Lord's in England.

Q3) Attempt any one question of the following: **[20]**

- i) Explain the composition and functions of Supreme Court of America.
- ii) Write an essay on party system in England.

Q4) Attempt any one question of the following: **[20]**

- i) Explain the power and authority of the president of America.
- ii) Describe the powers and functions of the England Prime Minister.

Q5) Write short notes on any two of the following:

[20]

- i) Judicial review
- ii) Ethnic movement in England
- iii) Interest Groups in England
- iv) Civil wrights movement in America

Total No. of Questions : 5]

P344

[4801]Ext.-631

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

G - II : Government and Politics of U.K. & U.S.A.

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- i) अमेरिकन राज्यघटनेचा उदय व विकास स्पष्ट करा.
- ii) इंग्लंडच्या राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- i) अमेरिकन संघराज्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ii) इंग्लंडच्या उमराव सभागृहाची रचना कार्य व अधिकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- i) अमेरिकेच्या सर्वोच्च न्यायालयाची रचना व कार्य विशद करा.
- ii) इंग्लंडच्या पक्षपद्धतीवर निबंध लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- i) अमेरिकेच्या राष्ट्राध्यक्षांचे कार्य व अधिकार स्पष्ट करा.
- ii) इंग्लंडच्या पंतप्रधानाची कार्य व अधिकार विशद करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा सोडवा. [20]

- i) न्यायालयीन पूर्णविलोकन
- ii) इंग्लंडमधील वांशिक चळवळ
- iii) इंग्लंडमधील दबावगट
- iv) अमेरिकेतील नागरी हक्क चळवळ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P345

[Total No. of Pages : 4

[4801]Ext.-632
S.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
Western Political Thought
(2013 Pattern) (Special Paper - I)

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) Explain Plato's theory of Justice.
- b) Discuss Aristotle's views on classification of state.

Q2) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) Explain the duties of the king suggested by Machiavelli.
- b) Explain J.S. Mill's representative Government.

Q3) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) Discuss Jhon Locke's contribution as a social contractualist.
- b) Critically examine Marxian theory of Historical materialism.

Q4) Attempt any one question of the following: **[20]**

- a) Discuss Hobbe's views on Human nature.
- b) Explain Rousseau's theory of social contract.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two of the following:

[20]

- a) State Plato's views on philosopher king.
- b) Discuss Aristotle views on slavery.
- c) Explain Rousseau's theory of General will.
- d) Explain Karl Marx Theory of class struggle.

Total No. of Questions : 5]

P345

[4801]Ext.-632

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

Western Political Thought

(2013 Pattern) (Special Paper - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

अ) प्लेटोचा न्याय सिध्दांत स्पष्ट करा.

ब) अॅरिस्टॉटलने केलेल्या राज्याच्या वर्गीकरणाची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

अ) मॅकेव्हलीने सांगितलेली राजाची कर्तव्ये स्पष्ट करा.

ब) जे.एस. मिलचे प्रातिनिधीक शासनासंबंधीचे विचार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

अ) सामाजिक कराराचा प्रेरक म्हणून जॉन लॉकच्या योगदानाची चर्चा करा.

ब) कार्ल मार्क्सच्या ऐतिहासिक भौतिकवादाचे टीकात्मक परिक्षण करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) हॉब्सच्या मानवी स्वभावाच्या विचारांची चर्चा करा.
- ब) रूसोचा सामाजिक करार सिध्दात स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. [20]

- अ) तत्वज्ञ राजासंबंधीचे प्लेटोचे विचार सांगा.
- ब) अॅरिस्टॉटलची गुलामगिरी विषयक विचार स्पष्ट करा.
- क) रूसोचे 'सामुहीक ईहा' सिध्दांत स्पष्ट करा.
- ड) कार्ल मार्क्सचा वर्ग संघर्षाचा सिध्दात स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P346

[Total No. of Pages : 3

[4801]Ext. - 633
S.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
Political Sociology
(2013 Pattern) (Special Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question of the following : **[20]**

- a) Discuss meaning and nature of Political Ideology.
- b) Discuss meaning and types of legitimacy.

Q2) Attempt any one question of the following : **[20]**

- a) Discuss meaning, nature and scope of Political Sociology.
- b) Discuss nature and types of Political Culture.

Q3) Attempt any one question of the following : **[20]**

- a) Discuss nature and agencies of Political Socialization.
- b) Discuss meaning and main features of Behavioral Approach.

Q4) Attempt any one of the following : **[20]**

- a) Discuss meaning, nature and types of Political change.
- b) Explain meaning of Political participation and levels of Political Participation.

Q5) Short notes on (any two) : **[20]**

- a) Karl Marx's contribution to Political Sociology.
- b) Importance of Political Recruitment.
- c) Nature of Legitimacy.
- d) Concept of Political Development.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P346

[4801]Ext. - 633
S.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
Political Sociology
(2013 Pattern) (Special Paper - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) राजकीय विचारप्रणालीचा अर्थ आणि स्वरूपाची चर्चा करा.
ब) राजकीय अधिमान्यताचे अर्थ आणि प्रकारांची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) राजकीय समाजशास्त्राचा अर्थ, स्वरूप व व्याप्ती यांची चर्चा करा.
ब) राजकीय संस्कृतीचे स्वरूप आणि प्रकारांची चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) राजकीय सामाजिकरणाचे स्वरूप आणि साधनांची चर्चा करा.
ब) वर्तनवादी दृष्टिकोण आणि वर्तनवादी दृष्टिकोनाच्या प्रमुख वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
- अ) राजकीय बदलाचा अर्थ, स्वरूप आणि प्रकारांची चर्चा करा.
- ब) राजकीय सहभागाचे अर्थ आणि राजकीय सहभागाच्या पातळ्या स्पष्ट करा.

- प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
- अ) राजकीय समाजशास्त्रात कार्ल मार्क्सचे योगदान
- ब) राजकीय भरतीचे महत्व
- क) अधिमान्यतेचे स्वरूप
- ड) राजकीय विकासाचे सिद्धांत

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P347

[Total No. of Pages : 3

[4801] Ext. - 634

S.Y. B.A.

HISTORY

G - 2 : Modern India (1857-1950)

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions : [20]

- a) Explain the causes of failure of Revolt 1857.
- b) Explain the contribution of Brahma Samaj and Arya Samaj in socio-Religious reform in India.

Q2) Attempt any one of the following question : [20]

- a) Discuss the causes of the rise of nationalism in India.
- b) Review the work of Anushilan Samitee and yugantar Samitee.

Q3) Attempt any one of the following questions : [20]

- a) Review the modern educational development by British.
- b) Give an account of the civil - Disobedience movement.

Q4) Attempt any one of the following questions : [20]

- a) Give the detail information about Dalit movement in India.
- b) Discuss the integration of princely states with Independent India.

Q5) Write short notes (any two) : [20]

- a) Explain the concept 'modernity'
- b) Explain the ideology of extremists
- c) Merits of Raytwari system
- d) The mount-battan plan

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P347

[4801] Ext. - 634

S.Y. B.A.

HISTORY

G - 2 : Modern India (1857-1950)

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) 1857 च्या उठावाच्या अपयशाची कारणे स्पष्ट करा.
ब) भारतातील सामाजिक व धार्मिक चळवळीतील ब्राम्होसमाज आणि आर्यसमाजाचे योगदान स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) भारतीय राष्ट्रवादाच्या उदयाच्या कारणांची चर्चा करा.
ब) अनुशीलन समिती आणि युगांतर समितीच्या कार्याचा आढावा घ्या.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) ब्रिटिशांनी केलेल्या आधुनिक शैक्षणिक विकासाचा आढावा घ्या.
ब) सविनय कायदेभंग चळवळीचा वृत्तांत द्या.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) भारतातील दलित चळवळी विषयी सविस्तर माहिती द्या.
- ब) स्वतंत्र भारतातील संस्थानांच्या विलिनीकरणाची चर्चा करा.

- प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
- अ) 'आधुनिकता' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) जहालवाद्यांची विचारसरणी स्पष्ट करा.
- क) स्यतवादी पद्धतीचे गुण
- ड) माऊंट बॅटन योजना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P348

[Total No. of Pages : 8

[4801] Ext. - 635
S.Y. B.A. (External)
HISTORY (Special Paper - I)
Ancient India (3000 B.C. to 1206 A.D.)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- i) Explain the Archaeological and epigraphical sources for the study of Ancient Indian History.
- ii) Discuss socio-economic life of the Harappan Civilization.

Q2) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- i) Review the vedic literature.
- ii) Discuss the religious transformation during 6th century B.C.

Q3) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- i) Discuss various views about the decline of Mauryan empire.
- ii) Examine the cultural contribution of the Satvahanas.

P.T.O.

Q4) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- i) Discuss the socio-economic life of the Imperial Guptas.
- ii) Explain the importance of Sangam Age in south Indian history.

Q5) Write short notes (any two) : **[20]**

- i) Stupa, Chaitya and Vihara
- ii) Iron Technology
- iii) Religious policy of Harshavardhana
- iv) Achievements of the Pallavas

Total No. of Questions : 5]

P348

[4801] Ext. - 635
S.Y. B.A. (External)
HISTORY (Special Paper - I)
Ancient India (3000 B.C. to 1206 A.D.)
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शावितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- i) प्राचीन भारतीय इतिहासाच्या अभ्यासाची पुरातत्वीय आणि आलेखीय साधने स्पष्ट करा.
- ii) हडप्पा संस्कृतीच्या सामाजिक-आर्थिक जीवनाची चर्चा करा.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- i) वैदिक साहित्याचा आढावा घ्या.
- ii) इ. स. पू. सहाव्या शतकातील धार्मिक स्थित्यंतराची चर्चा करा.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- i) मौर्य साम्राज्याच्या ज्हासाविषयीच्या विविध मतांची चर्चा करा.
- ii) सातवाहनांच्या सांस्कृतिक योगदानाचे परीक्षण करा.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- i) गुप्तकालीन सामाजिक - आर्थिक जीवनाची चर्चा करा.
- ii) दक्षिण भारताच्या इतिहासातील संगम युगाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

- i) स्तूप, चैत्य आणि विहार
- ii) लोहतंत्रज्ञान
- iii) हर्षवर्धनाचे धार्मिक धोरण
- iv) पल्लवांची कामगिरी

Total No. of Questions : 5]

P348

[4801] Ext. - 635
S.Y. B.A. (External)
HISTORY (Special Paper - I)
Diplomatic History of Marathas (1707 to 1818)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- i) Examine the Archaeological sources and Travellers accounts for the study of history of the Marathas.
- ii) Elaborate the conflict between Shahu and Tarabai.

Q2) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- i) Discuss the expansion of the Marathas in North.
- ii) Review the relations between the Nagpurkar Bhosale and the Peshwas.

Q3) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- i) Discuss the causes and consequences of the Battle of panipat :
- ii) Assess the achievements of Peshwa Madhavrao I.

Q4) Answer any one of the following questions : **[20]**

- i) Discuss the importance of Second Maratha - British War.
- ii) Explain the provincial and Local administration of the Marathas.

Q5) Write short notes (any two) : **[20]**

- i) Gotsabha and Brahmasabha
- ii) Umabai Dabhade
- iii) Mahadji Shinde
- iv) Judicial Administration

Total No. of Questions : 5]

P348

[4801] Ext. - 635
S.Y. B.A. (External)
HISTORY (Special Paper - I)
Diplomatic History of Marathas (1707 to 1818)
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- i) मराठ्यांच्या इतिहासाच्या अभ्यासासाठी पुरातत्वीय साधने आणि प्रवासवर्णने यांचे परीक्षण करा.
- ii) शाहू आणि ताराबाई संघर्ष सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- i) मराठ्यांच्या उत्तरेतील सत्ताविस्ताराची चर्चा करा.
- ii) नागपूरकर भोसले आणि पेशवे यांच्या संबंधांचा आढावा घ्या.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- i) पानीपतच्या लढाईची कारणे आणि परिणाम यांची चर्चा करा.
- ii) थोरले माधवराव पेशवे यांच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- i) दुसऱ्या इंग्रज-मराठा युद्धाच्या महत्वाची चर्चा करा.
- ii) मराठ्यांचे प्रांतिय आणि स्थानिक प्रशासन स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

- i) गोतसभा आणि ब्रम्हसभा
- ii) उमाबाई दाभाडे
- iii) महादजी शिंदे
- iv) न्यायिक प्रशासन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P349

[Total No. of Pages : 8

[4801] Ext. - 636

S.Y. B.A.

HISTORY

History of Modern Maharashtra (1818 to 1960)

(2013 Pattern) (Special Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Examine the socio-political conditions in early 19th century Maharashtra.
- b) Review the development of Education in Maharashtra during the 19th century.

Q2) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Discuss the contribution of Lokhitwadi.
- b) Evaluate the contribution of Satyashodhak Samaj.

Q3) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Assess the contribution of Shahu Maharaj to Maharashtra.
- b) Review the achievements of Karmveer Bhaurao Patil.

P.T.O.

Q4) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Examine the development of Dalit Movement in modern Maharashtra.
- b) Give an account of the Marathwada Muktisangram.

Q5) Write short notes (any two) : **[20]**

- a) Modernity.
- b) Bhau Daji Lad.
- c) Deccan Riots.
- d) Nagpur Pact.

Total No. of Questions : 5]

P349

[4801] Ext. - 636

S.Y. B.A.

HISTORY

History of Modern Maharashtra (1818 to 1960)

(2013 Pattern) (Special Paper - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- अ) एकोणिसाव्या शतकाच्या पुर्वार्धातील महाराष्ट्रातील सामाजिक - राजकीय परिस्थितीचे परीक्षण करा.
ब) एकोणिसाव्या शतकातील महाराष्ट्रातील शिक्षणाच्या विकासाचा आढावा घ्या.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- अ) लोकहितवादी यांच्या योगदानाची चर्चा करा.
ब) सत्यशोधक समाजाच्या कार्याचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- अ) शाहु महाराज यांच्या योगदानाचे मूल्यमापन करा.
ब) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या कार्याचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

अ) आधुनिक महाराष्ट्रातील दलित चळवळीच्या वाटचालीचे परीक्षण करा.

ब) मराठवाडा मुक्तीसंग्रामाचा वृत्तांत द्या.

प्रश्न 5) थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

अ) आधुनिकता

ब) भाऊ दाजी लाड

क) दख्खन दंगे

ड) नागपूर करार

Total No. of Questions : 5]

P349

[4801] Ext. - 636
S.Y. B.A.
HISTORY
Medieval India (1206 to 1707)
(2013 Pattern) (Special Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Discuss the political background of the Delhi Sultanate.
- b) Examine the experiments of Muhammad-bin - Tughlaq.

Q2) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Discuss social life during the Delhi Sultanate.
- b) Examine the impact of sufism on socio-religious life during the Delhi Sultanate.

Q3) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Review the Administration of the Vijaynagar Kingdom.
- b) Evaluate the Mansabdari System.

Q4) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Examine the Art and Architecture of the Mughals.
- b) Critically examine Rajput Policy of the Mughal Emperors from Akbar to Aurangzeb.

Q5) Write short notes (any two) : **[20]**

- a) Market Policy of Alauddin Khilji.
- b) Bhakti Cult.
- c) Festivals during the Mughal Times.
- d) Relations between Nizam and the Mughals.

Total No. of Questions : 5]

P349

[4801] Ext. - 636
S.Y. B.A.
HISTORY
Medieval India (1206 to 1707)
(2013 Pattern) (Special Paper - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- अ) दिल्लीच्या सुलतानशाहीच्या राजकीय पार्श्वभूमीची चर्चा करा.
ब) मुहम्मद-बिन-तुघलक याच्या प्रयोगांचे परीक्षण करा.

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- अ) दिल्ली सुलतानशाही कालीन सामाजिक जीवनाची चर्चा करा.
ब) दिल्ली सुलतानशाही कालीन सामाजिक-धार्मिक जीवनावरील सुफी पंथाच्या प्रभावाचे परीक्षण करा.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- अ) विजयनगर साम्राज्याच्या प्रशासनाचा आढावा घ्या.
ब) मनसबदारी पद्धतीचे मुल्यमापन करा.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

अ) मुघलांची कला आणि स्थापत्य यांचे परीक्षण करा.

ब) अकबर ते औरंगजेब या मुघल बादशाहांच्या राजपुत धोरणाचे टीकात्मक परीक्षण करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

अ) अलाउद्दीन खिलजीचे बाजार नियंत्रणाचे धोरण

ब) भक्ती पंथ

क) मुघलकालीन सण/उत्सव

ड) निझाम आणि मुघल यांच्यामधील संबंध

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P350

[Total No. of Pages : 4

[4801] Ext.-637

S.Y. B.A. (External)

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

G - II : Outline of Political, Social and Economic Institutions of
Ancient India (600 B.C. to 1200 A.D.)

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions : **[20]**

- a) Describe the literary sources of Ancient Indian Political, Social and Economic Institutions.

OR

- b) Write in brief about the important Republic in Ancient India.

Q2) Answer any one of the following questions : **[20]**

- a) State the importance of 'Samiti' as public institution in Ancient India.

OR

- b) Explain the functions of Ancient Indian ministry.

Q3) Answer any one of the following questions : **[20]**

- a) State the demerits of the caste system in Ancient period.

OR

- b) Discuss the various types of marriage system in Ancient India.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following questions : **[20]**

a) Take a review of the Indo-Roman trade in Ancient period.

OR

b) Discuss about the Ancient Indian weights and measures.

Q5) Write short notes (any two) : **[20]**

a) Concept of Kingship.

b) Saptanga Theory.

c) Guild.

d) Objectives of Ancient education.

Total No. of Questions : 5]

P350

[4801] Ext.-637

S.Y. B.A. (External)

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

G - II : Outline of Political, Social and Economic Institutions of

Ancient India (600 B.C. to 1200 A.D.)

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]

अ) प्राचीन भारतीय राजकीय, सामाजिक व आर्थिक संस्थांच्या इतिहासाची वाङ्मयीन साधने वर्णन करा.

किंवा

ब) प्राचीन भारतातील महत्वाच्या गणराज्यांविषयी थोडक्यात लिहा.

प्रश्न 2) खालील कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]

अ) प्राचीन भारतीय लोकसंस्था म्हणून समितीचे महत्व सांगा.

किंवा

ब) प्राचीन भारतीय मंत्रीमंडळाचे कार्य नमूद करा.

प्रश्न 3) खालील कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]

अ) प्राचीन काळातील जातीव्यवस्थेचे दोष सांगा.

किंवा

ब) प्राचीन भारतातील विवाहाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालील कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]

अ) प्राचीन काळातील भारत-रोम व्यापाराचा आढावा घ्या.

किंवा

ब) प्राचीन भारतीय वजने व मापे याविषयी चर्चा करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

अ) राजपद संकल्पना

ब) सप्तांग सिद्धांत

क) श्रेणी

ड) प्राचीन शिक्षणाचे उद्देश

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P351

[Total No. of Pages : 4

[4801] Ext.-638
S.Y. B.A. (External)
ANTHROPOLOGY
G - II : Indian Tribes and Tribal Development
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain the structure and functions of youth dormitories. **[20]**

OR

Delineate the Economic and Cultural classification of Indian Tribes.

Q2) Explain the difference between Caste and Tribe. **[20]**

OR

Discuss the various types of observation.

Q3) Discuss the major problems of Scheduled Tribes. **[20]**

OR

Explain about De-notified Tribes and Nomadic Tribes.

Q4) Isolation and Assimilation as approaches to tribal development : Discuss. **[20]**

OR

Explain the various types of Interviews.

P.T.O.

Q5) Answer any two in brief :

[20]

- a) What is Integrated Tribal Development Programme?
- b) What is the utility of Reservation Policy?
- c) 'Tribal movements' after Independence : Discuss.
- d) Explain the causes of Tribal movements in India.

Total No. of Questions : 5]

P351

[4801] Ext.-638

S.Y. B.A. (बहिस्थ)

मानवशास्त्र

G - II : भारतीय आदिवासी आणि आदिवासी विकास

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) युवागृहाची रचना व कार्ये विशद करा. [20]
किंवा
भारतीय आदिवासी समाजाचे आर्थिक आणि सांस्कृतिक वर्गीकरण विशद करा.
- प्रश्न 2) जात आणि जमात यातील फरक स्पष्ट करा. [20]
किंवा
निरिक्षण पद्धतीच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
- प्रश्न 3) अनुसूचित जमातीच्या प्रमुख समस्यांची चर्चा करा. [20]
किंवा
भटक्या जमाती व विमुक्त जमाती म्हणजे काय विशद करा.
- प्रश्न 4) आदिवासी विकासासाठी अलिप्तता आणि समिलीकरण या दृष्टीकोनांची चर्चा करा. [20]
किंवा
मुलाखतीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रम म्हणजे काय ?
- ब) आरक्षण धोरणाचे उपयोग कोणते ?
- क) 'स्वातंत्र्यानंतरची आदिवासी चळवळ' चर्चा करा.
- ड) भारतातील आदिवासी चळवळीची कारणे सांगा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P352

[Total No. of Pages : 8

[4801] Ext. - 639

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY (General Paper - II)

Gg - 210 : Elements of Climatology and Oceanography
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of map stencils is allowed.*
- 4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Attempt any one of the following question :

[20]

- a) Explain structure of the atmosphere with diagram.
- b) Describe the heat budget of the earth.

Q2) Attempt any one of the following question :

[20]

- a) Explain vertical distribution of air pressure.
- b) Elaborate various forms of precipitation.

Q3) Attempt any one of the following question :

[20]

- a) Explain the nature of oceanography.
- b) Give an account of relief of pacific ocean in detail.

P.T.O.

Q4) Attempt any one of the following question :

[20]

- a) Explain the distribution of salinity of ocean water.
- b) Describe the effects of ocean currents.

Q5) Write short note (any two) :

[20]

- a) Cyclone
- b) Inversion of temperature
- c) Temperature of ocean water
- d) Oceanic resources

Total No. of Questions : 5]

P352

[4801] Ext. - 639

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY (General Paper - II)

Gg - 210 : Elements of Climatology and Oceanography

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- अ) वातावरणाची रचना आकृतीसह स्पष्ट करा.
- ब) पृथ्वीचे औष्णिक संतुलन वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- अ) वायुभाराचे उभ्या दिशेतील वितरण स्पष्ट करा.
- ब) वृष्टिची विविध रूपे विषद करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- अ) सागर शास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) प्रशांत महासागराच्या तळरचनेचा सविस्तर वृत्तांत द्या.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- अ) सागरजल क्षारतेचे वितरण स्पष्ट करा.
- ब) सागरी प्रवाहांच्या परिणामांचे वर्णन करा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

- अ) आवर्त
- ब) तपमानांची विपरीतता
- क) सागर जलाचे तपमान
- ड) सागर संपदा

Total No. of Questions : 5]

P352

[4801] Ext. - 639

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY (General Paper - II)

**Gg - 210 : Geography of Disaster Management
(2013 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) Use of map stencils is allowed.*

Q1) Attempt any one of the following question : [20]

- a) State the definition of disaster and explain the relationship of 'Geographical condition and disaster'
- b) What is disaster management? Explain the types of disaster management.

Q2) Attempt any one of the following question : [20]

- a) Elaborate the role of media in disaster management.
- b) Explain the causes and effects of droughts in detail.

Q3) Attempt any one of the following question : [20]

- a) What is 'Tsunami'? Explain the causes and management of Tsunami.
- b) Describe the effects and management of soil degradation.

Q4) Attempt any one of the following question : [20]

- a) Give detail account of 'Acidrain as a global disaster'.
- b) Describe 'Hailstorm in maharashtra in 2014' in details.

Q5) Write short notes (any two) : [20]

- a) Aims and objectives of disaster management.
- b) Role of health department in disaster management.
- c) Effects of over use of mineral resources.
- d) Fukushima Nuclear disaster - 2011.

Total No. of Questions : 5]

P352

[4801] Ext. - 639

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY (General Paper - II)

Gg - 210 : Geography of Disaster Management

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) नकाशा स्टेन्सिलस वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- अ) आपत्तीची व्याख्या सांगून भौगोलिक परिस्थिती व आपत्तींचा संबंध सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) आपत्ती व्यवस्थापन म्हणजे काय ? आपत्ती व्यवस्थापनाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- अ) आपत्ती व्यवस्थापनात प्रसार माध्यमांची भूमिका विशद करा.
- ब) अवर्षनाची कारणे व परिणाम सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

- अ) त्सुनामी म्हणजे काय ? त्सुनामीची कारणे व त्सुनामीचे व्यवस्थापन स्पष्ट करा.
- ब) मृदा च्हासाचे परिणाम व व्यवस्थापन वर्णन करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) 'आम्ल पर्जन्य एक जागतिक आपत्ती' सविस्तर वृत्तांत द्या.
- ब) 'महाराष्ट्रातील गारांचे वादळ - 2014' सविस्तर वर्णन करा.

- प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
- अ) आपत्ती व्यवस्थापनाची ध्येये व उद्दिष्टे.
- ब) आपत्ती व्यवस्थापनात आरोग्य विभागाची भूमिका.
- क) खनिज संपत्तीच्या अतिवापराचे परिणाम.
- ड) फुकुशिमा आण्विक आपत्ती - 2011.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P353

[Total No. of Pages : 4

[4801] Ext.-644
S.Y. B.A.
PSYCHOLOGY
Social Psychology
(2013 Pattern) (General Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 400 words : **[20]**

- i) Describe various theories of Social Psychology.
- ii) What is Gender? Explain Gender differences in self - Esteem.

Q2) Answer any one of the following questions in 400 words : **[20]**

- ii) Define Compliance. Explain the uses of words compliance techniques.
- ii) What is Prejudice? Write various ways of reducing prejudice.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words : **[20]**

- i) What is Close relationships? Describe theories of Love.
- ii) What is Leadership? Explain various characteristics of leadership.

Q4) Answer any one of the following questions in 400 words : **[20]**

- i) What is aggression? Explain various forms of aggression.
- ii) What is pro-social behaviour? Explain the commitment to socially responsible behaviour.

P.T.O.

Q5) Write short notes in 100 words each (Any Four) :

[20]

- i) Attitudes and behaviour.
- ii) Group discussion.
- iii) Self - concepts.
- iv) Healthy communication.
- v) Social influence.
- vi) Media - in Aggression

Total No. of Questions : 5]

P353

[4801] Ext. - 644

S.Y. B.A.

मानसशास्त्र

सामाजिक मानसशास्त्र

(2013 Pattern) (General Paper - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]
i) सामाजिक मानसशास्त्राच्या विविध सिद्धांतांचे वर्णन करा.
ii) लिंग म्हणजे काय ? स्व-आदरातील लिंग भिन्नता स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]
i) अनुपालन म्हणजे काय ? अनुपालनाची तंत्रे स्पष्ट करा.
ii) पूर्वग्रह म्हणजे काय ? पूर्वग्रह कमी करण्याच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]
i) घनिष्ठ संबंध म्हणजे काय ? प्रेमाच्या सिद्धांतांचे वर्णन करा.
ii) नेतृत्व म्हणजे काय ? नेतृत्वाची विविध गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- i) आक्रमकता म्हणजे काय ? आक्रमकतेचे विविध अविष्कार स्पष्ट करा.
- ii) समाजाभिमूर्ख वर्तन म्हणजे काय ? समाजाभिमूर्ख कृतीची वचनबद्धता स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- i) अभिवृत्ती व वर्तन
- ii) समूह चर्चा
- iii) स्व-संकल्पना
- iv) आरोग्यदायी संप्रेषण
- v) सामाजिक प्रभाव
- vi) प्रसारमाध्यम

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P354

[Total No. of Pages : 4

[4801] Ext. - 647

S.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHT

Gandhiji's Social, Educational, Political & Economical Thought

(2013 Pattern) (General Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Why Gandhiji demands society as a stateless society on the base of Sarvodaya? [20]

OR

Explain concept of man according to Ruskin.

Q2) Critically explain Gandhiji's concept of Varnashrama. [20]

OR

Explain Gandhiji's concept of Swaraj with its four dimensions.

Q3) State Gandhiji's any five points from his Eighteen point constructive programme. [20]

OR

'Satyagraha as a way of mass movement', Explain fully.

Q4) Explain Gandhiji's concept of Wardha education scheme. [20]

OR

Explain Gandhiji's Idea of equality of wages with regards dignity of labour.

P.T.O.

Q5) Write short notes (Any two) :

[20]

- a) Panchayat Raj.
- b) Satyagraha.
- c) Rights of citizen.
- d) Khadi Udyog.

Total No. of Questions : 5]

P354

[4801] Ext. - 647

S.Y. B.A.

गांधी विचार (Gandhian Thought)

Gandhiji's Social, Educational, Political & Economical Thought

(2013 Pattern) (General Paper - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शावितात.
3) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) सर्वोदयाच्या पायावरील राज्यविहिन समाजाची गांधीजी का मागणी करतात ? [20]

किंवा

रस्कीनला अनुसरून 'व्यक्तिसंकल्पना' स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) गांधीजींच्या 'वर्णाश्रम' संकल्पनेची चिकित्सा करा. [20]

किंवा

गांधीजींची 'स्वराज' संकल्पना तिच्या चार पैलूंसहीत स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) गांधीजींच्या अठरा कलमी सुधारित कार्यक्रमांपैकी कोणतीही पाच कलमे सांगा. [20]

किंवा

'सत्याग्रह हाच जनचळवळीचा खरा मार्ग होय' सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) गांधीजींची वर्धा शिक्षण पद्धती सविस्तर स्पष्ट करा. [20]

किंवा

श्रमप्रतिष्ठेला अनुसरून गांधीजींची वेतन समानतेची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[20]

- अ) पंचायत राज
- ब) सत्याग्रह
- क) नागरिकांचे हक्क
- ड) खादी उद्योग

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P355

[Total No. of Pages : 4

[4801] Ext. - 650

S.Y. B.A.

HOME ECONOMICS

G - 2 : Sociology of Indian Family

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 500 words each (any one) : **[20]**

- a) Define sociology. Explain the nature and scope of sociology.
- b) Describe the main functions of family with suitable examples.

Q2) Answer the following questions in 500 words each (any one) : **[20]**

- a) Discuss the merits and demerits of nuclear family.
- b) Describe in brief the basic development of Human Race.

Q3) Answer the following questions in 500 words each (any one) : **[20]**

- a) Describe the causes and effects of family disintegration in Rural and Urban sectors in India.
- b) Explain the types of Indian Marriage.

Q4) Answer the following questions in 500 words each (any one) : **[20]**

- a) Write an essay on social legislation about marriage and family in India.
- b) Describe the causes and effects of family disorganization in India.

P.T.O.

Q5) Write short notes (any two) :

[20]

- a) Child welfare
- b) Social structure of the Indian family.
- c) Women welfare
- d) Importance of Marriage

Total No. of Questions : 5]

P355

[4801] Ext. - 650
S.Y. B.A.
HOME ECONOMICS
G - 2 : Sociology of Indian Family
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी पत्रिका पहावी.
-

- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 500 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [20]
अ) समाजशास्त्राची व्याख्या द्या. समाजशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) कुटुंबांचे प्रमुखाच्या कार्याचे योग्य उदाहरणे देऊन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 500 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [20]
अ) अणुकुटुंबाच्या गुण-दोषाची चर्चा करा.
ब) मानवी वंशाच्या मूलभूत विकासाचे थोडक्यात वर्णन करा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 500 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [20]
अ) भारतात ग्रामीण आणि शहरी भागातील कुटुंबाच्या विघटनाच्या कारणांची व परिणामाचे वर्णन करा.
ब) भारतीय विवाहाचे प्रकार स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 500 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [20]
- अ) भारतातील विवाह आणि कुटुंब जीवन विषयक सामाजिक विधेयवावर एक निबंध लिहा.
- ब) भारतातील कुटुंब विस्थापनाच्या कारणांची व परिणामांचे वर्णन करा.

- प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
- अ) बाल कल्याण
- ब) भारतीय कुटुंबाची सामाजिक रचना
- क) कुटुंब कल्याणाचे महत्व
- ड) विवाहाचे महत्व

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P356

[Total No. of Pages : 8

[4801] - EXT. - 651
S.Y. B.A. (External)
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
D.S.G - 2 : (A) Military Geography
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain the concept of Geo-strategy and explain its scope. **[20]**
OR

Explain in detail the concept and importance of Military Geography.

Q2) What is National Power? Explain any three elements of National Power. **[20]**
OR

Explain in detail the concept of strategy.

Q3) State the impact of Geography on Air warfare. **[20]**
OR

Describe the characteristics and logistics problems in Jungle area.

Q4) Explain in detail the Geo-strategic position and Importance of Jammu & Kashmir. **[20]**
OR

Explain the principles of Logistics.

Q5) Write short notes (any two) : **[20]**

- a) Uses of Military Geography
- b) Characteristics of Land Warfare
- c) Logistics in desert
- d) Importance of Natural Gas

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

P356

[4801] - EXT. - 651
S.Y. B.A. (External)
संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र
D.S.G - 2 : (A) लष्करी भूगोल
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) भू-युद्धनीतिची संकल्पना सांगून त्याची व्याप्ती स्पष्ट करा. [20]
किंवा
लष्करी भूगोलाची संकल्पना आणि महत्व सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) राष्ट्रीय शक्ती म्हणजे काय ? राष्ट्रीय शक्तीचे कोणतेही तीन घटक स्पष्ट करा. [20]
किंवा
युद्धनीतिची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) भूगोलाचा हवाई युद्धावर पडणारा प्रभाव सांगा. [20]
किंवा
जंगलमय प्रदेशाची वैशिष्ट्ये आणि पुरवठा व्यवस्थेच्या समस्या विषद करा.
- प्रश्न 4) जम्मू आणि काश्मीरचे भूसामरिक स्थान आणि महत्व सविस्तर स्पष्ट करा. [20]
किंवा
पुरवठा व्यवस्थेची तत्वे स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[20]

- अ) लष्करी भूगोलाचे उपयोग
- ब) जमिनीवरील युद्धाची वैशिष्ट्ये
- क) वाळवंटी प्रदेशातील पुरवठा व्यवस्था
- ड) नैसर्गिक गॅसचे महत्व

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

P356

[4801] - EXT. - 651
S.Y. B.A. (External)
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
D.S.G - 2 : (B) Geo-Politics
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain the scope of Geo-Politics. **[20]**

OR

Describe the Heartland theory of Macxinder.

Q2) Explain the Basic elements of State. **[20]**

OR

State the nature of political Geography.

Q3) Give the contrast between Boundaries and frontiers. **[20]**

OR

Explain the concept of Territorial water and its functions.

Q4) Describe the problems of Buffer State. **[20]**

OR

Explain the Geographical factors affecting war.

Q5) Write short notes (any two) : **[20]**

- a) Nation
- b) Unified field theory
- c) Boundary
- d) Exclusive Economic Zone (EEZ)

Total No. of Questions : 5]

P356

[4801] - EXT. - 651
S.Y. B.A. (External)
संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र
D.S.G - 2 : (B) भूराजनीती
(2013 पॅटर्न)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) भूराजनीतीची व्याप्ती स्पष्ट करा. [20]
किंवा
मॅकिंडर यांचा मर्मभूमी सिद्धांत विशद करा.
- प्रश्न 2) राज्याचे मुलभूत घटक स्पष्ट करा. [20]
किंवा
राजकीय भूगोलाचे स्वरूप सांगा.
- प्रश्न 3) सिमा आणि सिमाप्रदेश यातील फरक सांगा. [20]
किंवा
प्रादेशिक जलाशयाची संकल्पना व कार्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) आघात शोषक राष्ट्रांच्या समस्यांचे वर्णन करा. [20]
किंवा
युद्धावर परिणाम करणारे भौगोलिक घटक स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[20]

- अ) राष्ट्र
- ब) एकरूप क्षेत्र सिद्धांत
- क) सीमा
- ड) आर्थिक निर्बंध क्षेत्र

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

P356

[4801] - EXT. - 651
S.Y. B.A. (External)
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
D.S.G - 2 : (C) Industrial Security
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) State the importance and scope of Industrial security. **[20]**

OR

Describe the detail criminal crimes and preventive measures of it.

Q2) Describe in brief fundamental Rights. **[20]**

OR

Describe in brief Industrial Espionage.

Q3) Explain the security planning and its implementation. **[20]**

OR

Explain the security system near the main gate.

Q4) Explain the functions of security Department. **[20]**

OR

What is fire? Explain the classification of fire.

Q5) Write short notes (any two) : **[20]**

- a) Indian penal code
- b) First aid box
- c) Search room
- d) Court procedure

Total No. of Questions : 5]

P356

[4801] - EXT. - 651
S.Y. B.A. (External)
संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र
D.S.G - 2 : (C) Industrial Security
(2013 पॅटर्न)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) औद्योगिक सुरक्षेचे महत्व आणि व्याप्ती सांगा. [20]
किंवा
फौजदारी स्वरूपाच्या गुन्ह्यांचे व ते टाळण्यासाठी केल्या जाणाऱ्या प्रतिबंधक उपायांचे सविस्तर वर्णन करा.
- प्रश्न 2) मुलभूत अधिकारांचे थोडक्यात वर्णन करा. [20]
किंवा
औद्योगिक हेरगिरीचे थोडक्यात वर्णन करा.
- प्रश्न 3) औद्योगिक सुरक्षेचे नियोजन आणि अंमलबजावणी स्पष्ट करा. [20]
किंवा
मुख्य प्रवेशद्वाराजवळील सुरक्षा व्यवस्थेचे वर्णन करा.
- प्रश्न 4) सुरक्षा विभागाची कार्ये स्पष्ट करा. [20]
किंवा
आग म्हणजे काय ? आगीचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- प्रश्न 5) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
अ) भारतीय दंड संहिता
ब) प्रथमोपचार
क) झडती कक्ष
ड) न्यायालयीन प्रक्रिया

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P357

[Total No. of Pages : 8

[4801] - EXT. - 652

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

S - 1(A) Indian Military System after Independence

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Discuss in detail Military Strength of Indian Forces.

[20]

OR

Evaluate the relationship between India-China after 1962 war.

Q2) Explain in detail the geo-strategic position and importance of Jammu & Kashmir.

[20]

OR

Analyse the India's defence policy since 1947.

Q3) Write a detail about reconstruction of Indian Armed Forces since 1947.[20]

OR

Explain in detail Indianisation of British Indian Forces.

Q4) Describe the development of Missiles and delivery system of India.

[20]

OR

Explain about border dispute of India and Pakistan.

P.T.O.

Q5) Answer in Brief (any two) :

[20]

- a) Simla Agreement
- b) Tashkent Agreement
- c) Refugee Problem
- d) Mc Mahon Line

Total No. of Questions : 5]

P357

[4801] - EXT. - 652

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

S - 1(A) Indian Military System after Independence

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

-
- प्रश्न 1) भारतीय सेनादलांचे सामर्थ्य यांवर चर्चा करा. [20]
किंवा
1962 च्या युद्धा नंतरच्या भारत-चीन संबंधाचे मुल्यमापन करा.
- प्रश्न 2) जम्मू-काश्मिरची भूसामरिक स्थिती आणि महत्व स्पष्ट करा. [20]
किंवा
1947 पासून भारताच्या संरक्षण धोरणाचे विश्लेषण करा.
- प्रश्न 3) 1947 नंतरच्या भारतीय सेनादलांची पूर्णबांधणी - सविस्तर लिहा. [20]
किंवा
ब्रिटीश काळातील भारतीय सशस्त्र सेनेचे हिंदीकरण स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) भारतीय क्षेपणास्त्र विकास व ती डागण्याची पद्धत यावर सविस्तर चर्चा करा. [20]
किंवा
भारत आणि पाकिस्तान यांच्यातील सीमावाद स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) सिमला करार
- ब) ताशकंद करार
- क) निर्वासित समस्या
- ड) मॅक मोहन रेषा

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

P357

[4801] - EXT. - 652

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

S - 1(B) Maratha Military System

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Describe the social, geographical and economic background of Maharashtra before Shivaji. **[20]**

OR

Assess the role of Maratha Navy under Kanhoji Angre.

Q2) "Shivaji as a Master of Guerrilla warfare". Discuss. **[20]**

OR

State the causes of downfall of Maratha Power.

Q3) Explain the causes of Maratha defeat in the third battle of Panipath. **[20]**

OR

Evaluate the military leadership of Sambhaji.

Q4) Describe the role of Santaji and Dhanaji in the war of Maratha independence. **[20]**

OR

Explain the causes of first Anglo-Maratha war.

Q5) Answer in Brief (any two) :

[20]

- a) Karnataka Campaign
- b) Articles of Treaty of Purandar
- c) Strategic importance of Jawali
- d) Tarabai

Total No. of Questions : 5]

P357

[4801] - EXT. - 652

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

S - 1(B) Maratha Military System

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्रश्न 1) शिवपूर्वकालीन महाराष्ट्राच्या सामाजिक, भौगोलिक, आर्थिक पार्श्वभूमीचे वर्णन करा. [20]

किंवा

कान्होजी आंग्रेच्या नियंत्रणाखालील मराठ्यांच्या नौदलाच्या कार्याचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 2) “शिवाजी महाराज एक कुशल गनिमी नेते होते” चर्चा करा. [20]

किंवा

मराठी सत्तेच्या पतनाची कारणे सांगा.

प्रश्न 3) पानिपतच्या तिसऱ्या लढाईतील मराठ्यांच्या पराभवाची कारणे स्पष्ट करा. [20]

किंवा

संभाजीच्या लष्करी नेतृत्वाचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 4) संताजी आणि धनाजीची मराठ्यांच्या स्वातंत्र्य युद्धातील भूमिका विशद करा. [20]

किंवा

इंग्रज-मराठा पहिल्या युद्धाची कारणे सांगा.

प्रश्न 5) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) कर्नाटक मोहिम
- ब) पुरंदरच्या तहाची कलमे
- क) जावळीचे सामरिक महत्व
- ड) ताराबाई

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P358

[Total No. of Pages : 8

[4801] Ext. - 653

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S - 2 : (A) International Relation

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Discuss the International Political Economy. **[20]**

OR

Explain the decision making theory.

Q2) Explain the New world order. **[20]**

OR

Explain the impacts of Cold War on international relation.

Q3) Describe the Realism theory to the study of international relations. **[20]**

OR

Explain detail the Game theory.

Q4) Explain detail the GATT. **[20]**

OR

Explain the 1989 changes in East Europe.

P.T.O.

Q5) Write short notes (any two) :

[20]

- a) Disintegration of Soviet Union.
- b) Importance of Study of international relation.
- c) Nature and scope of the Cold War.
- d) Concept of Detente.

Total No. of Questions : 5]

P358

[4801] Ext. - 653

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S - 2 : (A) International Relation

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

- प्रश्न 1) आंतरराष्ट्रीय राजकीय अर्थव्यवस्था यावर चर्चा करा. [20]
किंवा
निर्णयग्राही दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) नवीन जागतिक व्यवस्थेचे वर्णन करा. [20]
किंवा
शीतयुद्धाचा आंतरराष्ट्रीय संबंधावर झालेला परिणाम स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) आंतरराष्ट्रीय संबंधाच्या अभ्यासाबाबतचा वास्तववाद सिद्धांत विशद करा. [20]
किंवा
खेळ सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) गॅट करार सविस्तर स्पष्ट करा. [20]
किंवा
1989 मधील पूर्व युरोपातील झालेले बदल स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[20]

- अ) सोव्हीएत युनियनचे विघटन
- ब) आंतरराष्ट्रीय संबंधाच्या अभ्यासाचे महत्व
- क) शीत युद्धाचे स्वरूप व व्याप्ती
- ड) तणाव शैथिल्याची संकल्पना

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

P358

[4801] Ext. - 653

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S - 2 : (B) International Security

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Analyse the Detente and its impact on International Security. **[20]**

OR

Describe the Non-Alignment movement's role in maintaining International Security.

Q2) Explain the Origin and Evolution of the Cold War. **[20]**

OR

Describe nature and effects of Ethnic conflicts.

Q3) Explain the Post Cold War Scenario's Characteristics and security problem. **[20]**

OR

Analyse the World diplomacy since 1991.

Q4) Describe the Environmental Problem's in International Security. **[20]**

OR

Discuss 'terrorism is threat to global peace and security'.

Q5) Answer in Brief (any two) :

[20]

- a) Arms Control.
- b) National Security.
- c) Balance of Power.
- d) Cyber Crimes.

Total No. of Questions : 5]

P358

[4801] Ext. - 653

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S - 2 : (B) International Security

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

-
- प्रश्न 1) देतान्तचे आंतरराष्ट्रीय सुरक्षेवर झालेल्या परिणामाचे मुल्यमापन करा. [20]
किंवा
अलिप्ततावादी चळवळीची आंतरराष्ट्रीय सुरक्षा टिकवण्यावरील भूमिका विशद करा.
- प्रश्न 2) शीत युद्धाचा उगम आणि उत्क्रांती स्पष्ट करा. [20]
किंवा
वांशिक संघर्षाचे स्वरूप आणि परिणाम विषद करा.
- प्रश्न 3) शीत युद्धानंतरच्या जागतिक परिस्थितीची वैशिष्ट्ये आणि सुरक्षा समस्या स्पष्ट करा. [20]
किंवा
1991 पासूनच्या जागतिक राजनयाचे विश्लेषण करा.
- प्रश्न 4) आंतरराष्ट्रीय सुरक्षेतील पर्यावरणीय समस्या विशद करा. [20]
किंवा
“दहशतवाद हा आंतरराष्ट्रीय शांतता आणि सुरक्षा यांतील धोका” यांवर चर्चा करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) शस्त्र नियंत्रण
- ब) राष्ट्रीय सुरक्षा
- क) सत्तेचा समतोल
- ड) सायबर गुन्हे

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

P2001

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

[4801]Ext. - 655
S.Y. B.A.
G - 2 : COMMERCE
Business Accounting
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of calculator is allowed.*

Q1) Attempt any one question of the following : **[20]**

- a) Define the term 'Book-keeping'. Explain the objectives of Book-keeping.
OR
- b) What are the Importance of book-keeping?

Q2) Attempt any one question of the following. **[20]**

Journalise the following in the books of M/s Agrawal & Co. 2014.

- Jan.1 Started business with cash of Rs. 15,000
5 Purchased goods for cash worth Rs.1,500
8 Sold goods for cash Rs. 2,000
9 Purchased goods from Bora on credit for Rs.1,400
13 Paid to Bora Rs.1,000
15 Sold goods of Rs. 300 to Tushar on credit
18 Received cash from Tushar Rs. 300
20 Paid carriage Rs. 30
22 Paid Rent Rs. 100 to landlord
25 Paid commission Rs. 50 by cheque to Bhatekar
28 Deposited Rs. 400 in Bank of India
31 Interest Rs. 60 received

OR

Write in detail the utility, importance of subsidiary books with its format.

P.T.O.

Q3) Attempt any one question of the following.

[20]

Following is the list of balance of different Ledger accounts. You are required to prepare a Trial Balance as on 31-3-2014.

Name of account	Balances Rs.
Capital	85,000
Sales	71,000
Purchases	30,565
Drawings	5,800
Machinery	40,000
Building	40,000
Sundry debtors	12,600
Discount received	1,590
Purchase return	233
Cartage	1,438
Salaries	1,335
Insurance	1,420
wages	1,335
Office expenses	1,790
Cash	4,820
Sundry creditors	13,225
Loan from central bank	6,700
Commission received	2,745
Bills payable	6,260
Opening stock	13,600
Furniture	12,500
Travelling expenses	1,550
Bank balance as per pass book	10,000
Bank balance as per cash book	18,000

OR

Explain classification of accounts with example.

Q4) Prepare a statement of cost from the following information relating to pune Traders, Pune for the year ended 31-3-2014 **[20]**

	Rs.
Cost of Direct Materials	2,00,000
Sales	4,00,000
Direct wages	1,00,000
Office Indirect Materials	5,000
Cost of special patterns	40,000
Postages and telegrams	2,000
Factory Rent and insurance	5,000
Outstanding chargeable expenses	2,000
Carriage outward	2,500
Interest on Loan	2,150
Printing and stationery	500
Factory indirect wages	3,000
Selling on cost	4,000
Travelling salesman salary	4,000
Factory Indirect Materials	1,000
Royalties	8,000
General works overheads	2,000
Bad debts written - off	1,000

Also calculate the percentages if profits earned to sales.

OR

The following are the receipts and issues of materials in Akbar - Ali Co. Ltd. Nasik, during the month of March 2014.

- 1 Opening stock 2,000 units @ Rs.46 per unit
- 4 Issued 1,400 units
- 6 Purchased 3,500 units @ Rs. 45 per unit
- 8 Condemned due to deterioration in quantity and hence transferred to scrap 300 units
- 9 Issued 800 units
- 14 Issued 2,100 units
- 17 Purchased 2,000 units @ Rs. 48 per unit
- 20 Issued 1,200 units
- 25 Purchsed 1,800 units @ Rs. - 47 per unit
- 28 Issued 2,800 units
- 31 Excess found in stock 430 units due to wrong weighing during the month.

The maximum Level fixed is 4,000 units, the minimum 750 units and the reorder Level is 1,000 units.

Show the stores Ledger Account under Last in first out method.

Q5) Write short notes on (any four)

[20]

- a) Importance of Double entry
- b) Meaning and format of Trial balance
- c) Limitations of Financial Accounting
- d) Balance sheet
- e) Profit and Loss Account
- f) L.I.F.O.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P359

[Total No. of Pages : 4

[4801] Ext.-656
S.Y. B.A. (External)
EDUCATION
(2013 Pattern) (General Paper - 2)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one question in 500 words : **[20]**

- i) Explain the Physical, emotional and social development of Later Childhood stage.
- ii) What is Learning? Explain in detail the factors affecting on Learning.

Q2) Answer any one question in 500 words : **[20]**

- i) Write the nature of education in democracy. Explain the role of school in developing democratic citizenship
- ii) What is secondary education? What are the problems in secondary education? Suggest the remedies to overcome these problems.

Q3) Answer any one question in 500 words : **[20]**

- i) Write in detail Rousseou's Naturalism with his developmental stages.
- ii) Explain the concept of open University with its objectives.

P.T.O.

Q4) Answer any one question in 500 words : **[20]**

- i) What is Heredity? Explain the effects of heredity and Environment on education.
- ii) What is memory? What are the stages of memory? Suggest the remedial measures for better memory.

Q5) Answer the following in 200 to 250 words. (any two) : **[20]**

- i) Classical conditioning
- ii) Concept of forgetting
- iii) Laws of Heredity
- iv) Deschooling

Total No. of Questions : 5]

P359

[4801] Ext.-656

S.Y. B.A. (External)

शिक्षणशास्त्र

(2013 पॅटर्न) (General Paper - 2)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]

- किशोरावस्थेची शारिरीक, भावनिक व सामाजिक विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- अध्ययन म्हणजे काय ? अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]

- लोकशाहीतील शिक्षणाचे स्वरूप सांगून लोकशाही नागरिकत्व विकासातील शाळेची भूमिका स्पष्ट करा.
- माध्यमिक शिक्षण म्हणजे काय ? माध्यमिक शिक्षणातील समस्या कोणत्या ? त्या दूर करण्यासाठी उपाय सुचवा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]

- रुसोचा निसर्गवाद सांगून रुसोने सांगितलेले विकासाचे टप्पे स्पष्ट करा.
- मुक्त विद्यापीठाची संकल्पना सांगून मुक्त विद्यापीठाची उद्दीष्टे स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]
- i) अनुवंश म्हणजे काय ? अनुवंश व परिस्थितीचा शिक्षणावर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
 - ii) स्मरण म्हणजे काय ? स्मरण प्रक्रियेचे टप्पे कोणते ? विद्यार्थ्यांचे स्मरण अधिक चांगले होण्यासाठी उपाय सूचवा.

- प्रश्न 5) प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
- i) अभिजान अभिसंधान पद्धती
 - ii) विस्मरणाची संकल्पना
 - iii) अनुवंशाचे नियम
 - iv) निःशालाकरण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P360

[Total No. of Pages : 2

[4801] Ext. - 659

S.Y. B.A.

ENGLISH

General Paper - II

**Study of English Language and Literature
(2013 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Text Prescribed :

- 1) *Rainbow: A Collection of Short Stories.*
- 2) *Linguistic: An Introduction*

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) a) Answer any one of the following in about 100 words each : **[10]**

- i) Trace the development of short story as a literary form.
- ii) Define literature. Explain various approaches to literature.

b) Attempt any one of the following in about 100 words each : **[10]**

- i) Comment on significance of the title 'The Bet'.
- ii) Compare and contrast the characters of Keawe and Kokua in the story 'The Bottle Imp'.

Q2) Write short notes on any four of the following : **[20]**

- a) Back vowels
- b) Consonants in English
- c) Weak Forms in English
- d) Minimal pairs
- e) Uses of Rising Tone
- f) Nasal sounds in English

P.T.O.

Q3) Attempt any two of the following in about 100 words each : [20]

- a) Compare and contrast the characters of Jimmy and Bob.
- b) Explain 'Lawley Roads' as a humorous story.
- c) Draw a character-sketch of Mr. Sappleton.
- d) Comment on the element of mystery in 'The Signal Man'

Q4) Write notes on any two of the following in about 100 words each : [20]

- a) Types of free morphemes
- b) Process of Prefixation
- c) Reduplication
- d) Morphology as branch of linguistic

Q5) Write notes on any two of the following in about 100 words each : [20]

- a) Spelling differences in British and American English
- b) Standard Dialects
- c) Bilingualism
- d) Code Mixing

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P361

[Total No. of Pages : 2

[4801] Ext. - 660

S.Y. B.A.

ENGLISH (Special Paper - I)

Appreciating Drama

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Text Prescribed :

- 1) *The Merchant of Venice by William Shakespeare*
- 2) *A Doll's House by Henrik Ibsen*
- 3) *Old Stone Mansion by Mahesh Elkunchwar*

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 4 of the following questions :

[20]

- a) Explain the term 'exposition'.
- b) Explain the nature of Absurd Drama.
- c) Define tragedy. Mention its types.
- d) Explain the term 'round character' with suitable examples.
- e) What is conflict?
- f) Define problem play. Give examples.

Q2) Attempt any 1 of the following questions :

[20]

- a) Draw the character sketch of Shylock.
- b) The Merchant of Venice is more tragic than comic. Comment.

Q3) Attempt any 2 of the following questions :

[20]

- a) Draw a character sketch of Nora Helmer.
- b) Discuss A Doll's House as a modern tragedy.
- c) Discuss the plot structure of A Doll's House.

P.T.O.

Q4) Attempt any 2 of the following questions : **[20]**

- a) Compare and contrast the characters of Sudhir and Bhaskar.
- b) Attempt a character sketch of Ranju.
- c) Discuss Old Stone Mansion as a tragedy of a common man.

Q5) Attempt any 10 of the following questions : **[20]**

- a) Write a note on the symbols used in A Doll 's House.
- b) Point out the significance of the opening scene in Old Stone Mansion.
- c) Write a note on the 'Minor Characters' in The Merchant of Venice.
- d) "Conflict is the soul of drama". Explain with reference to A Doll's House.
- e) Comment on the unity of place in Old Stone Mansion.
- f) What is the significance of the character of Dr. Rank in A Doll's House?
- g) Explain the various themes in The Merchant of Venice.
- h) Write a brief note on the setting of Old Stone Mansion.
- i) Mention the symbols used in The Merchant of Venice.
- j) Explain the role of the Lorenzo-Jessica episode in The Merchant of Venice.
- k) Does Shakespeare observe the unity of time in The Merchant of Venice? Explain in brief.
- l) What is the theme of Old Stone Mansion?

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P362

[Total No. of Pages : 3

[4801]Ext. - 661

S.Y. B.A.

ENGLISH

Appreciating Poetry

(2013 Pattern) (Special Paper - II)

Text Prescribed : Auroral Musings

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any four of the following :

[20]

- a) How does John Milton point out his objective behind writing an adventurous song in his 'The Invocation'?
- b) Discuss 'The Definition of Love' as a fine example of a metaphysical poem.
- c) Narrate the theme of 'The Ballad of Sir Patrick Spens'.
- d) Analyse 'On His Blindness' as Petrarchan sonnet.
- e) Explain how John Donne's 'Broken Heart' is an interplay of intense emotion and logical worked out comparison.
- f) Comment on the theme of Edmund Spenser's sonnet 'Men Call You Fair'.

P.T.O.

Q2) Answer any four of the following : **[20]**

- a) Write a note on 'The Coronate' as an outstanding metaphysical poem.
- b) How does Shakespeare challenge Petrarchan conventions in the 'Sonnet 130'.
- c) Comment on the imagery of violence in John Donne's 'Batter My Heart'.
- d) Explain John Dryden's views about the power of music as expressed in 'Alexander's Feast: or the Power of Music: An Ode in Honor of St Cecilia's Day'.
- e) Analyse the theme of Alexander Pope's 'Rape of the Lock, "Toilet Scene"'.
"Toilet Scene"
- f) How is the theme of death handled in Thomas Gray's 'Ode on the Death of a Favourite Cat'?

Q3) Answer any two of the following : **[20]**

- a) Comment on the significance of sound and sigh imagery in Matthew Arnold's 'Dover Beach'.
- b) Discuss the characteristics of a ballad with reference to John Keats' "La Belle Dame Sans Merci".
- c) Write a note on the features of romanticism summarized in Wordsworth's 'The Tables Turned'.

Q4) Answer any two of the following : **[20]**

- a) Discuss Robert Browning's 'My Last Duchess' as a dramatic monologue.
- b) Write a note on the imagery used in S. T. Coleridge's 'Kubla Khan: A Vision in Fragments'.
- c) Discuss how Emily Dickinson brings out the contrast between mortality and eternity in 'Because I Could Not Stop for Death'.

Q5) Explain with reference to the context any four of the following : **[20]**

- a) An aged man is but a paltry thing,
A tattered coat upon a stick, unless
Soul clap its hands and sing, and louder sing
For every tatter in its mortal dress,
- b) Far or forgot to me is near,
Shadow and sunlight are the same;
The vanished Gods to me appear;
And one to me are shame and fame.
- c) Yet all experience is an arch where thro'
Gleams that untravelled world whose margin fades
For ever and forever when I move.
How dull it is to pause, to make an end
To rust unburnished, not to shine in use!
- d) And hark! how blithe the throstle sings
He, too, is no mean preacher:
Come forth in the light of things,
Let Nature be your teacher.
- e) Trumpet of a prophesy! O Wind,
If winter comes can Spring be far behind?
- f) (I saw her smile) But soon their path
Was vague in distant spheres:
And then she cast her arms along
The golden barriers,
And laid her face between her hands
And wept (I heard her tears)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P363

[Total No. of Pages : 7

[4801] Ext. - 665

S.Y. B.A. (External)

STATISTICAL PRE-REQUISITES

Applications of Statistics and Theory of Probability

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Use of calculator and statistical table is allowed.*
- 4) Symbols have their usual meanings.*

Q1) Attempt each of the following :

- a) State whether the following statements are true or false : **[1 each]**
- i) If A and B are independent, then A' and B' are independent.
 - ii) The probability mass function (p.m.f.) of a discrete random variable is a non-decreasing function.
 - iii) If X_1 is uncorrelated with X_2 as well as X_3 then $r_{12,3} = 0$.
 - iv) If X and Y are independent poisson random variables then X-Y is also a poisson random variable.
 - v) A need for increased wheat production due to constant increase in population is due to seasonal variations.

P.T.O.

- b) Choose the correct alternative : **[1 each]**
- i) If A and B are two events defined on sample space Ω , $P(A) = 0.4$, $P(B) = 0.5$ and $P(A \cap B) = 0.3$ then $P(A' \cap B)$ is :
- A) 0.03 B) 0.2
C) 0.1 D) 0.9
- ii) In the simultaneous tossing of two fair coins the probability of having at least one head is :
- A) 0.5 B) 0.25
C) 0.75 D) 1
- iii) If X follows discrete uniform distribution on 1, 2, n and the mean of the distribution is 6. Hence the value of n is :
- A) 6 B) 18
C) 36 D) 11
- iv) In a trivariate study the correlation coefficient between any two variables when the third variable held constant is called as :
- A) simple correlation B) partial correlation
C) multiple correlation D) multiple regression
- v) If X follows poisson distribution then :
- A) mean = variance B) mean > variance
C) mean < variance D) mean = standard deviation

- c) Answer in brief : [5 × 2 = 10]
- i) Define Crude Birth Rate (C.B.R.)
 - ii) State the probability mass function of Binomial distribution. Also state its mean and variance.
 - iii) Define covariance of a two dimensional discrete random variable.
 - iv) State the multiplication theorem on $P(A \cap B)$.
 - v) State the additive and multiplicative model of time series.

Q2) Attempt any four of the following : [4 × 5 = 20]

- a) Let A and B be two events defined on a sample space Ω .
 $\Omega = \{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10\}$, $A = \{1, 3, 5, 7, 9\}$ $B = \{3, 6, 9\}$
Calculate the probability $P(A|B)$ and $P(B|A)$
- b) Give the classical definition of probability and also state its limitations.
- c) Define General Fertility Rate (G.F.R.) and Age - Specific Fertility Rate (A.S.F.R.)
- d) A random variable X follows Binomial distribution, with parameters n and p. If $E(X) = 6$ and $V(X) = 4.2$, find $P(X \leq 3)$
- e) How many three-digit numbers can be formed using the digits 1, 2, 3 and 4 if :
- i) repetition of digits is allowed,
 - ii) repetition of digits is not allowed.
- f) Explain with one illustration each :
- i) complementary event,
 - ii) elementary event,
 - iii) impossible event.

Q3) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- Describe the 'Ratio to trend obtained by moving averages' method of estimating seasonal component.
- Define Poisson distribution. State its mean and variance. State any two real life situations where Poisson distribution is applied.
- Define cumulative distribution function (c.d.f.) of a discrete random variable and state its properties.
- If X is a discrete random variable with probability distribution given by :

X	1	2	3	4	5
P(X = x)	0.1	0.25	0.25	0.2	0.2

then obtain E(X) and V(X).

- The joint probability distribution of (X, Y) is :

X \ Y	-1	0	1
-1	0	0.20	0
0	0.10	0.20	0.10
1	0.10	0.20	0.10

Show that $E(XY) = E(X).E(Y)$

- Define multiple correlation coefficient and partial correlation coefficient. Also state any one real life situation where multiple regression can be used.

Q4) Attempt any two of the following :

- a) Compute 4-yearly moving average and estimate trend **[10]**

Year	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
National Income (in crores)	260	270	275	300	310	315	300	290	310	320	335	380

- b) Compute C. D. R and S. T. D. R. for state A and B Take population of state A as standard population. Also comment on your result. Use direct method of standardization. **[10]**

Age group	State A		State B	
	No.of persons	No.of deaths	No.of persons	No.of deaths
0-10	620	19	450	17
10-20	1100	6	1600	6
20-60	3200	25	2500	24
60-100	420	21	700	22

- c) i) If X and Y are two independent Binomial random variables with parameters ($n_1 = 10, p = 0.6$) and ($n_2 = 15, p = 0.6$) respectively, compute $P(X + Y \leq 8)$ **[5]**
- ii) State the probability mass function (p.m.f) of discrete uniform distribution. State its mean and variance. Also state any two real life situation where it is applicable. **[5]**

- d) Suppose X_1 , X_2 and X_3 denote the Intelligence Quotients (I.Q) of son, mother and father respectively. A sample on X_1 , X_2 and X_3 gave the following results. [10]

$$\bar{X}_1 = 125 \quad \sigma_1 = 4.5 \quad r_{12} = 0.61$$

$$\bar{X}_2 = 110 \quad \sigma_2 = 3.6 \quad r_{13} = 0.72$$

$$\bar{X}_3 = 120 \quad \sigma_3 = 1.8 \quad r_{23} = 0.3$$

Obtain the Equation of least squares regression plane of X_1 on X_2 and X_3 . Also estimate X_1 if $X_2 = 130$ and $X_3 = 128$.

Q5) Attempt any one of the following :

- a) i) For the following joint probability distribution of (X, Y), compute correlation coefficient between X and Y. [10]

X \ Y	0	2	4
-2	1/6	0	1/12
2	1/4	1/3	1/6

- ii) If $P(A) = \frac{1}{4}$, $P(B) = \frac{2}{3}$ and $P(A \cup B) = \frac{3}{4}$ compute $P(A \cap B)$ and probability that exactly one of A and B occur. [5]
- iii) Explain the concept of Probability model. Also state the axioms of probability. [5]

- b) i) Compute gross reproduction rate and net reproduction rate from the data given below : [10]

Age-group	Female Population (in 1000)	Female births	Survival rate
15-19	19	530	0.96
20-24	16	620	0.94
25-29	15	700	0.92
30-34	15	550	0.93
35-39	16	480	0.90
40-44	14	440	0.91
45-49	13	320	0.87

Assuming sex ratio at birth as 105 males to 100 females

- ii) Define joint probability distribution of (X, Y) and marginal probability distributions of X and Y . [5]
- iii) Given three events A, B, C defined on a sample space Ω define Pairwise independence and mutual or complete independence of A, B and C . [5]

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P364

[Total No. of Pages : 8

[4801] Ext. - 666

S.Y. B.A.

LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE

G - II : Formal and Relational Logic

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) a) State and Explain the Preliminary Requirements for the Axiomatic system P. M.

b) Prove the following theorems with the help of the axioms given below:

Axioms :

- i) $(p \vee q) \supset p$
- ii) $p \supset (p \vee q)$
- iii) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$
- iv) $[p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$
- v) $(q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)]$

Theorems :

- I) $p \supset p$
- II) $(p \supset q) \supset [(q \supset r) \supset (p \supset r)]$ [20]

OR

a) Explain the notion of a propositional function and state the two methods of obtaining propositions from propositional function.

b) Symbolize the following propositions with the help of the symbols in brackets.

- i) All. Snakes and scorpions are poisonus.
(Sx - x is a snake, Cx - x is a scorpion, Px - x is poisonus)
- ii) Some students are intelligent but not hardworking.
(Sx - x is a student, Ix - x is intelligent, Hx - x is hardworking)

P.T.O.

- iii) Only women are nurses.
($Wx - x$ is a woman, $Nx - x$ is a nurse)
- iv) No horses are gentle.
($Hx - x$ is a horse, $Gx - x$ is gentle)
- v) Every diamond is not precious.
($Dx - x$ is a diamond, $Px - x$ is precious)

Q2) a) Explain the nature, form and use of the rule of universal Generalization
(Preliminary version)

b) Prove validity of the following arguments :

i) $(x) (\sim Cx \supset \sim Dx)$

$(\exists x) (\sim Cx \cdot Fx) / \therefore (\exists x) (\sim Dx \cdot Fx)$

ii) $(x) [Ux \supset (Gx \cdot Fx)]$

$(x) (Gx \supset Px) / \therefore (x) (Ux \supset Px)$

[20]

OR

a) Explain with relevant examples, the method of proving invalidity of
invalid arguments.

b) Prove invalidity of the following arguments :

i) $(\exists x) (Ax \cdot Bx)$

ii) $(x) (Hx \supset \sim Lx)$

$Ac / \therefore \sim Bc$

$(\exists x) (Jx \cdot \sim Ix) / \therefore (x) (Hx \supset Jx)$

Q3) a) State the nature and definition of multiply general propositions using
relevant examples.

b) Symbolize the following propositions using symbols given in brackets.

i) If all dogs are carnivorous, then some animals are carnivorous.

$(Dx - x$ is a dog, $Cx - x$ is carnivorous, $Ax - x$ is an animal)

ii) Horses have wings and rabbits have horns.

$(Hx - x$ is a horse, $Wx - x$ has wings, $Hx - x$ has horns)

iii) If any train is late, then all passangers are delayed.

$(Tx - x$ is a train, $Lx - x$ is late, $Px - x$ is a passanger, $Dx - x$ is
delayed)

iv) If NO students are interested, and no teachers conduct classes,
then they will be glad. ($Sx - x$ is a student, $Ix - x$ is interested,
 $Tx - x$ is a teacher, $Cx - x$ conducts class, $Gx - x$ will be glad)

v) If nothing is damaged, no one will be blamed.

$(Dx - x$ is damaged, $Px - x$ is a person, $Bx - x$ will be blamed)[20]

OR

- a) Explain the validity, nature and use of the revised rule of Existential Instantiation.
- b) Prove validity of the following arguments.
- i) $(x) (Dx \supset Ex) / \therefore Da \supset [(y)(Ey \supset Fy) \supset Fa]$
- ii) $(\exists x)Ux \supset (y)[(Uy \vee Vy) \supset Wy]$
 $(\exists x)Ux. (\exists x)(Wx) / \therefore (\exists x) (Ux \cdot Wx)$

- Q4)** a) Explain the structure and kinds of a relational propositions according to the number of relata.
- b) Prove validity of the following arguments.
- i) $(x) [Vx \supset (\exists y)Oyx]$
 $(x) (Oxa \supset Rxa)$
 $(x)\sim Rxa / \therefore \sim Va$
- ii) $(\exists x) (y) [(\exists z) Ayz \supset Ayx]$
 $(y) (\exists z)Ayz / \therefore (\exists x) (y)Ayx$ [20]

OR

- a) Explain in detail the properties of Dyadic Relations.
- b) Symbolize the following propositions using symbols given in brackets.
- i) All who draw circles, draw figures.
 $(Cx - x \text{ is a circle, } Fx - x \text{ is a figure, } Dxy - x \text{ draws } y)$
- ii) Every dog has its day.
 $(Dx - x \text{ is a dog. } Yx - x \text{ is a day, } Bxy - x \text{ belongs to } y)$
- iii) God helps those who help themselves.
 $(Axy - x \text{ helps } y, Px - x \text{ is a person, } g - \text{god})$
- iv) John loves only Mary.
 $(j - \text{john, } m - \text{mary, } Lxy - x \text{ loves } y)$
- v) There is one book on my desk.
 $(Bx - x \text{ is a book, } Dx - x \text{ is a desk})$

Q5) Write short note on any four of the following :

[20]

- a) Enthymemical Arguments
- b) Constants and Variables (Individual & Predicates)
- c) Characteristics of a deductive system
- d) Preliminary version of rule of EG.
- e) Identity as a dyadic relation
- f) Need for predicate logic

Total No. of Questions : 5]

P364

[4801] Ext. - 666

S.Y. B.A.

LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE

G - II : Formal and Relational Logic

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

- प्रश्न 1) अ) P.M. प्रणालीसाठीच्या प्राथमिक गरजा सांगून स्पष्ट करा.
ब) खालील प्रमेये दिलेल्या मूलाधारांच्या आधारे सिद्ध करा

मूलाधार :

- i) $(p \vee q) \supset p$
ii) $p \supset (p \vee q)$
iii) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$
iv) $[p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$
v) $(q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)]$

प्रमेये :

- I) $p \supset p$
II) $(p \supset q) \supset [(q \supset r) \supset (p \supset r)]$

[20]

किंवा

- अ) विधानीय फलनाची संकल्पना स्पष्ट करुन विधानीय फलनापासून विधाने संपादन करण्याच्या पद्धती विषद करा.
- ब) कंसात दिलेल्या चिन्हांचा उपयोग करुन खालील विधाने चिन्हांकित करा.
- सर्व साप व विंचू विषारी असतात. ($S_x - x$ साप आहे $C_x - x$ विंचू आहे, $P_x - x$ विषारी आहे)
 - काही विद्यार्थी हुषार असतात, पण मेहनती नसतात. ($S_x - x$ विद्यार्थी आहे, $I_x - x$ हुषार आहे, $H_x - x$ मेहनती आहे)
 - फक्त बायका परिचारिका असतात. ($W_x - x$ बाई आहे, $N_x - x$ परिचारिका आहे)
 - कुठलाही घोडा मवाळ नसतो. ($H_x - x$ घोडा आहे, $G_x - x$ मवाळ आहे)
 - प्रत्येक हिरा मौल्यवान नसतो ($D_x - x$ हिरा आहे, $P_x - x$ मौल्यवान आहे)

प्रश्न 2) अ) सर्ववाची सामान्यीकरणाच्या (U.G) नियमाचे प्राथमिक स्वरुप आणि त्याचा उपयोग स्पष्ट करा.

ब) खालील युक्तिवादांची युक्तता सिद्ध करा.

i) $(x) (\sim Cx \supset \sim Dx)$

$(\exists x) (\sim Cx. Fx) / \therefore (\exists x) (\sim Dx . Fx)$

ii) $(x) [Ux \supset (Gx . Fx)]$

$(x) (Gx \supset Px) / \therefore (x) (Ux \supset Px)$

[20]

किंवा

अ) अयुक्त युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करण्याची पद्धती योग्य उदाहरणाद्वारे स्पष्ट करा.

ब) खालील युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करा.

i) $(\exists x) (Ax. Bx)$

ii) $(x) (Hx \supset \sim Ix)$

$Ac / \therefore \sim Bc$

$(\exists x) (Jx. \sim Ix) / \therefore (x)(Hx \supset Jx)$

- प्रश्न 3) अ) बहुसामान्यवाची विधानाचे स्वरूप व व्याख्या योग्य उदाहरण देऊन स्पष्ट करा.
- ब) कंसात दिलेल्या चिन्हांचा वापर करून खालील विधाने चिन्हांकित करा.
- जर सर्व कुत्री मांसाहारी असतील, तर काही प्राणी मांसाहारी असतात.
(Dx - x कुत्रा आहे, Cx - x मांसाहारी आहे, Ax - x प्राणी आहे)
 - घोड्यांना पंख असतात आणि सशांना शिंग असतात.
(Hx - x घोडा आहे, Wx - x ला पंख आहेत, Hx - x ला शिंग आहेत)
 - जर कुठली गाडी उशीरा आली तर सर्व प्रवाशांना उशीर होतो.
(Tx - x गाडी आहे, Lx - x उशीरा आली, Px - x प्रवासी आहे, Dx - x ला उशीर होतो)
 - जर कुठल्याही विद्यार्थ्याला रस नसेल आणि कुठल्याच शिक्षकांनी तास घेतला नाही, तर त्यांना आनंद होईल (Sx - x विद्यार्थी आहे, Ix - x ला रस असेल, Tx - x शिक्षक आहे, Cx - x तास घेतील, Gx - x ला आनंद होईल)
 - जर काहीच खराब झाले नाही, तर कोणावरही आळ येणार नाही.
(Dx - x खराब झाले, Px - x व्यक्ती आहे, Bx - x वर आळ येईल)[20]

किंवा

- अ) अस्तित्वाची उदाहरणीकरणाच्या नियमाची सुधारित आवृत्ती, त्याची वैधता व उपयोग स्पष्ट करा.
- ब) खालील युक्तिवादांची युक्तता सिद्ध करा.
- $(x) (Dx \supset Ex) \therefore Da \supset [(y)(Ey \supset Fy) \supset Fa]$
 - $(\exists x)Ux \supset (y)[(Uy \vee Vy) \supset Wy]$
 $(\exists x)Ux. (\exists x) (Wx) \therefore (\exists x) (Ux \cdot Wx)$

- प्रश्न 4) अ) संबंधवाची विधानाची रचना सांगून संबंधकारकांच्या संख्येनुसार होणारे त्याचे प्रकार सांगा.
- ब) खालील युक्तिवादांची युक्ताता सिद्ध करा.
- $(x) [Vx \supset (\exists y)Oyx]$
 $(x) (Oxa \supset Rxa)$
 $(x) \sim Rxa \therefore \sim Va$
 - $(\exists x) (y) [(\exists z) Ayz \supset Ayx]$
 $(y) (\exists z) Ayz \therefore (\exists x) (y) Ayx$

[20]

किंवा

- अ) द्वित्ववाची संबंधांचे गुणधर्म विषद करा.
- ब) कंसात दिलेल्या चिन्हांचा वापर करून खालील विधाने चिन्हांकित करा.
- जे वर्तुळ काढतात ते आकृती काढतात. ($Cx - x$ वर्तुळ आहे, $Fx - x$ आकृति आहे, $Dxy - x .y$ काढतो)
 - प्रत्येक कुत्र्याचा दिवस असतो ($Dx - x$ कुत्रा आहे, $Yx - x$ दिवस आहे, $Bxy - x$ हा y चा असतो)
 - स्वतःची मदत करणाऱ्याची मदत देव करतो. ($Axy - x$ हा y ची मदत करतो, $Px -x$ व्यक्ती आहे, $g - देव$)
 - जॉन फक्त मेरीवर प्रेम करतो. ($j - जॉन$, $m - मेरी$, $Lxy - x$ हा y वर प्रेम करतो)
 - माझ्या बाकावर एक पुस्तक आहे. ($Bx - x$ पुस्तक आहे, $Dx - x$ बाक आहे)

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा.

[20]

- निगमनिका
- अचरे व चरे (व्यक्ती व विधेय वाचक)
- नैगमनिक प्रणालीचे गुणधर्म
- अस्तित्ववाची सामान्यीकरणाच्या (E.G) नियमाची प्राथमिक आवृत्ती.
- तादात्म्य-एक द्वित्व संबंध
- विधेय तर्कशास्त्राची आवश्यकता

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P365

[Total No. of Pages : 8

[4801] EXT. - 667

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY (General Paper - 2)

(Group - A) : Population and Society

OR

**(Group - B) : Introduction to Social Welfare and Social Legislation
in India**

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Attempt Group 'A' or Group 'B'.*

(Group - A) : Population and Society

Q1) Attempt any one of the following questions : [20]

- a) Define population studies. Discuss the importance and scope of population studies.
- b) Define population education. Explain the needs of population education.

Q2) Attempt any one of the following questions : [20]

- a) Define migration. Describe the types of migration.
- b) Explain the achievements and failures of family planning programme.

Q3) Attempt any one of the following questions : [20]

- a) What is infant mortality? State the factors affecting infant mortality.
- b) Explain the relation between the population and poverty.

P.T.O.

Q4) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Explain the characteristics of population in India.
- b) Explain the Malthusian theory of population growth.

Q5) Write short notes (any two) : **[20]**

- a) Human Development Report
- b) Demographic Transition theory
- c) Concept of sex education
- d) National Rural Health Mission

Total No. of Questions : 5]

P365

[4801] EXT. - 667

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY (General Paper - 2)

(Group - A) : Population and Society

OR

**(Group - B) : Introduction to Social Welfare and Social Legislation
in India**

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Attempt Group 'A' or Group 'B'.*

(Group - B) : Introduction to G2 Social Welfare and Social Legislation in India

Q1) Attempt Any one of the following questions : **[20]**

- a) Give the concept of Welfare State Elaborate the characteristics of Welfare state.
- b) Discuss Any two approaches to study the social welfare.

Q2) Attempt Any one of the following questions : **[20]**

- a) Discuss the Impact of the 73rd amendment on the status of women.
- b) Explain the various problems of Children in India.

Q3) Attempt Any one of the following questions : **[20]**

- a) Explain the various legislations of scheduled caste for welfare in India.
- b) Discuss the problems of Adivasis in India.

Q4) Answer Any one of the following questions : [20]

- a) Give the types of disabilities. Elaborate the Indian legal provision for disabilities. Welfare.
- b) Explain the Role of NGOs in dealing with the issues of the marginalized groups.

Q5) Write short notes (Any two) : [20]

- a) Types of human Rights
- b) Domestic Violence Act 2005
- c) National commission for Scheduled castes.
- d) Problems of Disabilities

Total No. of Questions : 5]

P365

[4801] EXT. - 667

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY (General Paper - 2)

(Group - A) : Population and Society

(लोकसंख्या आणि समाज)

OR

(Group - B) : Introduction to Social Welfare and Social Legislation
in India

(2013 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.
3) गट 'अ' किंवा 'ब' प्रश्नपत्रिका सोडवावी.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

(Group - A) : Population and Society

- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) लोकसंख्या अभ्यासाची व्याख्या सांगा. लोकसंख्या अभ्यासाचे महत्व व व्याप्तीची चर्चा करा.
ब) लोकसंख्या शिक्षणाची व्याख्या लिहा. लोकसंख्या शिक्षणाची गरज स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) स्थलांतराची व्याख्या लिहा. स्थलांतराच्या प्रकारांचे वर्णन करा.
ब) कुटुंब नियोजन कार्यक्रमाचे यश व अपयश स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) अर्भक मर्त्यता म्हणजे काय ? अर्भक मृत्युस प्रभावित करणारे घटक सांगा.
ब) लोकसंख्या आणि दारिद्र्य यांतील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) भारतातील लोकसंख्येची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) लोकसंख्या वाढीचा माल्थसचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
अ) मानवी विकास अहवाल
ब) लोकसंख्येचा संक्रमण सिद्धांत
क) लैंगिक शिक्षणाची संकल्पना
ड) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य उपक्रम

Total No. of Questions : 5]

P365

[4801] EXT. - 667

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY (General Paper - 2)

(Group - A) : Population and Society

(लोकसंख्या आणि समाज)

OR

(Group - B) : Introduction to Social Welfare and Social Legislation
in India

(2013 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.
3) गट 'अ' किंवा 'ब' प्रश्नपत्रिका सोडवावी.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

(Group - B) : Introduction to Social Welfare and Social Legislation in India

- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) कल्याणकारी राज्याची संकल्पना लिहा. कल्याणकारी राज्याची वैशिष्ट्ये विशद करा.
ब) सामाजिक कल्याणाच्या अभ्यासासाठी असणाऱ्या कोणत्याही दोन दृष्टिकोनांची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) 73 व्या घटनादुरुस्तीचा महिलांच्या दर्जावर काय परिणाम झाला याची चर्चा करा.
ब) भारतातील मुलांच्या विविध समस्या स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) भारतातील अनुसूचित जातींच्या कल्याणासाठी असणाऱ्या विविध तरतुदी स्पष्ट करा.
ब) भारतातील आदिवासींच्या समस्यांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]

अ) विकलांगांचे प्रकार लिहा. विकलांग कल्याणासाठी असणाऱ्या भारतीय कायदेशीर तरतुदी विशद करा.

ब) सीमांतक समूहाच्या मुद्द्यांना हाताळण्यासाठी अशासकीय संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

अ) मानवी अधिकारांचे प्रकार

ब) घरगुती/कौटुंबिक हिंसाचार कायदा 2005

क) अनुसूचित जातीसाठीचे राष्ट्रीय आयोग

ड) विकलांगांचे प्रश्न/समस्या

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P366

[Total No. of Pages : 4

[4801] Ext.-668
S.Y. B.A. (External)
SOCIOLOGY
S-I : Foundation of Sociological Thought
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt Any one of the following question : **[20]**

- i) Explain the Industrial Revolution.
- ii) Discuss the theory of suicide by Durkheim.

Q2) Attempt Any one of the following question : **[20]**

- i) What is Historical Materialism? Explain Historical materialism by Karl Marx.
- ii) Explain the theory of Social Action.

Q3) Attempt Any one of the following question : **[20]**

- i) Explain the Development of Sociology in India.
- ii) Explain the theory of cast by G.S. Gharye.

Q4) Attempt Any one of the following question : **[20]**

- i) Explain the concept of Sanskritization by M.N. Srinivas.
- ii) Discuss the social background of Indian nationalism.

P.T.O.

Q5) Write short notes (Any two) :

[20]

- i) French Revolution
- ii) Positivism
- iii) Indological perspective
- iv) Concept of Religion

Total No. of Questions : 5]

P366

[4801] Ext.-668
S.Y. B.A. (External)
SOCIOLOGY
S-I : Foundation of Sociological Thought
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
i) औद्योगिक राज्यक्रांतीचे स्पष्टीकरण करा.
ii) डुरखाईमच्या आत्महत्येच्या सिद्धान्तावर चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
i) ऐहियासिक भौतिकवाद म्हणजे काय ? कार्ल मार्क्सचा ऐहियासिक भौतिकवाद स्पष्ट करा.
ii) सामाजिक कृतीचा सिद्धान्त स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
i) भारतातील समाजशास्त्राचा विकास स्पष्ट करा.
ii) जी. एस. घुर्ये यांनी सांगितलेला जातीचा सिद्धान्त स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
i) एम. एन. श्रीनिवास यांनी सांगितलेली संस्कृतीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
ii) भारतीय राष्ट्रवादाच्या सामाजिक पार्श्वभूमीची चर्चा करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[20]

- i) फ्रेंच राज्यक्रांती
- ii) प्रत्यक्षवाद
- iii) प्राच्यविद्या दृष्टीकोन
- iv) धर्माची संकल्पना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P367

[Total No. of Pages : 4

[4801] Ext. - 669

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY (Special Paper - II)

Indian society : Issues and Problems

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt Any one of the following questions : **[20]**

- a) Discuss the structural functional and conflict approaches to social problems.
- b) Define poverty. Explain the causes of poverty.

Q2) Attempt Any one of the following question : **[20]**

- a) State the meaning of Gender inequality. Explain the aspects of gender inequality.
- b) State the meaning of caste Discrimination. Describe the causes of caste discrimination.

Q3) Attempt Any one of the following question : **[20]**

- a) Define Environmental degradation. Elucidate the causes of Environmental degradation.
- b) State the meaning of white collar crime. Describe the causes of white collar crime.

P.T.O.

Q4) Attempt Any one of the following question : **[20]**

- a) Elaborate the problems of youth.
- b) Explain the Role of state to dealing with social problems.

Q5) Write short notes (Any two) : **[20]**

- a) Characteristics of social problems
- b) Sex-selective abortion
- c) Causes of Regional Imbalance
- d) Nature of caste related crimes.

Total No. of Questions : 5]

P367

[4801] Ext. - 669

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY (Special Paper - II)

Indian society : Issues and Problems

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]
अ) सामाजिक समस्येच्या संरचनात्मक-कार्यात्मक व संघर्षात्मक दृष्टिकोनाची चर्चा करा.
ब) दारिद्र्याची व्याख्या लिहा. दारिद्र्याची कारणे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]
अ) लिंगभाव असमानतेचा अर्थ लिहा. लिंगभाव असमानतेचे घटक स्पष्ट करा.
ब) जाती-विषमतेचा अर्थ लिहा. जाती-विषमतेच्या कारणांचे वर्णन करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]
अ) पर्यावरणीय ज्हासाची व्याख्या लिहा. पर्यावरणीय ज्हासाच्या कारणांचे विवरण करा.
ब) पांढरपेशीय गुन्हेगारीचा अर्थ लिहा. पांढरपेशीय गुन्हेगारीच्या कारणांचे वर्णन करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [20]
अ) युवकांचे प्रश्न विशद करा.
ब) सामाजिक प्रश्नाची हाताळणी करण्यासाठी राज्याची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[20]

- अ) सामाजिक समस्येची वैशिष्ट्ये
- ब) लिंग निदान गर्भपात
- क) प्रादेशिक असमानतेची कारणे
- ड) जातीशी निगडीत गुन्ह्यांचे स्वरुप

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P368

[Total No. of Pages : 4

[4801] Ext. - 670

S.Y. B.A.

STATISTICS (General)

**Sampling Techniques and Statistical Process Control
(2013 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of calculator and statistical table is allowed.*
- 4) *Symbols and abbreviations have their usual meanings.*

Q1) Attempt each of the following :

- a) State whether the following statement is True or False: **[1 each]**
 - i) In simple random sampling, the inclusion probability of a specified unit is $\frac{n}{N}$.
 - ii) In SRS of attribute. the whole population is classified into two mutually disjoint classes.
 - iii) Probability of accepting lot of quality LTPD is known as consumer's risk.
 - iv) S.S.P is a particular case of D.S.P.
 - v) Average total inspection in D.S.P. is always less than S.S.P.
- b) Choose the correct alternative of the following : **[1 each]**
 - i) In simple random sampling without replacement for attributes variance of sample proportion is

a) $\frac{N-n}{n} \frac{PQ}{N-1}$

b) $\frac{N-n}{N} \frac{PQ}{n}$

c) $\frac{N-n}{n} \frac{NPQ}{N-1}$

d) $\frac{N-n}{N} \frac{PQ}{n-1}$

P.T.O.

Q3) Attempt any **FOUR** of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Write a note on non-sampling errors with an illustration.
- b) Define the followings :
 - i) Elementary Unit
 - ii) Population
 - iii) Sample
 - iv) Sampling Unit
 - v) Sample Frame
- c) Derive the expression of AOQ for double sampling plan.
- d) In a population of 1000 units, population variance is 100. What should be the size of the sample selected by SRSWOR from this population so that 95% of the sample means may differ from population mean by not more than 5?
- e) Find producer's risk for a single sampling plan $N = 500$, $n = 50$, $c = 1$ and $AQL = 0.02$. Also find the value of AOQ. at AQL.
- f) Define capability ratio (Cr). Also state its interpretation.

Q4) Attempt any **TWO** of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Observations are taken from the output of a company making semiconductors. Following table shows the sample size and the number of defectives for each sample.

Sample No.	1	2	3	4	5	6	7
n_i	80	120	60	150	140	150	160
D_i	3	6	4	5	8	10	7
Sample No.	8	9	10				
n_i	90	100	160				
D_i	6	5	12				

Construct a standardized P chart and comment on the state of process.

- b) Write down all the types of Multi item scales. Explain any four multi item scales with an illustration.
- c) Consider the following cost function

$$C = C_0 + \sum_{i=1}^k t_i \sqrt{n_i} \text{ where } C_0 \text{ and } t_i, \text{ are known numbers.}$$

Find sample sizes n_i 's in order to minimize various of \bar{Y}_{st} for fixed total cost for the following data assuming that sample size is 1000.

Stratum No	w_i	t_i	s_i
1	0.4	1	4
2	0.3	2	5
3	0.3	4	6

$$\text{Where } W_i = \frac{N_i}{N}$$

- d) Explain the purpose and use of SQC. Write note on offline process control.

Q5) Attempt any ONE of the following : **[1 × 20 = 20]**

- a) Thirteen samples of size 4 each are drawn from the production process after every three hours. The values of means and ranges for each of the thirteen samples were as follows.

Sample No.	1	2	3	4	5	6	7
Mean (\bar{x})	190	225	200	220	250	285	260
Range(R)	45	85	75	40	90	100	80
Sample No	8	9	10	11	12	13	
Mean (\bar{x})	240	230	275	180	195	240	
Range(R)	65	55	70	85	50	70	

- i) Draw \bar{X} and R charts and examine whether the process is under control
- ii) Suggest the control limits for future.
[Given that for $n = 4$, $D_3=0$, $d_2 = 2.059$, $D_4 = 2.282$, $A_2 = 0.729$].
- b) i) What is the meaning of "Research Design"? Also discuss the features of good research design. **[10]**
- ii) What do you mean by auxiliary variables? Explain with two examples how these variables are useful in sample surveys. Also discuss estimation of population mean using knowledge of auxiliary variables. **[10]**

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P369

[Total No. of Pages : 7

[4801] Ext.-674

S.Y. B.A.

APPLIED STATISTICS (General)

Applications of Statistics and Theory of Probability

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of statistical tables and scientific calculator is allowed.
- 4) Symbols have their usual meaning.
- 5) Graph papers will be provided on request.

Q1) Attempt each of the following :

a) State whether the following statements are true or false : [1 each]

- i) If events A and B are independent then $P(A \cap B) = P(A) \times P(B)$.
- ii) If $E(X) = 5$, $E(X^2) = 35$ then $V(2X + 5) = 10$.
- iii) If $R_{1.23} = 0$ then $R_{2.13} = 0$.
- iv) If X follows $b(6, 0.5)$ distribution then its mean is 3.
- v) The probability mass function of a discrete random variable X is:

$$P(x) = xk, x = 1, 2, \dots, 6.$$

$$= 0 \text{ otherwise}$$

Then the value of k will be 1/21.

b) Choose the correct alternative : [1 each]

- i) If two fair coins are tossed simultaneously then probability that both coins show different results will be

A) 0.25

B) 0.5

C) 0.75

D) 1

P.T.O.

- ii) If the equation of plane of regression of X_1 on X_2 and X_3 is $X_1 = 5 + 7.8 X_2 + 0.56 X_3$ then estimate of X_1 when $X_2 = 10$ and $X_3 = 80$ will be
- A) 127.8 B) 125.9
C) 120 D) 124.8
- iii) Let A and B be any two events associated with an experiment. 'Suppose that $P(A) = 0.3$ and $P(A \cup B) = 0.8$ then what will be the value $P(B)$ if events A and B are mutually exclusive?
- A) 0.89 B) 0
C) 0.45 D) 0.5
- iv) If X follows B(5, p) distribution with mean 2.5 then $V(X)$ is
- A) 5 B) 0.25
C) 0.125 D) 1.25
- v) Expectation of a discrete random variable X with probability distribution $(x_i, p_i), i = 1, 2, \dots, n$ is given by
- A) $\sum_1^n x_i p_i$ B) $\sum_1^n x_i^2 p_i$
C) $\sum_1^n x_i^2 p_i^2$ D) $\sum_1^n x_i p_i^2$

c) Answer in brief : [5 × 2 = 10]

- i) State the axioms of probability.
- ii) Check whether the following is a probability model of a sample space having 5 sample points:
 $\{0.2, 0.5, 0.1, 0.1, 0.1\}$
- iii) State any two practical situations where multiple regression can be used.
- iv) If X and Y are two independent discrete random variables with $\sigma_x^2 = 20$ and $\sigma_y^2 = 32$ then compute $V(X + 2Y)$.

- v) For a certain population, the age wise distribution of number of deaths is given in the table below:

Age group (in years)	No. of persons	No. of deaths
0-10	900	12
10-20	1300	8
20-60	1900	18
60-100	500	17

Compute the CDR.

Q2) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) A card is drawn at random from a box containing 12 cards numbered 1 to 12. Let A be the event that the number on the card drawn is more than 7 and B be the event that the number on the card drawn is less than 6.

Obtain $P(A)$, $P(B)$, $P(A \cup B)$, $P(A' \cup B')$.

- b) In how many ways can 6 teachers and 2 students be arranged in a row for a photograph so that
- Two students are side by side
 - Two students are strictly in one corner
- c)
 - Give classical definition of probability.
 - Discuss the limitations of classical definition of probability
- d) The mean, standard deviation and correlation coefficients obtained for three characteristics X_1 , X_2 and X_3 are given below

$$\bar{X}_1 = 105, \quad \sigma_1 = 25, \quad r_{12} = 0.58$$

$$\bar{X}_2 = 79, \quad \sigma_2 = 40, \quad r_{23} = 0.7$$

$$\bar{X}_3 = 70, \quad \sigma_3 = 12, \quad r_{13} = 0.64$$

Compute $R_{12.3}$ and $r_{13.2}$.

- e) Explain the following components of time series.
- Seasonal variations
 - Irregular variations

- f) The data given below are the average quarterly prices of a certain commodity (in Rs.) for different years. Compute seasonal indices by simple average method for these data :

Year	Quarter I	Quarter II	Quarter III	Quarter IV
2000	68	50	65	62
2001	65	65	55	68
2002	75	60	65	65
2003	115	75	70	95

Q3) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) One card is drawn from a full pack of playing cards. Three events A, B and C are defined as follows :
- A : A black card is drawn,
B : A heart card is drawn,
C : Ace of heart is drawn.
- Check whether the events A, B, C are pair wise independent.
- b) Describe the method of estimating seasonal indices by ratio to moving average method.
- c) Explain the concept of multiple regression plane giving suitable illustration.
- d) Explain the following terms:
- Random experiment,
 - Impossible event,
 - Mutually exclusive events.

- e) i) Define permutation and combination of n objects taken r at a time.
- ii) If a sample space of a certain random experiment has 10 sample points then how many events with 2 sample points can be possible?
- f) Giving suitable illustration, explain what is time series. Also, state its usefulness.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) The joint distribution of (X, Y) is given below :

X \ Y	0	2	4
-1	c	0	c
0	c	c	2c
1	c	3c	0

- Find i) the value of c .
- ii) $P(X + Y \geq 2)$.
- iii) Marginal probability distributions of X and Y ,
- iv) $E(X)$ and $E(Y)$.
- b) i) Define discrete uniform distribution and state its mean and standard deviation. Also give any two real life situations where the uniform distribution is applicable.
- ii) Define :
- I) Discrete random variable(r.v.)
- II) Expectation of a discrete r.v.
- III) Variance of discrete r.v.

- c) i) Explain the term : CDR.
 ii) Compute ASFR, TFR, and NRR for the following data assuming the sex ratio at birth as 105 males : 100 females.

Age	No. of women (in 1000)	No. of births	Survival factor
15-19	550	19800	0.969
20-24	380	62050	0.967
25-29	300	61000	0.963
30-34	260	26500	0.958
35-39	280	12500	0.952
40-44	290	1000	0.942
45-49	260	180	0.928

- d) i) Define Poisson distribution. State the additive property of Poisson distribution . Also give real life situations where this distribution is applied.
 ii) Two fair dice are thrown. Obtain the probability distribution of sum of numbers on top faces of dice(X). Also find E(X).

Q5) Attempt any one of the following :

- a) i) Write a note on following birth rates and discuss their advantages and limitations : [10]

- I) Crude Birth Rate(CBR),
 II) General Fertility Rate(GFR),
 III) Age Specific Fertility Rate(ASFR),
 IV) Total Fertility Rate(TFR).

- ii) The probability distribution of a random variable X is given in the table below : [5]

X	0	1	2	3	4
P(X=x)	0.1	0.2	0.3	0.35	0.05

Find E(X) and V(X).

- iii) It is known from the past experience that 20% of the people in a certain city have invalid driving license. Find the probability that at most two out of 10 randomly selected persons from the city have invalid driving license. [5]

b) i) Define : [10]

- I) Two-dimensional discrete random variable (X, Y) ,
- II) Marginal probability distributions of X and Y ,
- III) Conditional probability distribution of X given $Y = y$,
- IV) Conditional mean of X given $Y = y$,
- V) $\text{Corr}(X, Y)$.

ii) Let $X \rightarrow P(5)$ and $Y \rightarrow P(6)$ be independent variables. [8]

Find :

- I) Mean and variance of $Z = X+Y$
 - II) $P[(X + Y) \geq 3]$
 - III) $P[X \geq 5 \mid X + Y = 10]$
- iii) State p.m.f. of binomial distribution with parameters n and p .
Also state its mean and variance. [2]

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P370

[Total No. of Pages : 8

[4801] Ext. - 675

S.Y. B.A. (External)

PHILOSOPHY

Introduction to Applied Ethics (Alternative Course)

(2013 Pattern) (General Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Discuss the nature and scope of Applied Ethics. **[20]**

OR

State and discuss the arguments for and against vegetarianism.

Q2) Is capital punishment ethical? Discuss elaborately. **[20]**

OR

Describe the ethical issues arising in the context of Doctor - Patient relationship.

Q3) Discuss the value of friendship. Can there be a conflict between friendship and duty? **[20]**

OR

What are the marxists' views about marriage and family?

Q4) Discuss the nature of media. What is the role of media in democracy? **[20]**

OR

Evaluate the arguments for and against the broad view of Corporate Social Responsibility.

P.T.O.

Q5) Write short note on any two of the following :

[20]

- i) Nature of new social media.
- ii) Paternalism in the context of medical ethics.
- iii) Sustainable Development.
- iv) Whistle - Blowing.

Total No. of Questions : 5]

P370

[4801] Ext. - 675

S.Y. B.A. (External)

PHILOSOPHY

Introduction to Applied Ethics (Alternative Course)

(2013 Pattern) (General Paper - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) उपयोजित नीतिशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती यांची चर्चा करा. [20]

किंवा

शाकाहारवादाच्या बाजूचे आणि त्याविरुद्ध असणारे युक्तिवाद सांगून त्यांची चर्चा करा.

प्रश्न 2) देहान्ताची शिक्षा नैतिक आहे का ? सविस्तर चर्चा करा. [20]

किंवा

डॉक्टर-रुग्ण संबंधांच्या संदर्भात निर्माण होणाऱ्या नैतिक मुद्द्यांचे वर्णन करा.

प्रश्न 3) मैत्रीच्या मूल्याची चर्चा करा. मैत्री आणि कर्तव्य यांमध्ये संघर्ष निर्माण होऊ शकतो का ? [20]

किंवा

विवाह आणि कुटुंब यांसंबंधी मार्क्सवादाचे विचार काय आहेत ?

प्रश्न 4) माध्यमांच्या स्वरुपाची चर्चा करा. लोकशाहीत माध्यमांची भूमिका काय असते ? [20]

किंवा

उद्योगसमूहांच्या सामाजिक जबाबदारी संबंधीच्या व्यापक दृष्टीकोनाच्या बाजूच्या व त्या विरुद्धच्या युक्तिवादांचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनांवर संक्षिप्त टिपा लिहा. [20]

- i) आधुनिक सामाजिक माध्यमांचे स्वरुप
- ii) वैद्यकीय नीतिशास्त्राच्या संदर्भात पालकवाद
- iii) शाश्वत विकास
- iv) व्हिसल-ब्लोइंग (जागल्या)

❧❧❧

Total No. of Questions : 5]

P370

[4801] Ext. - 675
S.Y. B.A. (External)
PHILOSOPHY
Philosophy of Indian Saints
(2013 Pattern) (General Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain the nature and role of Bhakti Movement in medieval India. **[20]**

OR

Explain Basaveshvara's concept of Bhakti.

Q2) Explain the nature of ultimate reality according to Saint Kabir. **[20]**

OR

Explain Guru Nanak's concepts of Hukum and Bhay.

Q3) Explain the impact of Saivism and Nath cult on Dnyanadeva's Philosophy. **[20]**

OR

Explain Tukarama's concept of God.

Q4) Explain the concepts of Bhakti and Karma according to Bahenabai. **[20]**

OR

Explain Samarth Ramadasa's monotheistic approach to Brahma and Maya.

Q5) Write short notes on any two of the following :

[20]

- i) Saints socio-cultural reformers.
- ii) Chidvilasavada.
- iii) Omkara - Guru Nanak.
- iv) Viveka and Sahanapana

Total No. of Questions : 5]

P370

[4801] Ext. - 675
S.Y. B.A. (External)
PHILOSOPHY
Philosophy of Indian Saints
(2013 Pattern) (General Paper - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) मध्ययुगीन भारतातील भक्ती चळवळीचे स्वरूप व भूमिका सविस्तर विशद करा. [20]

किंवा

बसवेश्वरांची भक्ती संकल्पना सविस्तर विशद करा.

प्रश्न 2) संत कबीरांना अभिप्रेत असलेल्या अंतिम सद्सत्तेचे स्वरूप सविस्तर विशद करा. [20]

किंवा

गुरु नानकांच्या 'हूकूम' व 'भय' या संकल्पना विशद करा.

प्रश्न 3) संत ज्ञानदेवांच्या तत्त्वज्ञावरील शैववादाचा व नाथपंथाचा प्रभाव स्पष्ट करा. [20]

किंवा

संत तुकारामांची ईश्वर संकल्पना सविस्तर विशद करा.

प्रश्न 4) संत बहिणाबाईंची भक्ती व कर्म संकल्पना स्पष्ट करा. [20]

किंवा

समर्थ रामदासांचा 'ब्रह्म' व 'माया' या बाबतचा ऐकेश्वरवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनांवर संक्षिप्त टिपा लिहा. [20]

i) संत हे सामाजिक व सांस्कृतिक सुधारक.

ii) चिद् विलासवाद.

iii) ओंकार - गुरुनानक

iv) विवेक व शहाणपण

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P371

[Total No. of Pages : 4

[4801] EXT. - 676

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

S - I : Indian Philosophical Approach

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Elaborate the classification of Indian philosophical systems. Explain the contribution made by Upaniśadic philosophy in the tradition of Indian philosophy **[20]**

OR

State and examine Carvaka's epistemology.

Q2) State the seven padārthās. (Vaiśeṣika) Explain the concepts of dravya, guṇa and Sāmānya. **[20]**

OR

Distinguish between Jiva and Ajiva. Explain the concept of Jiva (Jaina).

Q3) State and discuss the doctrine of Dvadaśa nidana. **[20]**

OR

State the pramāṇas accepted by Purva-Mimansa. Explain the nature of any three of them.

P.T.O.

Q4) State and examine Sāmkhya doctrine of causation.

[20]

OR

State the main features of Advaita vedanta. Explain the concept of adhyāsa.

Q5) Write short note on any two :

[20]

- a) Nyaya account of pratyakśa pramāṇa
- b) Carvaka's views on purusharthas
- c) Samkhya theory of evolution
- d) Madhvās dvaitavāda

Total No. of Questions : 5]

P371

[4801] EXT. - 676

S.Y. B.A.

तत्त्वज्ञान

S - I : Indian Philosophical Approach

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

प्रश्न 1) भारतीय तात्त्विक दर्शनांच्या वर्गीकरणाची मांडणी करा. भारतीय तत्त्वज्ञानाच्या परंपरेत उपनिषदांनी दिलेले योगदान स्पष्ट करा. [20]

किंवा

चार्वाक दर्शनाची ज्ञानमीमांसा सांगून तिचे परीक्षण करा.

प्रश्न 2) सात पदार्थ सांगा. (वैशेषिक दर्शन) द्रव्य, गुण आणि सामान्य या संकल्पना स्पष्ट करा. [20]

किंवा

जीव आणि अजीव यांतील भेद सांगा. जीव ही संकल्पना स्पष्ट करा. (जैन दर्शन)

प्रश्न 3) द्वादशनिदानाचा सिद्धांत सांगून त्याची चर्चा करा. [20]

किंवा

पूर्व मीमांसा दर्शनाने स्वीकारलेली प्रमाणे सांगा. त्यांतील कोणत्याही तिहींचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) सांख्य दर्शनाचा कारणतेविषयीचा सिद्धांत सांगून त्याचे परीक्षण करा. [20]

किंवा

अद्वैत वेदांताची प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगा. अध्यासही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा. [20]

अ) न्याय दर्शनाने प्रत्यक्ष प्रमाणाची केलेली मांडणी

ब) चार्वाक दर्शनाचे पुरुषार्थाविषयीचे विचार

क) सांख्य दर्शनाची सर्ग उपपत्ती

ड) मध्वाचार्यांचा द्वैतवाद

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P372

[Total No. of Pages : 4

[4801] EXT. - 677

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

S - 2 : History of Western Philosophy
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Discuss in detail Socrates view regarding the relation between virtue and knowledge. [20]

OR

Explain Plato's concept of form. State the relation between form and particulars.

Q2) State the problem of change. Explain Aristotle's four causes. [20]

OR

Explain St. Augustine's concept of God. Bring out the relation between God and Man.

Q3) Write an essay on Spinoza's monism. [20]

OR

Write an essay on empiricism.

Q4) Discuss the nature and importance of Kant's categories of understanding with reference to his epistemology. [20]

OR

Discuss in detail Hegel's absolute idealism.

P.T.O.

Q5) Write notes on any two :

[20]

- a) Aristotle's notion of soul
- b) Heraclitus view of Universe
- c) Descartes notion of 'Cogito'
- d) Distinction between analytic and synthetic propositions with reference to Kant.

Total No. of Questions : 5]

P372

[4801] EXT. - 677

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

S - 2 : History of Western Philosophy

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

प्रश्न 1) सद्गुण आणि ज्ञान यांतील संबंधाविषयीच्या सॉक्रेटिस यांच्या दृष्टिकोनाची सविस्तर चर्चा करा. [20]

किंवा

प्लेटो यांची आकार विषयक संकल्पना स्पष्ट करा. आकार आणि विशिष्टे यांतील संबंध सांगा.

प्रश्न 2) परिवर्तनाची समस्या सांगा अॅरिस्टॉटल यांनी मांडलेली चार कारणांची संकल्पना स्पष्ट करा. [20]

किंवा

संत ऑगस्टीन प्रणीत ईश्वर संकल्पना स्पष्ट करा. ईश्वर आणि मानव यांतील संबंध विशद करा.

प्रश्न 3) स्पिनोझा यांच्या एकतत्त्व वादावर निबंध लिहा. [20]

किंवा

अनुभववादावर निबंध लिहा.

प्रश्न 4) कांट यांनी मांडलेल्या आकलनाच्या संकल्पना कोटींचे स्वरूप आणि महत्व यांची त्यांनी मांडलेल्या ज्ञानमीमांसेच्या संदर्भात चर्चा करा. [20]

किंवा

हेगेल यांच्या केवळ चिद्वादाची सविस्तर चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा. [20]

अ) अँरिस्टॉटल यांची आत्माविषयक कल्पना

ब) हेराक्लिटस यांचा विश्वाविषयीचा दृष्टिकोन

क) देकार्त यांची 'विचार करणारा मी' ही कल्पना

ड) कांट यांना अनुसरून विश्लेषक आणि संश्लेषक विधानांतील भेद

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P373

[Total No. of Pages : 4

[4801] Ext. - 679

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION (General Paper - II)

Indian Administration

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following question : [20]

- a) Write the salient features of indian Administration.
- b) Explain the powers and functions of president of India.

Q2) Attempt any one of the following question : [20]

- a) Explain the Role of Prime-Minister.
- b) Write the structure, powers and functions of Rajyasabha.

Q3) Attempt any one of the following question : [20]

- a) Explain the structure and functions of union public service commission.
- b) State the composition and functions of muncipal corporation.

Q4) Answer any one question of the following : [20]

- a) Explain the jurisdiction of supreme court.
- b) Explain the role of collector in District Administration.

P.T.O.

Q5) Write short notes (Any Two) :

[20]

- a) Election commission
- b) Mayor
- c) Lokayukta
- d) Gramsabha

Total No. of Questions : 5]

P373

[4801] Ext. - 679

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION (General Paper - II)

Indian Administration

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) भारतीय प्रशासनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
ब) भारताच्या राष्ट्रपतीचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) पंतप्रधानाची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) राज्यसभेची रचना, अधिकार व कार्ये लिहा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) केंद्रिय लोकसेवा आयोगाची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.
ब) महानगरपालीकेची रचना आणि कार्ये सांगा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [20]
अ) सर्वोच्च न्यायालयाचे अधिकारक्षेत्र स्पष्ट करा.
ब) जिल्हा प्रशासनातील जिल्हाधिकार्याची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[20]

- अ) निवडणूक आयोग
- ब) महापौर
- क) लोकायुक्त
- ड) ग्रामसभा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P374

[Total No. of Pages : 4

[4801] Ext. - 680
S.Y. B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
(S - I) : Personnel Administration
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Explain the meaning and Importance of personnel Administration.
- b) Explain the features and functions of civil service.

Q2) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) State the types of Recruitment.
- b) State the objectives and Types of Trainings.

Q3) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Describe the meaning and principles of promotion.
- b) Describe needs and Benefits of Retirement.

Q4) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Explain the New concept of personnel Administration.
- b) Explain the Rights of Employees.

P.T.O.

Q5) Write short notes on (Any Two) :

[20]

- a) Accountability
- b) Corruption
- c) Whitley council
- d) Administrative Tribunal

Total No. of Questions : 5]

P374

[4801] Ext. - 680

S.Y. B.A.

लोक प्रशासन

S- I : सेवक प्रशासन

(2013 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

- प्रश्न 1) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) सेवक प्रशासनाचा अर्थ व महत्व स्पष्ट करा.
ब) सनदी सेवेची वैशिष्ट्ये आणि कार्य स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) भरतीचे प्रकार सांगा.
ब) प्रशिक्षणाचा हेतु आणि प्रकार सांगा.
- प्रश्न 3) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) बढतीचा अर्थ आणि तत्वांचे वर्णन करा.
ब) निवृत्तीची गरज व फायदे वर्णन करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) सेवक प्रशासनातील नविन संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) सेवकांचे अधिकार स्पष्ट करा.

- प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
- अ) उत्तर दायित्व
- ब) भ्रष्टाचार
- क) व्हीटले कौन्सिल
- ड) प्रशासकीय न्यायधिकरणे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P375

[Total No. of Pages : 4

[4801] Ext. - 681

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

(S -2) : Local Self Government of Maharashtra

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) State the meaning, nature and scope of local Self Government.
- b) State the composition, powers and functions of cantonment Boards.

Q2) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Explain the composition, powers and functions of Zilla Parishad.
- b) State the composition and functions of Municipal Corporation.

Q3) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Discuss in detail the objectives, nature and importance of mahatma Gandhi Tanta Mukti Abhiyan under rural development programme.
- b) State the functions of sarpanch and Gramsabha.

Q4) Attempt any one of the following questions : **[20]**

- a) Discuss in detail mahila Bachatgat mohim with reference to women Empowerment.
- b) Explain the causes of urbanisation.

P.T.O.

Q5) Write short notes (Any Two) :

[20]

- a) Jawaharlal Nehru nagari punurutthan programme.
- b) Sant Gadagebaba Gramswachhata Abhiyan.
- c) Importance of 'Gharkul Yojana'
- d) Divisional Commissioner.

Total No. of Questions : 5]

P375

[4801] Ext. - 681

S.Y. B.A.

लोकप्रशासन

S- 2 : महाराष्ट्राचे स्थानिक स्वशासन

(2013 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) स्थानिक स्वशासनाचा अर्थ, स्वरूप आणि व्याप्ती सांगा.
ब) छावणीक्षेत्र पालिकेची रचना, अधिकार आणि कामे सांगा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) जिल्हापरिषदेची रचना, अधिकार आणि कामे स्पष्ट करा.
ब) महानगरपालिकेची रचना आणि कामे सांगा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
अ) ग्रामीण विकास कार्यक्रमा अंतर्गत महात्मागांधी तंटो मुक्ती अभियानाचे महत्व विशद करुन त्याचे उद्दिष्टे व स्वरूप यावर सविस्तर चर्चा करा.
ब) सरपंच आणि ग्रामसभेची कामे सांगा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [20]
- अ) महिला सबलीकरणाच्या संदर्भात महिला बचत गट मोहिमेची चर्चा करा.
- ब) शहरी करणाची कारणे स्पष्ट करा.

- प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]
- अ) जवाहरलाल नेहरु नागरी पुनरुस्थान कार्यक्रम.
- ब) संतगाढगेबाबा स्वच्छता अभियान.
- क) घरकुल योजनेचे महत्व.
- ड) विभागिय आयुक्त

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P376

[Total No. of Pages : 4

[4801] Ext. - 683

S.Y. B.A.

ADULT EDUCATION - II

**Content, Approach, Methods and Evaluation of Adult Education
(2013 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Describe the principals of management in adult education centre. **[20]**

OR

Define planning and organisation of adult education centre in your village.

Q2) Write an essay on components of Adult Education. **[20]**

OR

Describe the learner-centred approach and its usages in running the A.E. centre.

Q3) Explain the Andragogy. Implications of andragogy in adult education. **[20]**

OR

Role of mass media to promote the adult education in India.

Q4) How to conduct research in adult training programmes. **[20]**

OR

Write the use of statistics in research. Give two examples of statistics tools.

P.T.O.

Q5) Write short notes on any two :

[20]

- a) Science and Technology
- b) Library movement
- c) Each one teach one
- d) Survey

Total No. of Questions : 5]

P376

[4801] Ext. - 683

S.Y. B.A.

ADULT EDUCATION - II

Content, Approach, Methods and Evaluation of Adult Education

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) प्रौढशिक्षण केंद्रांच्या व्यवस्थापनाची तत्वे वर्णन करा. [20]

किंवा

तुमच्या खेड्यातील प्रौढशिक्षण केंद्रांचे नियोजन व संघटन स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) प्रौढशिक्षणाचे घटक यावर निबंध लिहा. [20]

किंवा

अध्ययनार्थी केंद्रीत मार्ग म्हणजे काय हे स्पष्ट करा. व प्रौढशिक्षणात त्याची उपयुक्तता स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) प्रौढांचे अध्ययनशास्त्र स्पष्ट करा. व प्रौढशिक्षणात त्याची उपयुक्तता - स्थान स्पष्ट करा. [20]

किंवा

भारतात प्रौढशिक्षण कार्यास बळकटी आणण्यात जनसंपर्क माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) प्रौढशिक्षण कार्यक्रमात संशोधन कशा प्रकारे करता येईल हे स्पष्ट करा. [20]

किंवा

संशोधनात आकडेवारी संख्याशास्त्राचा उपयोग या विषयी लिहा. दोन संख्याशास्त्रीय साधनांची उदाहरणे द्या.

प्रश्न 5) पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा. [20]

- अ) विज्ञान आणि तंत्रज्ञान
- ब) साक्षरता चळवळ
- क) एकेकाने एकाला शिकवा
- ड) सर्वेक्षण

